

گالک شری

موتی لال سانی

دا اکر بوشن
 نریر کرک کو نه نکار کرک -
 سوچه چو قویہ اردین

موتی لال ساقی

6-12-75 “

(ستانی شائیر)

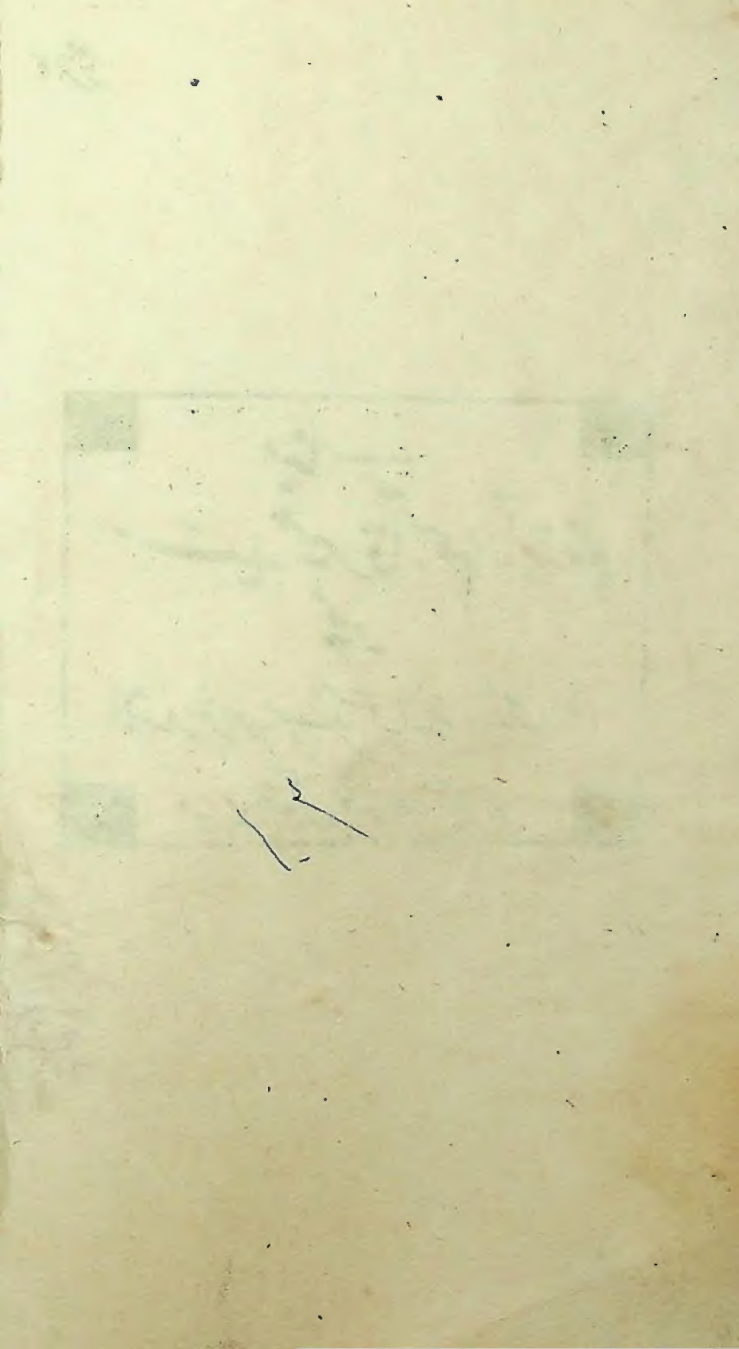
موتی لال ساقی

»»» آزاد کلچرل فورم ٹروڈر «»»

جناب
سید غمیر قاسم صاحبہ ناو
پیش
آؤدی و پشہیہ سہد س بیٹہ دورس مشنر
میانین تھوکن مہلا مہ کو

کتابہ ہند ناو: — گاشتری (ساز شاعر)
 لکھنؤ وول: — موتی لال ساقی
 حوثوئی: — وجے کمار رازدان
 فکریک ڈریک: — ۱۹۷۱ء
 موتی: — دھنہ روپیہ
 کل صفی: — تریئے ہتھ تہ ورنہ -
 سرورق: — پی۔ این۔ رینہ آرٹسٹ

بہ چمپس جموں کشمیر اکادمی آف آرٹس کچھ ایسٹنٹ ٹیچر
 ٹیم مائی امداد باپتھ شکر گز آرٹس امداد مئی اکادمی پیرکتاب
 چھاپتہ باپتھ فراہم کور:
 مصنف

ترتیب

شمار	شماره سند نام	صفحه	شماره	شماره سند نام	صفحه
۱	سیر آغاز	۵-۵	۱۵۵	نور محمد روشن	۸۳
۲	عبدلأحد آزاد	۱	۱۶	واسطیو رینه	۹۰
۳	الفت کشتواوی	۱۶	۱۷	شرذرینه زار	۹۵
۴	دینا ناهه الحست	۱۸	۱۸	عبدلأحد زردگر	۱۰۰
۵	ناراجید بسمل	۲۳	۱۹	ماسطر زرد کول	۱۰۵
۶	محمد ایوب بیتاب	۲۶	۲۰	موتی لال ساقی	۱۱۱
۷	کهن لال بیکس	۲۲	۲۱	پیر کتوی ناهه شمس	۱۱۷
۸	پیریم ناهه پیرجی	۲۶	۲۲	غلام رسول منتوتش	۱۲۳
۹	چمن لال خمن	۴۰	۲۳	غلام محمد شهاب	۱۲۹
۱۰	شیدو ناهه حلیم	۴۷	۲۴	صمد پیر	۱۳۲
۱۱	غلام نبی خیال	۵۲	۲۵	غلام نبی عارض	۱۴۱
۱۲	عبدلرحمان راهی	۶۰	۲۶	غلام صنیع عارف	۱۴۵
۱۳	ر ساجاودانی	۶۸	۲۷	مظفر عازم	۱۵۲
۱۴	عبدلنثار رنجور	۷۹	۲۸	عبدلنثار عامی	۱۵۹

ترتیب

شمار	شایسته نام	صفحه	شمار	شایسته نام	صفحه
۲۹	غلام علی فاروق	۱۶۳	۴۷	موتی لال ناز	۲۵۸
۳۰	فاروق نازکی	۱۶۹	۴۸	رشید نازکی	۲۶۲
۳۱	غلام احمد فاضل	۱۷۴	۴۹	غلام رسول نازکی	۲۶۷
۳۲	میتا میر ناکه فانی	۱۷۹	۵۰	غلام نبی ناطر	۲۷۲
۳۳	غلام نبی فراق	۱۸۴	۵۱	غلام محی الدین نواز	۲۷۵
۳۴	غلام رسول کامکار	۱۹۱	۵۲	نشد لال امبار دارو	۲۸۱
۳۵	امین کامل	۱۹۵	۵۳	غلام نبی جانباز	۲۸۵
۳۶	کھن لال کشول	۲۰۱	۵۴	میر نوب بانا	۲۸۹
۳۷	محی الدین گوهر	۲۰۵	۵۵	روسل پوئیر	۲۹۲
۳۸	لال بخش من	۲۰۹	۵۶	محمد احسن احسن	۲۹۵
۳۹	ارهن دلو محبور	۲۱۲	۵۷	مستقل سلطان پوری	۲۹۸
۴۰	کھن لال بخش	۲۱۸	۵۸	عبد الغنی ندیم	۳۰۰
۴۱	رادھ ناکه مشرت	۲۲۱	۵۹	غلام رسول جوش	۳۰۳
۴۲	مسرف کولگاشی	۲۲۵	۶۰	سلطان الحق شمدی	۳۰۷
۴۳	غلام احمد محبور	۲۲۹			
۴۴	عبد لغفار محبور	۲۳۴			
۴۵	غلام نبی ناجی	۲۴۰			
۴۶	دینا ناکه ناجی	۲۴۴			

آغاز

کاشی زبان کتب آیه، کتب زایه ته کتب زایه به مسلم
چشم و ششام کتب طلب - به شلای ته مسلم انتر او نس
نگه و نه واریاه کال ته لسانیا کما هر کون اخه کتب از نه
یکاه هر ضرور گنیز -

زبان به ابتدا ته ارتقا سر کمر کس مشر چشم
کتاب ته زبان به شد نو و ته بیرون ادب اخه رد و کرا ن مگر به
قسمتی چشم به نه بیرونه کاله روز واریاه کس کس کس
افرا تفری نه خانه صبی به شد کس اول نس مشر گیران نیمه کس
کاشی کس مشر خلق به شد مت آدن کالک سورای سرایه تلک
ته تنایه سید - آدن کالک ادب نظر و کس چشم کس
کری کس سانی نظر شتی کس کس ته تل دید تام و اتان - کس
آدن بیرونه کس کس آوس، کس آوس ته تمه آسنگ
آمان کس آوس سر چشم کس کس زبانی سید سید باب ایس نه
و ششام لکینه چشم کس -

تاریخ چشم شهادت دوان ز بد شاه صابنس

وقتس منتر آسہ کاشی منتر کینہہ کتابہ لیکھنہ آمنتر گر ناد وراے چھینہ کن
کتابن منتر شیب یا لیشانہ کنہ آندہ ونہ لوان۔ باسان چھہ زرنہ
کاشہ منتر شیب تنگ تہ منگہ لوہہ گہہ نال چھہ دوہمت یچہ منتر سار
گرہہ تہ لظرتل کینہہ چھینہ لوان۔

نہ کن بیتہ راوختہ پیرینی آزادی تہ آختہ سستی لوگ سالیس
عظمتس تہ وک۔ سون تہذیب تہ تمدن گوآرتہ۔ عوفلامی ہندی
زہرن کور کاشی منتر ذہن تہ زہرہ تہ ہم گہہ من تر آدھہ ہرن
سند میراث شیر تہ پادہ۔ کاشی منتر اولہ۔ سرکاری سرکاری
سند اوس تہ سواپے۔ کاشی منتر آوڈکھ جل گرد منتر تہ یہ دوز تہ
گدھہ تہ چھینہ۔ اگر نہ عوانک زرخازہ ذہن آختہ آختہ روٹ کرہ
تہ صوفین تہ حق داد سن ہندی حر تہ منگہ آختہ یناہہ ذہن بیتہ
چھینہ نہ آدن کا یکہ آسہ تام وائہ منتر ادیک منہ چھہ آسہ تیا
آسہ تام دوہمت کینہہ تہ۔

گوہ گودا و فارسی بارسس تہ امہ بیتہ لوگ اردو
چلے جاو۔ پینہ گرا سچہ تہ آس کاشی زبان وایچ وایس۔ پیری منتر لوگ
پرمس تہ ان پیر کاشی منتر رودی تھہ سربالیس نالہ منتر تھہ سربالیس
تہ ہندس وراثتس منتر تہ لوگ گہہ راوہ اوس تہ امت۔ یادا
وینتر منتر کام پچہ تہ گوہ متک میراز بدلیس سستی سستی واریاہ کینہہ عوامس
مشان تہ وارہ وارہ آو وراثتس منتر کاشی منتر توہمت یہ سربالیس تھوٹان
تھوٹان۔ سنکرت فارسی تہ باقے زبانین منتر لیچہ راکھہ تام کاشی لوگ

پہلے یا یہ کتاب مگر منزل پہلے مرثیہ نام لوسہ زبان یکن لہ وان تہ شلہ وان
 روز تھک کن دیکھ کہ نہ تکی نار تہ۔ زبان نہ تہس نامس منتر رودی کاشتیری ماکھ
 نام بردار کی تہ پروار کی۔ انہ کتھ کی روز کاشتیر زبان لیمان تہ ہند و ساجن
 باقی علاقی زبان سستی بیچ نہ لہ لور کتھ۔ کاشتیر ادب کائنات روز
 باقی تہ منتری یں تاپے محدود تہ منتر لیکھنس کن کو جنبہ دین کو رہ
 کاشتیر تہ گوارا۔ اگر نہ لو کن شکاری ستری حوے اسہ ہے خیر برنگل حیر
 محمود کاشی۔ اتری نہ مال، حبہ خوتون بیتیر تہ اسہ ہن اسہ ویدی کینہ۔
 کاشتیر زبان سستی کاشتیر ہند یہ ورتا و رود قرین ۱۹۶۷ء۔ پ ہس تام
 برابر قائم۔ امبر ورنہ تہ اوس کم کشتیرھا منتر لیکھنہ امت مگر یہ سورے
 بنامہ چھ او گجہ ٹینڈن پہلے کشتیراوس تہ کتھ۔ کاشتیر زبان سستی کم
 ماگی ہندی ایچاکن لیکھ نووسون گوڈنیک مورخ عبدالاحد آزاد
 بنی کتاب "کشتیری زبان اور مندری" اردو پاکھی۔ آزادس
 وراے بیہ تہ کینہ لکھ رودی واریا ہس کلس اٹھ و تہ بیہ لکان۔
 تہ کاشتیرس نسبت یں حال دل بدل زبانین منتر باوان۔
 کاشتیرس منتر تذکرہ لکھنک سلسلہ چھ بلکل نوونکیانہ امہ
 قبیح کاشتیر بروٹھم روایت چھنہ اسہ بروٹھ کتھ۔ چانچہ سیمہ و تہ
 کاشتیر انسان پترہ کام اکتس منتر رنک ستر چھ کران رنکس چھ اٹھ
 رنکس مشکل تہ لوان۔ پالنس بروٹھ کتھ کاشتیر نمونہ یا کاشتیر روایت
 موجود تہ اسہ کتھ چھ لیکھن وائیس پانے و تہ ہاوک تہ بن پوان
 تہ و تہ کتھ تہ۔

یہ کتاب لیکھنگ مضمونہ اوس میں ۱۹۶۰ء میں
مقرر ہوئی تھی۔ انڈیا اوسم زبیر مہین یہ کتاب ڈریس کھنڈس
تام باور تر آؤتھ۔ انڈیا روڈ انڈازے تہ راکھ تام دواوہ میاں
خالس کئے رنگہ تاپیر پنن مہریان دوستن تہ شائرن بشن مہرانی سبہ
چھہ از تر واپہ و ہری یہ کتاب لمو لمو اکھ رنگہ رٹان۔ خار مکی باہو
کتاب چھہ وہ فی تیار۔ اد پڑھ چھہ تہ ترہ۔

پنن ہم عمر نہایت لیکھن چھہ پتہ وکھ اکھ متکل
گنراوہ اومت۔ بنان چھہ نہ مے آسن کیتھہ غلط انڈاز کروی متیامے
ما آسہ دوستی ہندی امارن نال وولمت۔ کالٹہ دوست نہایت
لیکھان لیکھان ما آسہ مے جذباتیت باگہ امپریا کالٹہ ہند بھرما
آسہ کئے غلطی سبب کم سپد مت مگر سبہ کچھ چھہ بنوہ۔ اگر نہ انسان
کمزوری تہ خامیہ آسن دیو تھن کس بیہ ناو۔ پتہ تہ چھس انسان
کمزوری نہایت اکھ گنوا لہا زا چھہ مے ہرگز یہ داوا میاں کتاب
چھہ پڑھ رٹھس منتر مکمل۔ میون اصلی دوس آسہ سے شخص لیس
مے خامیہ نہایت ایچاس دیہ نہتہ زن چھہ بروہہ کئے کچھ پنن
دامانہ غلطیو نشہ بچاویچ ہر رنگہ کوشش جاری تھا وکھ ہیکہ
مے چھہ پتہ ستر کاٹیک پنن تھو جابہ کلمت چھہ جابہ
یہ پنن البسان البسان آزاد صابن و نیچہ منتر سبہ کڑی اوس تھو
چھہ چھہ کتابہ منتر چھہ پنن کینٹرن شائرن ہند تذکرہ تہ موجودیم
آزادی ہم عمر آسہ مگر تھو سپنر نظر آسہ نہ پنن تام واز پڑھ۔

نیکو کتابہ منتر مجھ سے گوئی نہ لے کشتوار تہ بھید واپہ کین
 شائین شائین ہند تذکرہ گورنمنٹ۔ از نام مجھ یہ علاقہ گائیکو
 آسین باوجود مولے منتر اوہ آمت۔ آزادان چھینہ پینہ کتابہ منتر امہ
 علاقہ کس اکس شائین تہ جائے درمتر۔ یہ ران چھینہ صحتی ز آتھ علاقہ
 منتر کیا آسہ ہے نہ بروہ کالہ کائہ گائیکو شائین و دھوت۔ منے چھینہ
 اند کوشش کر مہتر کتابہ منتر گڑھ امہ علاقہ کین سارپے فاو دار شائین
 جائے میلوتہ نیم گڑھ پینس اصلی رنگس منتر پیش سیدنی۔

کتابہ ہند منصوبہ بناوہ وراوس منے دائرہ منتر زلہ
 کر نیکو کتابہ منتر تم کھن تہ پوریم کھن آزادش تہ پورسے روڈی منتر
 منے چھ وینام سو چھ کمال، کرم لہند، احمد بیک واری، لکھ ناگامی،
 قادر بیک، شاہ غفور، شاہ قلندر، شہد شہید، غلام محمد زان،
 تہ کشتوار کین کیشن نیکو کالہ ہند کین گوہ بائن ہندی تفصیلی حالات
 سو ثبر اور مہتر۔ یہ مواد چھ سمجھا زیادہ تہ آتھ پیچہ ہیکہ اکھ علاحدہ
 کتاب تیار سید تھ۔ امہ کین باسٹوم نہ یہ مواد نیکو کتابہ منتر شائین
 کرون جان کیشن۔ ہر گاہ حالات سازگار روڈی تہ کین سارپے
 شائین ہندی حالات مجھ پین کتابی رنگس منتر پیش۔

بہر حال تھانڈ دیکھ، وہ تھانڈ تھانڈ کر تھ لیس
 قابل قدر مواد منے حاصل سید سہ مواد چھ توہ بروہ کینہ۔ لیکن
 واکس تہ چھ پیکر نظر تہ پیکر ہٹ آسان۔ لیکن دول چھ پینہ آتھ
 کھوچہ پیچہ پر کھاؤ تھ پینہ انداز تہ پینہ میا بہ موجب کھوٹ تہ

یاسه علاحد علاحد کوان - امه کنی چه ممکن به کیته دوست ماگز هن تمبه
 ورنه ناراضی نیلیم تمین نین ناد کتابه منظر نظر گز صیفه - تکیا به میانه کتابه
 بیست و دایره چه ۱۹۹۹ سپس تام -

بیمه کتفه کنی به کاشانی منظر چه برالون به اخبارن میشد
 تشیداد منظر کتفه به به کم - امه کنی چه به کتفه به نامکن زوار یا به
 تار که ما سن به به نظر گز تکیا به کاشانی تار که اسی شکر کنی به زلالان
 یوت تام به میانه زشتوت نظر و آثر -

به چه سن تمین سار به شایر حضرتن میشد شکر گزار
 میو آبه و سنه به مواد نرا تم کور به تمین دوستن میشد به چه سن ایجان
 مشد میو میا لنس صبر سن استخوان کور -

کاشانی شایری بوط به شری میس دی لیس منظر آبه رنگ -
 آبه نو در رنگ - به رنگ و شلوفه به لوطیو شری میس دی لیس منظر به از کل
 چه به کاشانی شایری منظر آبه لون به طاکار رنگ - میا به به کتابه منظر
 چه به آبه پنج منظر شایری میس لیکن و در کانه بحث موجود امیک
 و چه میا کنی کنی به به آبه رنگس چه و به برادون به زشتی مار به -
 به پنج چه پننه جای به سبھا انم به به چه یزاد به آبه مونس سبھ
 لیکن به کتاب - منسوب کس به چه بناوان - پوز کتفه گیه تیلیریل
 زن بابل به -

معه چه انجاس به به کتابه منظر گز صیفه به
 واریا سن لیکن والین میشد ذکر آسن مکر دق گو پیر به به چه سن

نہ سہ لیس و قس کو مہیکہ کرتے۔

گو ڈیس زیمچہ دین گو بن بان کندری دالس لاگن۔
مگر کتہ اند لور دے بڑو نہ چھ مے کیشن دوستن شکرانہ کرن پکو
مے یہ کتاب مکمل کر لیں مقررہ دتہ آتھ روٹ کور۔

سارے بڑو ٹھہ کر بہ تمن دوستن شکرانہ مہو مے
یہ کتاب لیکھ پانچہ سہ یا تیری مواد فراہم کو لور دے دن مینا لیں
صبریں واریا ہوا آرمایشو نین تہ مو۔

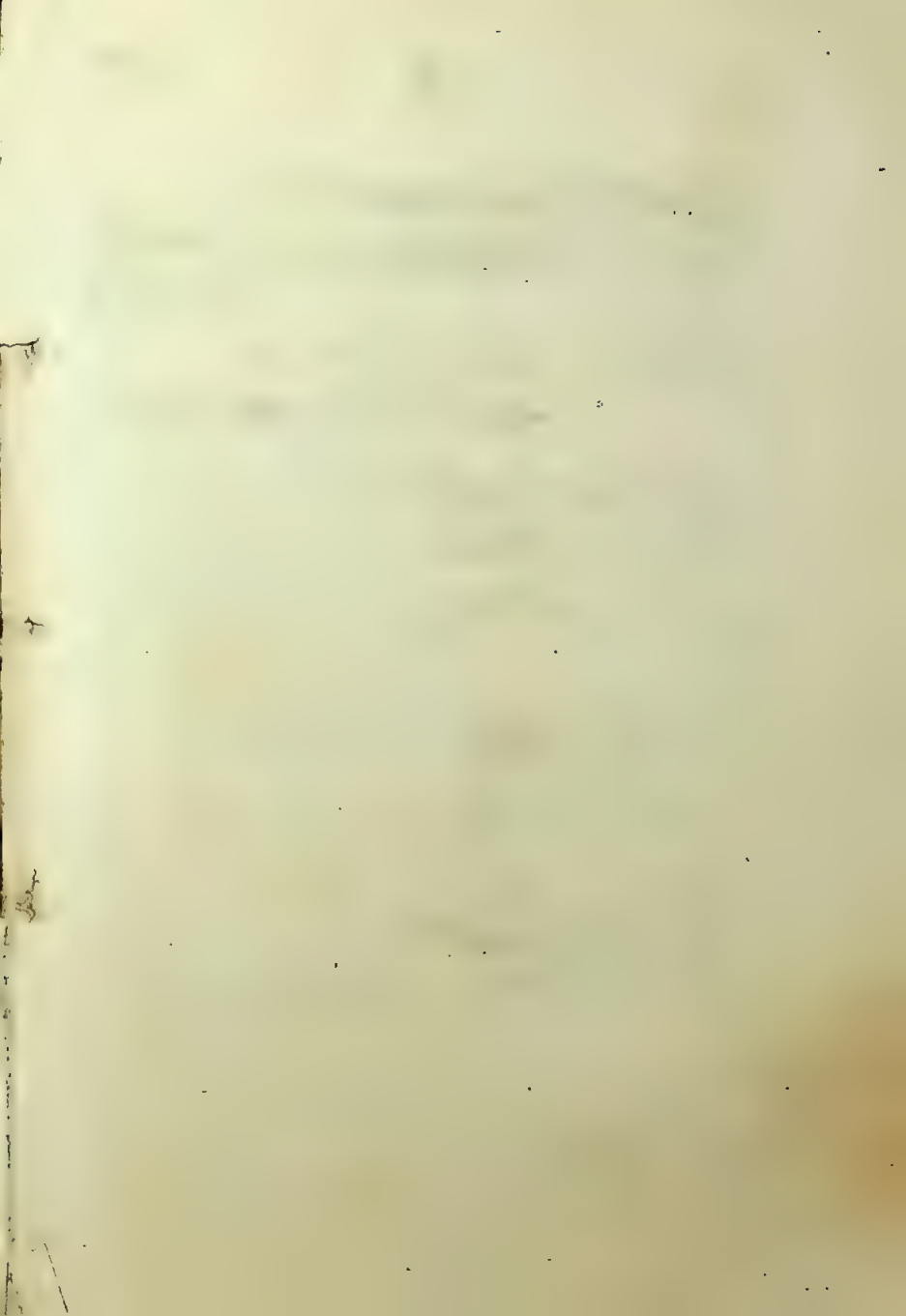
جناب محمد یوسف ٹینگ مابن چھس نیمہ کتہ شکرانہ
نہ سہ چھ شاید کثیر مقررہ نہ کہ آتھ تنہا انسان شیمی مینا مے تحقیقی
صلاحیت داد دیت تہ مینا حوصلہ کھار کہ قصیر پز چھ یہ مے اوس
نیمہ کتابہ گو دت مے آتھ لیکھان اما لور تم چھ از کل تفتی آوری نہ
آہ ریارتہ چھ پچھ ٹلان۔

بینیس مقررہ لیں امارتیں تہ مایہ تری قس بالیں پھو
ناتھہ کول سائل مابن کہ زبانی کر شکرانہ زیمہ کتابہ شکرانہ
شیرنگ لورنل تھی کس پچھ نہ کاٹھ وائوون۔ اگر سائل مابن آتھ وائو
مے شابل حال آسے نہ چھ یہ کتاب لکھ تہا مال چھ کہ نہ۔

آخرس کر احسن مابن تہ شکرانہ۔ احسن ناد چھ مینا
دلہ کین ناگہ رادن ورنی بخشان۔ محمد احسن احسن چھنہ انسان مے
چھ فرشتہ۔ پز چھ یہ زلس ستری روڑ تھ لٹ مے باے ستر مقررہ
نفاقتھ، یوسہ مے بڑو ٹھہ وچھ مقررہ اس نہ۔

عبد الاحد دار آزاد

عبدالاحد زاد ۱۳ جون ۱۹۳۳ء سنو مشر رائگر (تحصیل نوشہ)
خواجہ سلطان دارنہ گرو - خواجہ سلطان دارا اوس صوفی آئینہ سنی
سنی فارسی زبان کی شہید بن گیا عالم تہ - آہہ منو خوب کر عبدالاحد
ابید آلی دورس مشر عالم پش پاپہ صائیں آئینہ حاصل تہ آہہ بیتہ
سید مقاسی مکش مشر داخل تہ منہس زٹھس بالیں خواجہ علی دارا
نیشہ پور کہ تہ نیمہ جات نام - پش پاپہ شہید آہہ بیڈی دور کو آہہ تہ نیمہ پور واکہ
آہہ کو گٹ موگٹ وان - یہ وان رو دی ہم عربی سندس سینہ بیتہ تہ
۱۹۲۷ء سنو تمام جلا وان -

۱۹۱۹ء میں اختر سید عیسیٰ کم زو نامی سکولس منتر عربی مدرسہ
۸ اگست ۱۹۲۱ء میں تمام زبانی امتحان سکولس منتر عام کران - ۱۹ اگست
۱۹۳۱ء میں منتر آ سے کم زو نامی سکولس منتر تبدیل کرنے -
اگر تبدیلی ہند وجہ اور ۱۹۳۱ء تک فساد - نتیجہ متعلق وقتہ کیں
اور شک زائے منتر خجہ اور ان کے یوئیر ۱۹۳۱ء میں منتر آ سے کم زو نامی
سکولس منتر سو نہ نہ خارج ۱۹۳۲ء میں تمام زبانی امتحان سکولس منتر
عام کران - اپریل ۱۹۲۱ء میں منتر آ سے زائر کی مرشدک کرنے

گلشن تاریخ وفات چھ پی :-

گلشن میں ہند علیہ ادبک بارغ از بر باد گو
بارغ و چھنے حسرتھا بہتہ بارغ و دل شکر گو
سرفدا کور باغوالو در اواد سال وفات
بولہ و ن کن ملکبلا تو او تھ چین آزاد گو

(۳۶ سالہ ہجری)

شائری :- آزاد صاحب اسی گوڑا ہند ہمتہ جانناز تہ آخر
آزاد تخلص کران - جانناز تہ آزاد تخلص کران
پہچہ چھ نیم لیکن

تو الہ منہر جانناز تہ آئی
آزاد و وٹنس شائری
پالہ ہند ہمتہ جانناز تہ آئی
پہچہ نا چھ نیم ہمتہ جانناز تہ آئی

آزاد صاحب نظر آسہ بلکہ تہرہ در دین
واریا چھ واقف زریگا چھ کارشہ تہرہ
داوس منہر زول مٹیک کانن کر اکہ و زمرہ
تہنر قہر تہرہ نو کو پ تہرہ ناو تہرہ تہرہ آئی تہرہ سان - آتہ
کچھ چھ نیم لیکن

عالم ہا کس آزاد آزاد
اگر سنا تہ و چھتہ یاد پائے ملے

پسینا و نہ اوس فخر و بان جیسے ہے
پھیرتے سوسندس ادھے مائے
مڑتے مڑتے مہرے کس ہے
نہ ہا و سہ نہ تراؤم ہاے

ہم تہ اسے قہر کی دویم شاعر چھتہ محض قافیہ نہائی بلکہ چھتہ
حقیقت گراظہار تہ روپ بیچ تفسیر تہ زندگی آس۔

میون ذاتی خیال ہے نہ کاشتیری شاعری مٹھ چھتہ مہجور ملکہ
آزاد کو دورک نیامہر تکیا ز آزادس پتہ پوسہ کج وقت تہ لے کاشتیری
شاعری رٹ سمو چھتے آزادس نکھ مگر مہجورس نشہ دور مہجور کی
نظر چھتے اُس رومان پسند ستر نظر مگر آزاد کی نظر چھتے پڑ
ترازن والی ستر کہوٹ۔

مہجور چھتہ زندگی مٹھ دین اسہ وین تہ گند وین گوشن مھران
تہ نگہ دین چھتے باقیہ چین کن نظر پیوان مگر آزاد چھتہ زندگی تہ چین
سے کلا فخر حقیقت تہ چھتہ سچہ ورن تلان۔ یہ فرق مگر تہ چھتہ یا چھتہ مائے

ولو ہا باغوالو تو ہسارک شان یاد کر
چھو لن گل گتہ کرن ٹیکل تھی سامان یاد کر
مہجور

مخلون منتر چھیک تر تراوتھ سر بھیا ورتھ فخلگ لبتر
 گلن نه گلشن اندر گزهاں چیر شیر نریا دا
 اکھ صاحب نظر انسان ہیکہ وار یا طم دا برتھ نہ ڈا اکر تھ زبکین دتھو
 آپون منتر کا ترا فرق چھے۔ منے جھہ بین خیال ز سو حقیقتہ بھتھ
 آزادن کن دیت ۱۹۴۲ء بیتہ آئے تھو حقیقتس جامہ گولیا بیون
 بیون سامانہ کریت۔ لہو ہے ورتھ تھو نوی نسلن لوگ آزاد غیر مگر مہجور
 مشر وون حالانکہ مہجور مشر ورتھ کو نہ نوی نسلن کا تھہ لوڈ کا زامہ
 تکیار مہجور صاب چھ واریا ہو کھو کو آزادس کھو تھہ ہریانہ نرتھ
 طلب شایر

گاہری شایری منتر چھ آزاد اک لو طرز فکر ک کھن نقاؤن
 دول۔ امو شیر شایری چھے اک نو دور ج ستھ نو نظام فکر ج سرائی گز
 امو شیر شایری منتر چھے گاہری منتر و مبر بدن منتر لہ ایتھ گز ایہ
 ماران تہ کر لوہ گران۔ بلہ تار کی پیم نغمہ امو با کمال فنکاران کیوی تھن
 باتن تھند اگر چھ کثیر تھند رتھ وون تاریخ تہ گاہری منتر لہ ایتھ
 آزاد فی پیم با تھ چھہ صوفین تہ سادن منتر نصیحت لوک
 چھہ تھہ سخی شعور سیم آزاد سیم لو دتھ اوس نہ قومی زندگی
 برو تھہ بیکہ ناو نہ با تھ چھہ لوکن منتر اکتھواس تہ بلہ تار مہجور

آمن سنوروری - چنانچہ امہ کتبہ سبب انہماک ہے سبب سبب
گران سے

تو در کس بیون بیون تھو فی سلیہ آسہ بن بکت تہ قوم |
بڑھتہ آکس بیون بیون زمیناد آسمانہ آسہ ہے

سہ چھ وکھنے کر تھہ لوکن فکر تاران ز انسانس تہ انسانس چھنے
کا تہ بنیادی فرق سے

نہ زاکہ انسان بڈ لو کہ انسان بنیو کہ کتہ ہیو تہ ملکان |
چھ چون مذہب کتہ بنیو کیان تہ اکہ بہ اکہ کتہ زان و اچھا۔

آزاد ز نظر اس آکس دلوتا بنظر نظر لیس برو تھہ کتہ ساری آکس چھ
سہ چھنے انسانس ہیو تہ سہ انسانس، سہ انسانس تہ پارسیس، سہ
تہ بڈ بنظر نظر و چھان - بلو کہ چھ سہ انسانس تہ سہ انسان، نظر کتہ ان
تہ آلود و ان سے

کتہ آدم کتہ عالم تھس ستر باز س نم |
یہ کتہ تھو وے دس اندر دی ہیو تہ اندر انسانو

آزاد ماب اسو حضرت اقبال سہند زبردس مداح گرد و شہر تھہ

فلسفہ حیات چھ علاحدہ علاحدہ۔ اقبالؒ مردِ مومن چھ آزادؒ اس لئے واقعہ
انسانہ سببِ شکرِ منظرِ آسپہ بڑوٹھ کون پوان سہ

دین دار تھے چھ دین پین چھ سببِ شکر دین
ایمان خودا چون تے انسانِ مدامیون

تھے صیغہ لول انسانس نہ تھیگہ کالس نہ بیت خالٹس
کران پوزا چھ بیکالس کثیر خفا و خفہ مٹس اٹھ

آزاد فی شاعری پڑھ چھ یہ وار پٹھ فکر تیران زاتہ چھ
لفظن پٹھ خودو گاری بلی کہ چھ خیالاتن پٹھ سہ پیر۔ آزاد چھینے خالٹ
لو کہ چھ بیکالس شاعر۔ سہ چھ ہر کٹک، کاتک تہ سیداری پٹھ
گو نہ واقعہ۔ شاید چھ پوچھے وجہ زربندی پٹھ دین آخری دو پٹھ اکی
نظم لکھتے کون زیادہ دیان دین پٹھ مکت۔ خیالاتن پٹھ دین
شہل کس بڑوٹھ کہہ باسے یہ کس غریب کائنات سٹھ تنگ۔
خیالن پٹھ پٹھ می چھا و بیان کمزور لفظن پٹھ
چھ ترو سبب مکت لال نادانا بران آتھن پٹھ اٹھ
آزاد اوکس نہ کٹر قوم پرست بلکہ کہ اس پٹھ نظر قومی سرحد
پڑا پٹھ بین الاقوامی سرحدن نظر گڈان سہ

چایان و چین کج شدند مکّه تے مدینه کج شدند
 مجبور زمین کج شدند با آسمان والے
 کاشف شایری زندگی نہ کہ آنس منتر لیس کار نامہ آزادان اُندواتو
 صہ کار نامہ روضہ واریا پس کانس یادگار۔ زندگی ہنر شہزادہ شہزادہ
 سادہ تر جمالی اسے اُمو سندن شارن منتر نظر گزہاں جھے سو
 جھنہ اسے امہ دور کس کانس شایری پس کانس منتر نظر گزہاں۔
 ۴ شے جھے زلفک تہ خالک غم مے جھم موصم عا لک غم
 بہ جھپس منفلس تہ درباری بہ نوز غشہ بیماری

جھے اولاد دود کنا طوفان
 شے سہ شے شری جھم کرے بومرو
 بختہ لیس آوے زانان
 فرا تے پتہ پہ کربان

آزادان بہ انجاس تہ جھنہ کاشف شایری پہ جھ کیشہ کم زامی
 دتر نظم نگاری کاشف منتر اکہ تحریر ہنر شکل۔ دُریا و۔ شمع
 'وہجہ'۔ 'وہجہ'۔ 'شکوہ ابلہ'۔ 'بیر روزن اندام کاشف منتر یادگار'
 آزادان اوس شایری عدو مجبختہ تہ الف شک باور اتمس
 منتر تورمت۔ پھد باہ صاب خواجہ سلطان دارا اوس فارسی زبانی سہند

بہلہ پایہ عالم تہ شاعری ہند قید دان۔ بابہ صابنس اٹھو اٹھو تل
 کور تمبو ۱۹۴۹ء بکری لیس منتر شاعری ہند اسبند۔ گوڈو گوڈو لواتی
 غزل تہ ہجو بیتر لیکھ پتھر اس آزادن اکھ مشنوی "قمر زمان" تہ
 لیچھو پتھر گر اہ مشنوی ہند چھنہ اسہ کاٹھہ پے یا پتہ لگان لہ

حقیق :- شاپر آسنہ علاو اس آزاد اکھ بالغ نظر محقق تہ
 صاحب نظر نقاد تہ۔ یکشہری زبان اور شاعری "تاوچہ ترے کتابہ
 پر تہ پتہ چھ انسان پانے پر تہ ناوچہ ہیکان آزاد کہہ قد وقامتک انسان
 چھ اوسمت۔ کینہہ کمزوری یہ آسنہ باوجود روز یہ کتاب پنن تا کینہی
 بکر سچہ وار یاسن کالس ز تہ۔ آزاد اس سچہ ہیکہ اختلاف آسنہ تہ
 سہ ناوچہ ورا لیکہ نہ کاٹھہ انسان کاٹھہ اوٹیک تذکرہ لیکھتہ۔

آزادن یہ ایمان تہ چھنہ کینہہ کم ز تہ کور مقبول کہالہ
 داری اسہ بڑو تہ کینہہ اکس باکمال شاپر سہد جتنی تہ پیش۔ کلام مقبول
 تہ کلیات مقبول باز تر اوچہ کور نہ تہ صرف مقبول کس عی کہ بذات
 خود کا شہر زبانی ایمان۔

غلام محمد دار صابن ون چھ مہ آزادن اس تا پتہ حریت کشمیر
 لہ نو سہ آدو و تہ بس۔

ناچھ اکھ کتاب نہ لکھ پتر پتہ لکھنؤ زن امہ کتاب ہند ناد تلے چھ فکر
 نران ہر کتاب چھ کاشف پتر پتہ لکھنؤ زن امہ کتاب ہند چھ
 و تہ تمام کاٹھ پلے درامت۔ یہ چھس امہ کتاب ہند س تلہ شش مشر
 ہر گاہ آچھ یہ ہر کتاب کراہس ہیلہ پایہ السانس بیس اگس
 زکھس مشر تہ پیش۔

فارسی تہ اردو شکاری۔

کاشف علاؤ الدین تم اردو تہ فارسی مشر تہ شکاری کران۔
 مگر شکاری ہند یہ سورے چھ آہ کٹھس مشر البتہ چھ مشر تعلیم
 ناچھ کٹھس کیٹھ ہند رسالے کٹھس "آزاد نمبر" مشر بازہ ہند۔
 مٹے لکھ تہ چھ کاٹھ خاص سراہ۔ البتہ چھ کیٹھ فارسی شار
 بیک

منم بر زانو یہ فکر حیا لم بر تر یاشد
 سوار دشت خاموشی بہ ارزق طپلسا باشد

مستشد ذرات جہاں فصل بہار ان یافتم
 گل در چین گل در گفے بلبل بہاراں یافتم۔

آزاد غلام مجھے دشنام مہا ناچھ و دھڑا آہ۔

آزاد نہ کلاٹک واریا حصہ چھ ورنہ اسے پروٹھ کن پئے۔ افسر عہلہ پایہ
 شاپرس نسبت تعمیر آزاد نمبر چھ اکھ تہتی درتا دینر۔
 ونیشتام چھ اوسند کلامہ سنگرمال ناوین سنن کو کچن کچن
 کتابچن مشنر شامل۔ کلچرل اکادمی تہ چھے پروفیسر لٹپ مانی مرتب
 گزمر کتاب آزاد چھاپ نمبر۔ مگر یہ چھے کتاب کم تہ مذاق زیادہ۔
 پریم ناٹھ بزازن تہ چھے یغنن انڈ "شاعر الیابیت" لکھتہ
 دوستی ہند حق نکھ وولمت ۱۹۶۱ء بھنس مشنر چھے اکھ لوکٹ
 کتاب "آزاد مپوریل کچھی" تہ چھاپ گزمر۔ یہ کتاب چھے لوکٹ
 سپہا مگر مواد چھس باقے تحقیق کرن والین نسبت مستند نہ۔
 نمونہ کلام :-

چھے یاؤن راے بے پرواے ترھوہ ماران سمسار
 مجھ کمزور بزدل تھنہ سمنستھاد زوروارن ہند
 (یاؤن تہ مجھ)
 دچھ لہر ماران خوہنکی سمندر۔ تریبان کہتہ یاچھی سندر تہ گوئدر
 داران گامتی آباد میندر۔ مطلب تہ مقصد ڈیوہم اکھ اندر
 سرمایہ داری۔ سرمایہ داری۔
 (سرمایہ داری)

لے کلیات آزاد نہ کڑ اکادمی چھاپ۔

مے آؤں راوہم سادہ متین ستی۔ فقیرن صوفین علمے متین ستی
 یزعمان اوسم نہ دل کفرس و دل گزخان چیم دشمنی آر متین ستی

کیٹھنہ پیران کفر کر ترائے کیٹھنہ چیم دشمنی آر متین ستی
 چانی لولن روچھ پیو داغولشے دامانہ سیون

جو آپر مال ہاوان مال ورتاوان سوداگر
 جران تاجن پتختن موکھتہ کاٹلی لوختہ زوراور
 چھ ترسارن پیلو تہ تران پھل مین نیان پھل اند
 ہوان چیم زنگی ہشد سوز صوفن متین ستی اند
 (درویاد)

لیس پایہ بڈس ایمان انسان کنیرکیسان
 شہلاب ہوا طوفان تاران تہنرناوے
 ہرد ورتہ دل مہ ہار یہ چھ پیام کوہیار
 تازہ گلن چھ انتظار اتازہ دلک ہیار کر

چکھ تہ تو شان راہس تہ سامانس
 واجہ عزمیں تہ بیہ روہ نہ دامانس
 نہ چھ سورے ناپایدار ویشی ہے
 میر چھاوان گل تہ گلزار ویشی ہے

لڑھے گنس پترے نیوانم کڑھتھ سون
 میترے لونس یہ کیا پھیل درام تہ ہے

سزے پتھ کئی میترے عزمیں
 نتے پترے آہو پیا لیس نل
 تھ پانچو لیس تہ مے گوئیل
 یہ لاسے درہو ہاے گل

بست خایہ تہ بنووتھ کھک بنارے تھووتھ
 گپتا یہ کیا خطا کوڑو تتم قوراہے واسے

بروٹھو مے پتہ پتہ پک و پترے
 پالیں بروٹھو کئی تہ تھراہ کر
 کھنہ منہ ماگتھ کھنہ پترے
 پترے شمشیرے گنڈناہ کر

غور کر اے نور جوان، پور سن جھے گہ بان
 دور زمان جھے سہوان سہفت کڈر امتحان
 نیشدر تلن واکر جانی پانہ گہتر مہمت خاب
 انقلاب ان انقلاب، انقلاب ان انقلاب

۱۔ آزاد ماہینس تاریخ یاد الیشس لہیت جھے آزاد ماہین
 بابہ ماب لیگھان
 بسحر جلال بقلم غلام خاکسار ساکنہ موضع رائگر غفر اللہ ولید
 ولید اللہ و احسن اہما والیہ بروز دوشنبہ ۱۲ ماہ حجب المرجب
 ۱۹۴۶ء مطابق ۱۳ ماہ جیٹھ ۱۹۴۶ء حسب کو شیش عزیز اہد
 دارقن در ترقیم این کتاب و آدم۔ از تو کد شدن این عزیز ترقیم
 دل اورج و فکر وہ آم۔ روز تحریر این کتاب عزیز اہد از
 بسن دوازده سالہ بود۔

۲۔ آزاد ماہین قریب ترین دوس لیس شروہن وری لیس
 سید و دھن بہن اوس۔ افسوس جھے یہ ۱۹۵۳ء میں
 منتر سپد ارمالیں کوٹھ پتہ ساری کاغذات سپدی تلف ہے

الف کشتواری

غلام محمد ناو ذاتہ بٹ تہ تخلص الف - زاوہ جنوبی
 ۱۹۱۶ء پ پ س مشر کشتوار - بابہ صاحب جھکھ خواجہ منور بٹ اوسمت
 بزرگن شہد آ بابی پیشہ جھکھ ستر گام اوسمت -

لو کچا پ پیٹھ جھکھ یکن تنگ دستی تہ غریبی شہد آ لوکن پیٹھ
 ورنہ آسی پم برا میری سکولس مشر پرائے زمین پیو کا غز قلم اکس کن
 تر اوکھ گز تہ کیر اتھس مشر بیون - لیس پیشہ پیو بروٹھ اتھس
 مشر روٹ - سسے پیشہ جھکھ یکن از تہ تہ اتھو ستر روہ نہ نہ گز تہ
 دوہ دوہ گڈان -

الف صابس جھکھ آدن کالہ پیٹھ گیونس تہ
 شایری ستر محبت اوسمت تہ بالہ پائے آھی پنے خیلن شایری
 شہد رنگ روان - بالہ پانکی امو لوکن تہ پرا دن کوڑ یکن مشر
 شونگت گونہ ماٹھ شیار تہ لا جیکھ باقاید یا کھو شایری کرئی -

الف صابنہ شایری شہد آدان جھکھ عشق تہ محبت
 پشہد کلامک پیو میچر تہ مستی جھکھ اکثر کشتواری شایرن -

پہنڈس کلاس منتر نگر گڑھان سز لن منتر چکے منہ ون تہ سز من
 انداز اوسنہ ون تہ سز ون اندازن جھپے پتر پری نو تہ تہ پتر پتر
 بنا و پتر - روج تفرزل یا بقول وراق گور پوری سز لیت جھپے پتر
 کلاس منتر گڑھان ماران -

ننگر سنی چہ چپا پنگ کا تہہ انتظام موہو نہ آسینہ سید
 چھپ و فیشام پتر مجموعہ کلام با ندر پتر موت -

نہونہ کلام :-

رے رو چھم رو ش کھ رے رو ش کھ
 چپے کا شاہ بر ہی آتہ راقب تار سس
 خبر پتر شتم نہ آستہ با خبر زانہ
 زبر آوے غیر ویشہ جہاز سس

چین لشر اوم جپین تار ہے

کیا یو کے اندازے ماشوقہ چپا

دل سے چھم آباد تو یاد

نہی تو کیا مینوں دل تار چپا

تیمتہ عینہ گورنہ لانگر گرن غم چون و نہ کھ آفرین
گورنہ عینہ پریو گمین آسن گورنہ تے پریو غم خا کائے

دینا ناتھ المست

۲

دل آہ تہ المست ماتب چہ بات بارنی۔ دوشوے
چہ سن کار تہ زنگیہ چہ رنگہ رنگہ آوان تہ پاراوان، گور
بران تہ سنگ دروان۔ دوشوے پریو گمین آسن گورنہ تے پریو غم خا کائے
ان تہ تہ آکھ آکھ نیش واریاں دؤر۔ دوشوے پریو گمین آسن گورنہ تے پریو غم خا کائے
پریو گمین آسن گورنہ تے پریو غم خا کائے۔

المست ماتب چہ اصلی ناو دینا ناتھ تہ ڈول چکھ دانستہ
المست چہ پریو قلمی ناو یا تخلص۔ ادبی حلقہ منتر چہ پریو پنے
قلمی ناوت ویدی۔

المست ماتب ذالہ ٹی ۱۹۰۸ء پریو پنے منتر عظمیٰ یا پریو
پریو پنے اوکھ سیریت سمسار چند ناو۔ پریو پنے ماحول منتر

مشنر اچھو مشنر اور تھمہ مشنر اس پتہ پر وٹھکھ انڈی کچھو تھوہ پار دی غریبی تہ
تھکھ مشنر اس وپر آدھتھ۔ امہ سواجو بے بوڑو تیلہ چھہ بہتر زندگی آکھ
سوہ وٹھکھ اس مشنر تھمہ ساری بے کھنڈی تہ کھڑی تھن مال و لیتھ
آکھ مشنر چھہ۔

میٹرک پاس کرنے پتہ کریمو امر سنگھ ٹیکنیکل انسٹیٹیوٹ مشنر تھن
ڈیوی ن مصوری بہتر تربیت حاصل۔ پنپنس فنانس بینہ من پو چھوہ
بانچہ گے ۱۹۳۲ء پ اس مشنر ایم کلکتہ ٹوہینگ کر نہ۔ بہتھ من گو
پو بھان تہ ۱۹۳۶ء پ اس مشنر آے ایم وطن والیس تہ لاگھ امی
زنگن مشنر توہر توہر نظارہ کاکس پیٹھ تارنی۔ ۱۹۳۹ء پ مشنر ویکھ ریاستی
سکول متھن جان حضور آسنہ بانچہ سوہ بہتھ میڈل ینامہ۔ ۱۹۴۱ء پ
اس مشنر وٹکھ فاین آرٹس اکادمی (کلکتہ) بیٹاکھ میڈل۔ ۱۹۴۳ء پ
اس مشنر کریمو بھیمہ تہ سینگ پتہ من تصویرن بہتر نمائش۔ یتہ وچن واپو
مین سچھا تارکھ کرے۔ امہ پتہ کر اہمستھ مابن دل بہتر فاین آرٹس
اسینڈ کرافٹس کھیدی دویم نمائش یتھیک افتتاح آکھ تہ کہ
ایم پانپکر مابن کور۔ وڈو کین چھہ ایم کشپر مہندی برگر پتہ توہر توہر
یوان۔ پ چھہ اہمستھ مابن حسن کار شخیتک اکھ رنگ۔ امہ کلکتہ

نمونہ کلام :-

سینہ بچھو سے پوش و تھراؤس
 بو نہ شہلےس تہ کو لہ را دن
 سو رگہ و گنبن آتھ و نہ ناؤس
 لپشراؤس پان پا دن

زاک ہیم ہنس ڈک ہے
 بھیر کھیلہ پتہ کھیلہ ہے
 بو منتر باگ پھوشتہ ہے
 تر لہتہ تہ تر لہ ہے و نہ ہے

تیلہ یوسو مرگہ پٹھہ سیلہ ہم لولہ را دی باوریہ
 چھیر یاد پوشہ لنبہ نے کتھہ کئی گکواسی تر راوریہ
 تم دا د آد تکی کیساہ کتہ ساتھ پاں و لہو سیہ
 تر صارن تر یے خرہ پاری ہم مٹانی لال و لہو سیہ

تر چمکھ کول ناز کر و تر زن
 گلان رزہ رزہ تر شیر را ران
 بہ چھپس بوٹھ تن دیوان نازن
 بہ چھپس کل چانی لہ ناوان

شہنہ بالین تڑج اوپر چڑھا ہے   لیفہ تلہ زن کلمہ گڈی گڈی دڑا ہے
 کھڑو بہ تلہ زن پوشہ ٹیرا ہے   زن دھپنہ ارمان پری نہری آ ہے
 میہ تہ دلہ کے ٹوڑ پھوڑا دو
 پیہ ہے تڑے و نتس واو

○

پھلو بادم کو بہ دامن ہے   پھر سبزی وڈرن تہ وینہ ہے
 رنگ پھیوڑو یاری گلشن ہے   نیتھ نئی رنگ نام وڈیہ ہے
 نیتھ نئی شری شس تہ یاد پاو
 پیہ ہے تڑے و نتس واو

○

دُور و تہ یکوہ نے چھہ ڈیشان   تہنہ بڑا نریم شری کیا کہ لیشان
 لکھ تلان تس بھہ لارہ نیران   تھوڈ تلان کر کہ دی دی آسمان
 تڑنگہ ماران لالہ ہو آو
 پیہ ہے تڑے و نتس واو

○

در بیان حال

همچون تنه آزادان هم عصر لعل چه کرم شیر گامک روزان
 اویمت صوفی شایر صمد میر خجسته محسن بمسایه اویمتت دیوان اویمتت
 بزرگ چه بانی رانی واری که اسیر تو بیتیم کماله در اسیر منزله چه زار و متور
 تو کرم شیر روز و آفتاب تو به کیم ای تو روز و رفته که تو ترانه کنی چه بهم
 وائل تو رانی واری که وائل چه یکن پتیر

امس اوس اعلی ناو تا را چند تو بسجمل ادب که خلص ساری و
 شایر و منیر خجسته باسان زرمو اوس بیتی قلمی او ترانه کو دشت
 نیکو یادیم آفرید و نقد و حماسی لیاظ که زید لو کچا رسه منیر آیکه لیاظ
 بیماری لاشک که سپهر شریقه سوره و اوس سیکس تمام که کج و ابره بخت
 بیم عسری شایر پارس منیر ز اوت پتای و یس اویمتت نیت
 آفتاب رام ناو فارسی لایم آیکه گرس منیر و انیر اول و پیچ و سیر
 حاتم تمام که کج سیکر لایم عامل سیر ک پاس که نیت سیدی
 محکم تالیم منیر ملازم تو قرن و قفس تمام آفر و ستاری و
 آلمین نکه و الان

بہارِ کتاب گئے یکم فروری ۱۹۲۸ء میں منتر ترالہ سو گہ واس۔
 یکن آس اردو مندی، تہ فارسی علاؤ نسکرت زبانی ہنتر تہ جان و انگریزی تہ آس نفیس پاٹھ لکھتہ پڑھتہ ہیکان۔

پیشہ میں دوستی منتر تہ علاؤ نسکرت، عبد الاحد ڈار تہ میرن ناؤ منتر راؤن لالیش۔ یکن ترالہ شایرین جیہ بابہ و انز جان
 تعلقات آس میوڑ۔ اوہ یورین گڑھن تہ اکھ اکس سمکھن آس پٹھ
 معمول۔ لکھنہ لکھنہ سو خوب آس میوڑ حضرت رحیرت کالی صاحب
 اصلاح ہیکان۔

شایری

بہارِ آس شایری تہ آس سٹی سٹیٹو پٹھ
 پٹھ لکھنہ شایری شہداجی اکوڑ تہ ۱۹۲۸ء آس منتر گڑھن
 گڑھن شہداجی شایری "پڑھن شہداجی" ڈار آس سو گڑھن منتر تیار۔ یہ
 ڈار آس بازرس منتر شہداجی آس منتر۔ یہ جیہ کاترس منتر منتر
 گڑھن ڈار آس شایری گڑھن منتر آس منتر تہ پڑھن گڑھن ووت ۱۹۲۸ء
 آس منتر پٹھو تہ شہداجی گڑھن (منتر پور لوک کہانی) "اکھ منتر دن"
 اہہ پٹھو آو تہ شایری شہداجی بازرس منتر لکھنہ کتابچہ

زنگس مثر۔ اٹھ کتا بچس چھ فغان بچل " ناو۔

میانہ خیالہ چھ بچل کتا مثر اد بچس مثر بچس مثر شاپر اسہ بچہ تہ
 بچینہ مثر بچار اہم۔ تم اسی گوڈ لکین واکو مثر بچس بچس
 تل تہ واریاہ کیتہ لیو کھک۔ اسی موجب بچس بہ حاران گڑھان
 زکا مثر مثر ک جا پز ہوان کوہ واکو حاجی صابنی نظر بچس تام۔
 حالانکہ تہ مثر ک کیتہ نو مثر اسی بروٹھے لوکن نام واکو مثر۔
 واکو مثر تہ چھ تہ مثر واریاہ مسود المار مثر تہ مثر بچاری
 بچس ماداس مثر چھ ہم چیر واکو چھینے۔ "مثر بچس" لیلی
 مثنون۔ "بکوت گیتا" تہ بنیہ واریاہ۔ اٹھ سببلس مثر چھ مثنون اکہ
 مثنون "شیر ادس" مثر چھ بیروٹ۔

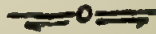
مثنون کلام۔

کیا بچہ کر مثر مثر بچس
 ترا واکو تروٹ مثر ماداس
 رامہ بکوت اللہ مثنون واکو
 رامہ بکوت اللہ مثنون واکو
 نہ چھ اٹھ سم نہ چھ اٹھ تار
 چھ بچس ہار سے مثنون
 چھ سمار سو پیک واکو ہار
 اٹھ چھ مثنون تار

وایان چھے نالولہ تار   بوز تھہ سیم دلہو تالہ تے
 چھو نہ راولس گوم لکھار   کر سے بو پوشن مالہ تے

سکالاسہ پر پتہ چانی نامواری   آتش پہنچہ چانی چھی ساری
 عتہ مشر راوتم ہی موکھ داری   پاؤن لگے پاری پاری

دینون لولہ نارھیم اچھہ دارے   کس دنہ ہارے طوطہ سندن پے
 لولہ رستس زن ہول اٹھہ بارے   کس دنہ ہارے طوطہ سندن پے

محمد ایوب بیٹا

کاشمیری پانچویں سال شاپیرن منتر چھ ستائین ناو
تہ گنتر اوون لالین۔ آری کہ دور کین شاپیرن منتر چھ ستاب اکہ خوشحال
تہ تاپار منتقہنگ، مابک شاپیر۔

ستائین چھ ماری ماجہ محمد ایوب ناو کور مت تہ پانچوچھین پاس

ستاب او تھو و مت۔ بیم زائے ۱۳ جون ۱۹۳۹ء ایس منتر

شہینہ خواجہ عبدالرزاق ٹینگ صاحبہ گر۔ کاشمیری پانچویں ناو
نظر تہ فاضل نقاد محمد یوسف ٹینگ چھ ستائین زیمہ بوے۔

ستائین نیمہ ماحوس منتر اچھ منتر او تھو منتر اووس ترہ پاری

عالمک تہ فنگ، ادبک تہ شاپیری ہند شور تہ چرچہ۔ اچھ شافلا

ماحوس منتر او تھو کور امی شہینہ ہلی سکول کہ دوسریہ میر ملک ایمان

پاس تہ تراو تاپہ ہندس ٹمکس منتر بحشت دوستاد۔ لوکری

کرنس لرونز کوری امی ادیب فاضل تہ ایف اے ایمان پاس

تہ پیمہ کرن بی۔ ای۔ بی۔ ٹینگ۔ اچھ ستاب بی۔ اے۔ بی۔ ای۔

بے تاب چھ پڑھ رنگ بے تاب تہ امی شہینہ بیٹا بی چیمہ

اُمی سیدرس پُر دیکس شوقس مفر تھو۔ پُرنگ چھ اُہس سنج چٹکے۔
 بالہچ کاٹھ سو کتاب یوہ سہ اُہس لُطر گڑھ چھہ یہ زانہ پُر لے
 تروان۔ پُرنگ اُمی شوقن لوگ بیتا بن شوق دو بہ کھو تہ دوہ سہ لہجہ
 و تہ کن۔

بیتاب چھ پانہ اُدیب تہ شاپر آسنہ علاو اُدیب نواز تہ
 شاپر نواز تہ۔ اُتھ اُدیب نواز تہ شاپر نواز تہ مفر چھہ پُہند
 بابہ صاب خواجہ عبدالرزاق ٹینگ صاب پُہند کھو تہ اکھ ٹینگ
 پُر و تھ۔ پُتھ مول تہ تھج آہنس پُتھ گڑھ بیتا کس تہ یوسف
 ٹینگ مہ لیس پُر دلہ پُتھ آسن۔

بیتا بنہ جوان شخصیت مفر چھہ اکھ مبقا طلی گشتش۔ پیم
 اُہس دوس چھہ تھن چھہ اُمی سہنر دوستی پُتھ ناز تہ پیم نہ دوستن
 پُہندس شمارس مفر چھہ تم چھہ اُمی سہند دوس بنن یڑھان۔

شاپیری۔ بیتا لیس روز لو کچا پُہند اُدین، شاپر نواز تہ
 ادب نواز ن سہو و تھہ پُتھ۔ پُرنگس وائس مفر لے
 اوس یہ شاپیری کن لو لے گران۔ ۱۹۵۶ء پُہند پُتھ کورن

برسالتیست کز اسے تمام دوت ممت۔ اُمِ حُجَّہ دِل تو مائے ناوک شُرُتَن
 صُغْن مَشْد اکھ کتابچہ تہ باز ر کو دُمَت۔ بیتا پخی بیتابی چھپہ اُمِ سُنْد
 گاشدار گنج ضمانت۔

نمونہ کلام۔
 وہ زل کا تیاہ وہ شل کا تیاہ اکی اشد
 جھپے کُرمیش آری گرنے ناپریہ نہ شد
 گو لا باہر کشد ز دُش پھر لُٹمنا وئے کیاہ
 (اُمِ پُر و لُٹھ)

گئے سگ دیت وہ میدان تاپہ کرا یو
 گئے ز دُش پُر شیبہ جانک وئے کیاہ۔

وہی آرن تہ آد اسے وڈ لہراہ
 زن آس مہرینہ شمرہ نہ راسے دُورن
 ہی تے مسولہ لیشہ میوٹھ لیل
 زن اوس جیتی منتر باگ حُورن۔

پہلو ڈیریں کن گشت کھرا
لیہ سہ سہ کھیں چھہہ نہ کھے راج
پہلو ڈیریں کن گشت کھرا
پہلو ڈیریں کن گشت کھرا

واؤن خوشبو جھکرا آدھ تھو
راڈ چھہ ٹھلا لا مٹھن مٹھن
نہ سو مٹھن داریوان چھم
اسا ہر دلو کے لور مٹھن مٹھن
"اکھ رائے"

یہ دو بہ چھہ روخ چون یہ رائے مس تر تر ہاؤن چھہ شہم ان چھہ نزل
کھٹھہ بو تھہ آگر اچن مٹھن مٹھن عالمس پیٹھ لوان رحم چھم +

مکھن لال بیکس

مکھن لال ناو ڈاٹے بٹ تہ تخلص بیکس۔ زاو اوکھ جیالی
 ۱۹۳۹ء پ یس مٹز کر فلو محل ہونگہ۔ پیدشیدس پتا جیس دس
 بیڈت سڈرشن بٹ ناو۔

وہ اوس بیکس لو کچا پکین خاینے گٹ لال ز پتا جی گوکہ
 سوگس بیٹہ موجب گر بارچ ذمہ داری اکر سڈپنے سوگس
 بیٹہ بیکس کور سڈپتین تہ دو لالین سڈر کھور ز پتا جی گوکہ
 مقابلہ تہ نادان روٹن پنے نس اٹس مٹز۔

مٹصیق تن دو ان تہ سڈپتین بیٹہ نیران کور امر ۱۹۵۵ء پ
 سس مٹز گاندھی کالج سر سڈر گری سڈپتہ امتحان پاس۔ امتحان
 پاس کرنہ پتہ تر صا نجائین نوکری مگر..... دایا سس کالس

ہے کار روزنہ پتہ کوریمو کینٹرس کالس سڈپتہ دایا سکول سس مٹز
 ماشٹری۔ امہ پتہ سڈپتہ یو پتہ دایا مٹز مگر۔ مگر کی تر اوٹہ
 گئیہ بیٹہ Burn Hall سکول ماشٹری کرنہ۔ ازل

چھ بیکس آل اینڈ یار یڈیو سس مٹز بنوز رپڈر۔

بیگم یو دوسے لو کو پار پہنچے پڑی کو بیگم اوس مگر تر ترو نہ
 زانہ تہ خیرک دامانہ آفتہ شہر۔ سنے وچھے سنہ ہر ہمیشہ ہمیشہ سے۔ بیگم
 سہرے کاد اوس تیلہ تہ اوس سنہ خولہ وں ورتاوان تہ بیگم باکارا اوس
 تیلہ تہ بیگم بیگم بیگم بیگم بیگم بیگم بیگم بیگم بیگم بیگم
 کھونہ بیگم بیگم بیگم بیگم بیگم بیگم بیگم بیگم بیگم
 دوس تواری۔

[illegible]

بیکس چہ شایری تہ ادبیس منز افادیشک علیہ وار تہ
پسین نون زندگی نکھہ ایندہ کوشش چہ یر برتھہ وید کران آزاد
لنہ بیکس منز چہ بیکس مدلبیس کمال حاصل پینہ بیکہ پینہ

علا و حجه اکر گور و دیو سگور پشیزن واریانن نظمن ترجمه کورمت
 ریس سیمارست تیر ریشه وین همه - بیکس همه ازی که دورین
 شایرین منزه و دخترون تیر بچا بچله وین شایر - احو سسند یگانه
 آسبه بک شک گانشدار - بیستد کلامه همه اذ تمام واریانن بیان
 تیر اخبارن منزه چیمومت مگر علا حد و پا کھی حقیقه بهنیز کا بهنیز
 اذ تمام باز در دایمتر -

کهنه کلام :-
 میتی لوگ بچیر مرادن طهانه و دختیر کازارانن
 دلس منزه غارنن لب و دختیر تمبلو انقلابا بسوه

○
 ایتجه اکھ پوتر مانج بیمار گوبرس
 بیکس گوبرس و چجان شاه ماسوتنجه گو

○
 اما آستان مال غابه پیچیده پیو
 دین سن اچه تلته اوش دایر هاران

○
 "دوق ورق"

او بر آکاشش از کافران چمن با ساق چیده زدن
 بخته دیر ساق اند چیده با ساق ز ندرگی دیر کند گستر
 دور بخته سندان طر فوس کنن به چاکا کاهه روشنی

و هر بخته ز دور کس نشسته سوس چیده نور که ترا دانه
 با ساق کت از بخته شمع تل ناکه در گنبدین هشت صد
 و هر سوس ی دانه چیم گوشت شتخته کله بند گنبدان
 و هر سوس شتخته پنهان شتخته سوس و هر سوس چیم دانه

« آخری کشت »

پیریم ناکھ پیری

پیریم ناکھ پیری زاد ۲۹ ستمبر ۱۹۲۲ء میں مشرقی پنجاب میں پیدا ہوا۔
پتا جیس جھک ٹنڈت مد سیدن ناواں صاحب چھپہ اصلی
ذات صابری تہ پیری جھک ٹنڈت۔ پیریم ناکھ پیری کو کچھ بچپن
یہ ڈیڑھ یا دو سالہ۔ نوکری کرکس ستر ستر کرکری پیریم ناکھ پیری ادیب
فاضل۔ ایم۔ اے تہ لیا اید امتحان پاس۔ پتا جھپہ نر پیری صاحب
پیریم تہ ڈگری تہ حاصل کرکری شوق کہن واتہ اید۔

پیریم ناکھ پیری تہ مانتہ تہ اید تہ جھپہ ایہ ستر سن تکہ والان
پیری صاحب جھپہ پیری پانڈی تہ تہ جھک کامہ دیو پیریم ناکھ پیری
منتر جھپہ کاہن جھپہ ایہ انان لول پیریم ناکھ پیری تہ بے ستر تکہ
جھپہ ناکھ پیری۔ جھپہ تہ شراکت جھپہ رگن رگن منتر پیریم۔

پیری صاحب کو کھنڈی پانڈی ایکھنک اید اید ۱۹۵۹ء میں
منتر۔ اید پانڈی اید پانڈی پانڈی کران تہ پیریم جھپہ منوری
سیتہ تہ پیریم۔ منور پانڈی پانڈی منور تہ رگن منتر جھپہ کرکے

تو هم چه پند زین خاکن گاه بیگاه رنگین شند رنگ و لجه به پیش کزان
 میری تا بنده شایری هنر آنکه خاص خصوصیت چپه ییز به هنر
 زبان چپه خاص گزیند تین به کاسکارن هنر زبان - و لریا
 کافور و شایری و سیکه موزیک رنگ و لجه آزاد نظم چله به رعیت به
 ناپ بازی اگر که تبه و زور و در تین تین مخصوص اندازش هنر لیکه
 به شد لیکه انداز چپه هنر تین لیکه باقی شند انداز - لکه باقی هنر
 بهیت نام قائم تفاوت کوس میری صابن آنکه زنگی شند رنگ و لجه
 کوس شیش به آنکه هنر سیر که واریا پس حدس تام کامیالی حاصل -

پند سیر خصوص انداز تین کوش پرشدن باقی شایرن
 نشسته یوزن کزان به یوزن خان لکه باقی شند طریقه در تفاوت مقام
 تین چپه کاشه سهل کتا - او تنس و آهجه چه کمن کمن شاه مسوارن
 کمن یوزن لکه میری به آواز به دو کس هنر تبه و لیس کهور

میری صابن کوزی تین ادبی هنر اس هنر سنجید شایری
 علا و طهر و لذت رنگ و لجه تبه - پرکی به آه لجه صحت مشد به خوش
 یوزن - به چپه مانده ساجون و آواز تبه بدورت گوشن چپه سوزن
 تان - زنگ و سیر بدین بدین برده لجه و لکن بزونه کن انان
 پرکی صابن کلا و چپه و شیش نام کبه علا و کتا به شیش کس

مغز اسے تام دو تھکت۔ رسالہ کو ٹنگ پو شمس "مغز اسے ہم با قاید کرمان
لیکھان تہ اند کل تہ چہ برمان اخباران یا مجموعہ مغز میسر می تھکت جا
کبان۔ ہیچتر تھکت تہ "تبراقہ" چھ سچا بہ تاری شمس تہ
رہتہ و غیر تھکت تہ اگر ایسا تھکت اضافہ۔

پرچی مائیس چھ سچا بہ جلد پن کلامہ باز کردنگ۔ پراو۔
اسو چھ و تر جہ و آئیر تھکت کلامہ س نالہ شمس پراوان۔

نمونہ کلام۔

دجہ زن سحر او تھکت چھ پراو۔ پراو سچا مائے شمس پراو
او برس نو گمت نارگو سائیا = کہہ چھ ہییم شامہ نارگو سائیا۔
او نگین مغز چھ "مغز" پیران = دل چھ اندر ٹکھو دور پیران
و آراگ چھ تھکت نارگو سائیا۔ نصک پر چھ و لوہ نارگو سائیا
"مغز سائیس کن"

شر چھ لالہ کر یاؤن پراوے = ناند کر ہس تھکت تھکتان
و اہس پو نمبر تھکت سہ کام تراوے = رہتہ کر ہس کر الہ وان
او کیا لولہ پراوے و تھکت = آستے آستے سوزام بوز

(سچے)

گو نامہ کھوت کو نہ نہ کہے کو رہا بس
تنگی یو دوسے برن منہ منہ آس
کنز چھپہ کھوٹ منہ نہ کہے کو رہا بس
چھپے سانس پوس والہ مہر عا بس

فوجا اکھ نہ نہ لگ آس نہ نہ عا
یہ دھچک کو نہ نہ لگ کو نہ نہ
کھوان ان نہ نہ لگ کو نہ نہ
بڑے نہ نہ لگ کو نہ نہ لگ کو نہ نہ

پتنگی عا پتنگی لگ آس نہ نہ
ہیگی لگ آس نہ نہ لگ آس نہ نہ

کپسہ نہ نہ لگ آس نہ نہ
نن لگ آس نہ نہ لگ آس نہ نہ
"گائے گائے"

دوہ دہاڑو چھپس موختی ترے
پہلے نہ نہ لگ آس نہ نہ لگ آس نہ نہ
"گائے گائے"

چمن لال چمن

چمن لال زاده ۱۸ اپریل ۱۹۲۳ء بمبئی میں منتر شیش یار خدیو کو لہ۔
 اہل سندھ پتا عیسوی جیہ سپنڈت پریم ناتھ ناویسیں بڈا کی عوی منور قنصل
 نزدیکی۔ جیہ مگر خدیو کو لہ جیہ منگتہ بنہ آرتھ۔ چمن چمن کور گاندھی
 کان جیہ سپنڈت ڈگری ہرشد امتحان پاس۔ کیٹر من کالس اس
 یونیورسٹی منتر کاک تہ وار یاسن کالس بیکار۔ انکل جیہ جوں
 کشمیر اکادمی آف آرٹس کچرا۔ شنگو جیہ منتر کاک بڈا کی عوی منور قنصل
 منتر نام کران۔ چمن جی امو کالج پزان و شاپری ہرشد سندھ سندھ
 رنج گز کہ تہ منتر لفظن تہ تہ او کتہ۔ چنانچہ کالجیٹ چمن لال اور
 کالجس منتر تہ شاپری چمن ناوے ویو۔ یو دو۔ امو سنتر اہ
 دوپچ شاپری فسکو ساری منور وریات پور اس
 کران۔ پوز اکتھ منتر اس منتر شغنی تہ سر مشتی گتہ یو
 کران۔

چمن جی جیہ اکتھ قابل اعتقاد تہ منتر خالص ہیں۔ منتر لال
 منتر چکھ شرمین منتر سادگی تہ منتر۔ بناوٹ، دو کتہ تہ فریب و تہ

کینہہ نگر نادان دوستن سہتی چھکھہ نہ زانہہ تہ برابر ی پوان - دوس نوادی
منتر چھہ پڑی کئی داریا مین ہمشد کھوہ تہ بروٹھ - و نہ چھہ ہم انہری تہ انہری
خیالن تہ امارن ہنتر شوخی بیتہ بہنترن کھنترن ہنتر موہو دھبیہ تہ
چھہ شاعری منتر تہ جائے کرکھ - ۱۹۶۰ء کمرچین جین رانتر کوی سہلش
منتر کشپہ ہنتر نمائش دگی بیتہ یکن کافی تحسین باگہ آو -

چین جین چھہ پندہ ناوک اڈ پانس قخلص سقر کورمت مگر ہمشدہ
دوہ دناو چھہ پڑی موہوتہ رنہ و ن - انہریں خابن ابر کورم کرن دول چین
چھہ دوہ فی ہنتر شاوہ آمت مگر تہسپدین خابن تہ خیالن منتر چھہ و نہ تہ
سو ستارگی تہ شتی یوہہ انہریں شارس منتر آسکھ -

شاعری :- چین جین س نیمہ ویر لو کچا کرن خابن گشدن پڑہ

نیمہ ویر لائن امر شاعری کچہ تہ نیمہ ویر اسیس ہادلس منتر قدم
ویر لائن موقہ اوی تہ ویر اوی پہ تہ تہ زبانی ہنتر پندین زانہہ ہنتر پان
منتر رانتر پوان -

چین جی آو ۱۹۵۷ء - منتر گوہ نیمہ رطہ شاعری ہنتر شکلہ منتر
لوکن بروٹھ کورن - تہ نیمہ روڈ امر سٹندن برابر ترقی کران تہ تھیل

اکه شنیا: مائده بیس شنیا بس کن وودو کران -

چمن چه کاترس نشتر رومانی مکتبه فکرک پر نزلون توشول وون
 شاپر به لوت پانر رنیه وون چه تپتر رنیه وون چه تپتر شاپری ته -
 یم چه زبونی هشد پرخته رنگی شاپر مگر شن ته شاپر جلو چه بین
 زیاد به بین مائده - چمن جی نه شاپر آکسه ته یاسه بخشش پته چه
 کتتام زول ماله هشد افقه ته و شنیر به هشد دلس مشر اوس زول
 ماله هشد با نیچه محبت چمن کنه مائده کپشنه فنی برکودی هشد با نیچه
 رزده او مته لو اکته ته کم - نیمه سانه چمن جی تنگ گره هشد سینی لو دس
 مشر اوس بین کتده وور بر کورن تره ط ته و تره و الچه در که کر که س

دار یاسه کالچ میه چمنه تمی سشنر هشد
 زن چه واران میانه نیمه سینگ شند
 گپته ته یا مته گپته هاست سانشرو
 مشر سینه پانسی کپت چمنه پته نه مشر

دام شاپر چمنه فقط قانیه پیمانی بلر که چمنه به اکه چمنه مته در لچ آواز -
 نیچه درد که ته و در بر کورن لو که سوار کرته چه تره و ممت - یم شاپر چه
 دلس کپشنه فنی برکودی هشد ناچه به خط یاد پاوان - میون

شہادت کا حباب۔ "سو" تہ ائمہ قبیلہ باقی نظم چھپے اس پر دایر لیس
 پیچھے مجبور کر ان پر چھپس تہ کپٹس منتر چھپے واریا یہ کپٹس منتر کہ
 دو شوقی رو دھبت زن تہ کپٹس پیچھے وہ دن تہ نکل منتر چھپے
 کپٹس منتر کپٹس تہ ستر چھپے زبان چھپے دو شوقی منتر منتر کہ
 الہیہ چھپے کپٹس دن منتر وقت تہ صاحب لے فرق۔

چین جی پو شاپری پر ان پر ان چھپے بازے لی محسوس کو ریت
 زرنہ تہ پو کا شہ مار موٹو خابا و چھپان چھپس۔ اسی منتر شاپری چھپے
 کپٹس منتر دو کول۔ مشارن منتر لفظ چھپے واجہ منتر منتر کہ با چھپے
 جری منتر باسان۔ مینون خیال چھپے زامی یہ کپٹس منتر و بیستام لیو کپٹس
 چھپے اگر نہ یہ پیچھے کپٹس تہ لیکنہ پیچھے کپٹس چھپے امبس منتر ریشمن آے
 ریشمن کپٹس کپٹس۔

چین جی کپٹس کتاب "شہنشاہ" چھپے پرفر لائق۔ اکٹہ کتاب
 پیچھے آو امبس ۱۹۶۴ء کپٹس منتر اکاڑی ہندو طرفہ ستون ہتھ
 روہین شہد دویم منامہ دہ۔

نمونہ کلام :-

کپٹس چاہن ائمہ جود و گری زن دہے سو پینن اندر داما پو جری

وئے کیا، ورنہ پتے زبچش گیم وئی بزہس منزڈلے لچھ مٹی مپھو کر مئے

○

یانی دارس کزول کھارن وائی آسن رنگ کمران
 چو نہ سیتن بود پتہ تم پونہ فقیر آسن گران
 آسہ وری پٹھ شور و شر و بر دچہ آسن گزادہ دران
 مائزڈلی بیربانہ کھڑ آسن گوتہ بے تاب ہوتی
 یانز شاس بیہ آئی و آتھہ شے نش بیہ مائزہ اتھہ
 تلیہ یون کرے زہ رنگ پٹھو کر کھورن گونے زہ پٹھ
 ماصم کھورن، نو زک کھورن، بوسے کھورن
 یانی بیہ چانن کھن پٹھ چانہ واسہ آسن زوان
 یانی متھ مائزہ اتھنے مائزہ نم آسن آسان
 ہور کنبہ بیہ پوش کھنہ غزلن تہ وری یلہ لوٹ تہ ساز
 ساز بوزان زن تہ آسکھ پڑیہ خانن مٹہ دچھان
 یاتھ آسن بیہ سڈے۔ ساز آسن بیہ سڈے
 دچھ شے یوڈ کاہہ میون شارے پیہی امہ ساتہ یاد
 میون تربت کامیاب۔

○

بہارو چائی ڈاچھے ہا بدل زن
 اچھن کا نہ اہر ش زن سورہہ لا لگتہ
 وھن وھہ ہارو چھہ وچھہ چال شیران
 کوٹھس بیچہ سرھوٹھہ کس ہاشام سوچان
 دزن شتمہک چھہ پارے پوٹھن کتر
 بہارو چائی ڈاچھے ہا بدل زن -

بھٹھن پوٹھ کھوٹھ شرن پوٹھ درامتر
 کران شھایہ گتر شری چھہ نہ واری درامتر
 میہ زن وچھہ پالٹس ٹٹھری یاری آمتر
 خمدالیں ٹٹھہ زن چھہ آستانہ آمتر
 دوان تھر پوک پوک چھہ ٹھرانہ آمتر -
 "بہار"

زاہد بہار کتھ چائی پڑتھہ کئی کورے انکار
 دچھہ ٹٹھ وٹو کتھ یوہس اچھن ٹٹھ کتھ ٹٹھ

میانہ وزیر پیشہ پر دربارین میانہ ویز لگو کر نہ تباری
میانہ ویز و دھتہ سیر می پر بند بنن گاشلی گوشام پرورد

○

مے چھ کتہ ساتھ پانس ہر و نت سپدان
سنگر مانن تلان بیلہ وادنی شد رے
گھسان مہرانہ بھتہ آفتابہ لوت
تھتھ پانٹھین پکان سوہہ کیا وئے وونی
وئی وائسا ہران تس سیر یگر چکر
کرہین ترہی ہیو سپدان دہہ گنہان تاب
کھتن یا فی بیہہ وہ وری کیا بھتہ نیران
وقت راوان و قنن کیا جہتاپ
تمس و چھتہ پزی توہرتہ نشان زن
تمس و چھتہ و لان زن تر گہ لاہر
سونے آکے ہر زین او س ہتھنہ "سو"

○
چلو میکش سن بھتہ دروان چھن
صدا بکر چھ کھاسین کران مٹون سابقہ

○

سو برلان و ہر چہ بد لادن
 بے حصیٰ تر ہر ساتھ گنراوان
 نر و نرس با ل روشن پوز
 اکا پوز روشہ کورت نامتھ -

شعبہ ناطقہ ب حلیم

گر نیر ز دہقہ پو لو کو گرس لول بورتہ لغن لولہ متہ لا
 گر تبین لاکن منتر چہ حلیم تائین ناوتہ گنراوان لایق سیمہ نابہ تہ
 محبتہ سان پم دلہ منتر روزقہ وطنکس ثقافتی درانتس جلتار
 کران رزدی سمہ چہیہ اکھ دیز و نمشتالی لویسہ اند و ند و مکتن
 و قہ باوان روزی -

شعبہ ناطقہ زاو ۱۹۶۱ء منتر تحصیل کولہ گابکس "ارہم"

”ولغا مرتبہ آریہ“ اخبارن منتر باقاپدیگی سان لیکھان۔ مگر لیکھان
اسی اردو تہہ ہیندی زبانن منتر۔

۱۹۵۶ء میں پیر پیٹھ توڑو کہ باقاپدی کاشتری یا کھو لیکھنکس مادائش
منتر قدم۔ حلیم صاحب چھ نظم تہہ منتر دوشوئی مادائش ہندی شہسوانہ
کاشتر علاوہ چھ ہم ہیندی تہہ اردو یا کھو تہہ لیکھان۔ مترجم چھ اعلا
درجہ کی پیٹھ زتر حبس پیٹھ تہہ چھ تخلیقک گمانہ گزھان۔ بہتر کن
ہیندی عالم بالہ یار ناوچہ کتابہ چھ کتابن ہیندی یا کاشتری میں منتر
مقابلہ منتر مرکزی وزارت تالیم ہیندی طرف بہترین کاشتر کتاب
آشک نیامہ یا کاشتر ہیندی روپین ہیندی رنگس منتر نور منتر
حلیم صاحب چھ واریا کیتھہ لیو کھت تہہ کاشتر ہیندی یا قام
باقین تام وائٹائش منتر تہہ چھاکہ پیٹھ جان کام کر منتر۔ پیر
چھہ پیر کاشتر ادبہ یا پیتھ حصہ بہتر دانہ اکہ ادارہ کھو تہہ کیتھہ ام
دنیستام بہ کاشتر ہیندی قلمہ درامت چھ نمیک گوت خاکر چھہ پیر۔

۵۔ سائیس کے پھل (ہیندی) ”بچوں کیلئے“

۶۔ ملی الشوری (ہیندی) (لال دید منتر دلیل تہہ شاپری ہیندی ترجمہ)

۷۔ بالہ سیار (کاشتری) (بچن ہیندی یا پیتھ کھت)

۸۔ شکر آچارہ (د) (شکر آچارہ ہیندی منتر دلیل)

(۵۰- جھکار) (کاشتر) (مہارانی جہاں پتر اکس ولسہ پتر ولسہ)

(۵۱- گوداوری) (کاشتر) (گوداوری پتر گتھ)

اردو سپید پتر لیس مفر حکیم یکم کتاب تار مفر

۱۰ چوریدیا کتی - ۱۱ ندی ناوکیا بات - ۱۲ جوت سے جوت

پوکتا بوللاو تہ چنے پوک واریا کتاب اچھ پتر مگر تہ چنے و نیر باز
نیرے - حلیم مگر نو پیر پتر ان پتر پتر رسالن مفر چپان رو دگر
چھ تین مفر پتر سبھا ر لکھ الیہ کیشن پندر ناو چھ
کوٹنگ پوش - "پیرانہ" - "گلریز" - "پکوش" - "بیوی صدی"

خدمت "پتر"

شاعری مفر چھ حلیم کتاب رومانی طرز فکر طرفدار شاعری
مفر چھک آبشاران ہند سوز تہ جگن سند و گنہ و نو و ن - لوہا پتر
دک تہ مایہ تہ چھ آتش چھک آشن و شہ
لوکیا رک شوز تہ یاد پتر شستی چھ پتر پتر پتر پتر پتر پتر پتر
بخشان - پوکو سار پوکو چھو چھ شمشیر شاعری چھ تہ مود
صنہ و ن تہ شول و ن بناو مفر - ولسہ نام پتر پتر کلام کا شہ انتخاب
پتر پتر پتر پتر پتر - اسہ چھ سبھا جلد پتر مجموعہ کلام و پتر

آتش به دو مید چپ ز آتش لگه به دو فی رنگ کهنس تا ریا

نیر -
مؤنه کلام -

دور قودرت گیه آتش و شردون
کیمونک و کیمون و کیمون
گل لورین کیمون سوتیه هوا
دور قودرت دوران گو میرا
آتش آتش رنگ ز جامه و لجه
ز شپو مستس روت شاله لجه
کیمون دورن ماران دراپ گلن
وین دورن هیوت به پروانه وین

مان بترانه

کونک کونک کیمون کیمون
وین و کیمون کیمون بامنه کرکه
وین و کیمون کیمون لاله کیمون
لیم به هو کیمون کیمون دور کیمون

حیا چ شینچہ لو ان سچہ سینز نظر چالو
 اوے کھوتمت چھ ظاہر مول خمارس
 ونن کوتاہر عبت زلفو وولس۔ رو
 او بر کعبہ نہ سچہ چھ لکھ وان ماہ پارس

او کدوہ سچہ سچہ مدبر ٹیم زون نیم تام
 امار رو دم ڈنشنہ نا انہار لولرے
 ماشوق کھار ان بوش پیمانس تہ ٹم خالس
 تہ کھی چھ بیترا ون یترہان آزار لولرے

تہ تہ و تہ گتھ اکھ بہو تہ پردہ پی
 کوت تامتھ دہ نوے سکھر متری
 وچہ وقتک گردش سکھر متری
 گتھ شایہ کچھین حالاق منتر
 اولہ بہو یقینہ نس گوی شہلےس
 گتھ پو لشہ کرو دہ نو کھو کھلاؤ۔
 سفر

غلام بنی خیال

” غلام بنی خیال چھٹے اکھ ناوٹلی کہ چھٹے اکھ ادا رہ۔ سہ چھٹے فریڈلی کہ چھٹے
 انجن۔ سہ چھٹے اکھ تھچھٹے افسانہ بیٹھنے کہہ ٹوٹے کہہ آٹھہ چھٹے۔ یہ
 افسانہ چھٹے شراک ہو مزتہ آرسن لوپن سیڈا افسانہ کھو تہ فریڈ
 دلچسپ تہ دلفریب۔ آٹھ افسانہ چھٹے داریاہ کلا میہ کس
 تہ داریاہ آٹھ گریہ چھٹے آندواتنگ ناو ہوان۔ یہ افسانہ کروا تہ اند
 یہ ادا کہ کہہ کامہ کر، یہ انجن کم کار نامہ دیہ انجام، یمن کہتہ لبت
 کیٹھہ وٹھ چھٹے وٹھ ممکن۔ خیر پیہ کاٹھہ البان یا کر یہ وٹھ کوشش
 گر میا تہ باٹھ چھٹے یہ کٹھ ممکن پیکار تہ بھچس خیال صاٹن ہم عصر“
 غلام بنی زاو ۱۴ مارچ ۱۹۴۶ء اپ سس منتر مشا علی محلہ سینگ۔
 ایہ تہ آئی تا نیم کر کہ اسلامیہ ملی سکول سینگ حاصل۔

۱۹۵۱ء تہ بروٹھ اوس خیال اردو پاٹھ شیری کران تہ افسانہ
 لیکنان مگر ۱۹۵۱ء سس منتر یہ یلہ پیم کلان کافر نسس سترو البتہ
 سپدی پچھ ہیوت کا بنتری پاٹھ لیکن۔ پیم روڈی سٹٹ
 کلان کافر نسس ڈرنگ کیٹھ ہندی مبر تہ نور محمد روشن سٹٹ

سیر رودی کنگ پوش تہ ایڈیٹ کمان ۱۹۵۶ء پش منتر سیدی
ریڈیو کشمیر منتر بنوڑ ریڈیو مقرر تہ ۱۹۵۸ء پش منتر تام رودی اکی
کام کران۔

فروری ۱۹۵۸ء پش منتر سیدی حضرت بل کیس کیس سلسل منتر گرفتار
مئی ۱۹۵۹ء مٹس منتر آے پیر ولس پیچہ آزاد کرنہ جیل رورپ
وقتس منتر کوڑ پوڑ باجیات نمر حیا مٹس پش منتر ترجمہ تہ بیہ کوڑ
د زنجو رہ سشد سازہ ناوک مجموعہ کلام مرتب۔

اکتوبر ۱۹۵۹ء پش منتر سیدی کول اکادمی منتر ملازم تہ
اہر رودی شعبہ تحقیق تہ دالبہ۔

۱۹۶۱ء پش منتر آئے ایم اکادمی پش منتر نوکری نشہ علاحد کرنہ نوکری
نشہ علاحد سیدی پش منتر تہ ہنر دار "مجاہد" ایڈیٹر۔ "مجاہد" اخبار
نشہ علاحد نیر پش منتر کوڑ پوڑ پش منتر اخبار "وطن" لیس مشاہیر سان
کا شہر آباد پش منتر منت رور کران۔

اکادمی سیدی دالبہ آس کیس وقتس منتر کرنہ پش منتر جو
میل بل مائن سام نامہ مرتب تہ مشنویار پش منتر پش منتر
کوڑ پوڑ کر کرنہ تیار۔

خیال چه گاشری زبانه است که بلند قامت نه بلند همت بکشاری
 شایر آسید علا و چه هم سیم جان حقوق مضمون نگار تو مترجم تو یکم
 چه بزرگ است تو انیس گاشری نثر یکسان - یونانی ادب تو در ادب
 نسبت چه یکن قابل قدر واقعیت - از نام چه میورنیا یکمین واریان
 ادبی از نامن گاشری جامه و ولایت -

خیال چه زانری نثر تو خیال چه یکن قلمی ناو - ادبی حلقن نثر
 خاتون غلام بی لیس کم تو خیال کس واریان لک - دوستی به شمس
 نثر چه خیال زانری نثر تو پانچو - دوستی پانچری کز امی سبزی
 دوستی چه نثر کرمن -

دوس رنر نانس تو آنچه روٹ کرلس نثر آسن امس
 سیم جامه کم آنچه جوپ - امی سبزی و نثر شخصیت روز واریان
 کالکس گاشری لیس نثر یادگار -

خیال نثر شایری چه بزرگ دار - بهشت با عیات عمر خیال
 ترجمه چه اگر تنیک لایق کارنامه یکبار امی چه نثر لفظن بلو که رخص
 گاشری و ولایت - فنیه تو تنیک لایق چه امی سبزی شایری مکمل تو
 بر لایق لایق پوان - بهشت شایری بهشت شیل تو سبیل انداز چه کاتین

دادی لدن چھو کن مہلا بہ کران - اُی چھ کا شرس کینہہ تھن چہر دتہ تو
 اند دتہ تو تین شاہکارن سدی گنر راوینہ پن - ہیئد شاہکارنہ رنگ
 چہ پرن دایس اُی سیدس صحافتس مثر تہ نظر لوان - یہ کتہ چھ
 بختہ حقیقتس نینر کران بز خیال چھ نییادی شاہکار -

خیال کن چھ شمار اُزی کہ دور کین قابل دتہ شاہکارن سدی لوان -
 میتہ چھنہ پر دتہ شرس مثر کا تہ تامل بز اُزیگ خیال چھ یکا گاہہ صبحک
 بوڈ فنکار تہ بہلہ پایہ صحافی -

خیال صابنہ پیمہ کتابہ دتہ شتام تیار چھ پسر مثر تہ پیمہ چھ

پیمہ - ترجمہ

- (۱) باعیا رب عمر خیام - (۲) پوٹیکا ارسطو -
 (۳) مسیڈیا - (یونانی ڈراما) - (۴) انٹیگنی (یونانی ڈراما)
 (۵) اگاممیناں - (یونانی ڈراما)

طبع نزل

- (۱) - پڑاوش (شاپری) ہم زنجور ہند سار (شاپری)
 (۲) - زون تارکھ (شوکتہ) (۳) - دل تہ داغ (شاپری)

(۵۷)۔ سانی شاپر (تعارفی مضامین)

(۵۸)۔ گائتری منار - نثر (دنی ہیکس دین بڑی شاپرین پیچہ زبھی مضمون۔

نمونہ کلام :-

دُندج یہ راتھ - ہیرا ایوم نظمہ پیچہ سوچن
 گئے روزنا لبہ ستین بہتہ ڈھکس لوشس
 مہ آہر بیکسار اکھ بنلی پیچہ وئی
 خیال مینا کی گتھہ آس کور وائتھ پیچہ
 یوتانی لیشن تہ ہر یومت چھ پیچہ گرہکھنڈ شپن
 گروہان مٹنری مٹنری چھ کتھہ کتھہ شپن ہراری کانی پیچہ
 دیان کالہ پیچہ آسہ اڈیر نب یود وے
 خبشت رُح چھ وہ گو شگنی وسان مکان مٹنری
 نظر چھ پیچہ قاد، ولین تانی چھ آسمانس تعویپ
 سو زون مینا کی ما آسہ رالین کھیمتر
 خبشت رُح مہ تہ ہزاران چھ ہمد پیالٹس
 مگر سہ کس چھ کھران ختھہ دون اچھون ہند گاش
 "خابن ہند ہر اب"

دیان بے شمارن چھ پاوان نمبس پیٹھ
 قرآنکی ورق از چھ راوان نمبس پیٹھ
 تہ گپتاہ لکڑیہ منتر چھ ترزاوان نمبس پیٹھ
 محاذیج خبر ہو، محاذیج خبر ہو
 دیاں داں کھن کھن چھ گلی توون ٹان
 گز جان سم سو تر مستدرن آستان
 چھ مدرس دوان دم، وہ ٹھان واروان
 محاذیج خبر ہو، محاذیج خبر ہو

ہاری ہوئے ہماہ ترھٹان جو شاہ پتو لاکن نہ کیٹھ
 آسمانہ پتو لاکن سر پتو لاکن نہ کیٹھ
 زنگی شہد راز اکھ شہد پتو لاکن نہ کیٹھ
 آفتہ شہد آسہ کھو لاکن پتو لاکن نہ کیٹھ

پیدان چھ شہدیکہ آیت اپنے چاہنے زلفیہ راقہ
 سولہ شہدیکہ پاسہ پیدان چاہنے روک نار
 سولہ شہدیکہ پاسہ پیدان چاہنے روک نار
 تہ چھکھ آلاہ مار چھ شہدیکہ شہدیکہ

اگر زانچه چای کتفه دژمه بزمره اند
 قسم جیم جوان بوسن آوسونتها
 نژیکه بزونه کن نینیا دل سپد قولو
 نژا و که ره سته نظر ن تاب روزیا

«عشق»

صبح دم دامن تقیر سیچیه بیوکه کو استوار به گیوان اس
 همه تقو و مس کن به سته کس طوطی کمر و س نمو فکر و
 بیو دسیه جگر کن خاموش پا کن ز لوانتیه به یکا
 به و که بیچیه ناوین گیه منکر کن بیایه بی کاشیج
 آلی چا پن جوان شوقن به کانتر صا و ل و اکر به
 به کاشیه مستانه شایر چانه یار انکوشن ل پر به

عبدلرحمان راہی

”راہی چھ غزلک امام۔ کاشغر غزلک۔ اُمی سہندین غزلن
منز چھ زبڈگی سہندی تم ساری رنگ جلو کریم السانی و حسن شرافت
تہ شہرینی چھ بخشان۔ اُمی سہندر گل ہم شاپری چھ سورنگ و وار نیقہ
و چھ و چھ السانی و بار و چھنگ طلحہ چھ گزخان۔“

راہی صاحب چھ موجود دور کو تہو شاپری و منتر یو ۱۹۵۰ء
تہ پتہ کی کتابت پتہ ادبی سفر وک اعجاز کور تہ موصوف و قس اثر پتہ
بانیہ اکھ قوہ تہ باوقار مقام حاصل کور۔ شاپری اُمی راہی صاحب
۱۹۵۰ء تہ بروٹھ تہ کران مکر زبان اس بدل۔ تمہ ویزہ اُمی ہم اردو
پاٹھ شاپری کران تہ مینہ چھ واپا تہ زبیلیلہ اوس پتہ تہ جاری۔
کاشری پاٹھ لکھنکس پتہ اس ابتدائی دور میں منتر اُمی سہندی
شاپری سہندی پیر مانہ تہ پم سار سہنہ بالہ اُمی اُمی مطلب یہ زبیلیلہ
شاپری سہندی موصوع اوس گزوس، مؤزور، کاشکار، کامکار پتہ
شاپری منتر نام بازی سہندی میزان تمہ ویزہ کھ اوس سیدمت تمہ
زبیلہ کتہ پاٹھ ہیکہ من راہی صاحب لوب ویزہ سیلہ ہم پانہ تہ پیر

جلال نس منتر سرگرم پاٹھو حصہ دار آس۔ ہم آس تھہ دیز واریاس کالس انجن
ترقی پسند مصنفین عجائز ہندو جنرل سیکریٹری۔ چنانچہ کثیر منتر یوہو ان
تحریک ۱۹۵۳ء میں تمام جلال نس تحفہ منتر آسو راہی صائب اکھ نہ و دانہ
دار حصہ ادا کران۔

راہی صائب چھ مینے سستی سستی آس تحریک ہندوین واریا مین جلسہ
منتر شامل سیدی متو۔ آکھ وقتس منتر آس یہ تحریک گامن منتر جلال
پتہ شہر کر واریا ہلکھن والی بیتہ آسو آکھ سستی والبستہ۔ چونکہ تھہ ساتہ
آسو راہی صائب اسلامیہ ہالی سکولس منتر کام کران لہذا اوس نو
سرکارک آکھ تہ یمن تمام واتان۔

۱۹۵۴ء میں منتر یوہو کچل کالفرنس سرگرم سیدی یہ ہم آس
تھہ سرگرم کارکن تہ کچل کالفرنس ناوچ یوہو انجن پتہ بارہ سس پتہ
راہی صائب آس تھہ انجمن ہندی اکھ ذمہ دار عہدہ دار تہ بانی کارن
منتر تہ چھ ہندو ناوشمار سپدان۔ تحریک سستی والبستہ روڈ نکس وقتس
منتر حقو و راہی مابن پرنگ سلسلہ تہ جاری تہ کوڑکھ ادیب فامیل
بی۔ اے ایم۔ اے وغیرہ امتحان پاس۔

۱۹۵۴-۵۵ء میں منتر سیدی یہ راہی صائب محکمہ تالیمس

گنگوڑا نے چھپوٹی مٹی میں بسا رکھے نا
لوٹھ نے چھپوٹی ناو میں روشن منار گئے نا

انقلابی بخاویچ فکر منسوب است از تو کسب منتهی است تمام لیس سفرای
صائبه شامیری طے کور منتهی سفر منتهی دایره منتهی یرکھا دن لایق -

۵۶- ۱۹۵۵ء میں پتہ پتہ کیس درج ہے کہ یہ تبدیلی کائنات میں شایرین
پہنڈیس ڈیپنس مقرر آپ تہہ تبدیلی - صحت مند تبدیلی
ڈسلاپ کر لیں مقرر چھ راہی صابن حصہ سارو لے کھو تہ زیادہ
نمایاں رو دمت - میہ چھ باسان کیشنر شایرین علاحدہ کثرت
کر باقی شایرین یہ تبدیلی راہی صاب تہ بیہ باقی کیشنر شایرین
پہنڈ ڈری یہ قبول - امہ تبدیلی مقرر بوڈ بلو پتہ ڈراویر ڈسٹانی
شایرین ڈراپ تہ نامی تہ کتبہ آو لہ مقرر نمبر تہ ذکر مقرر مادانس
کون ملن قدم -

کاشتر غزل شیریں ہے پارس منکر راہی صابن اکھ نایاب
 بہ شاندار تمام۔ کاشتر غزل عام زندگی ہندیں واقاتن نکھ منس
 ہے اکھ منکر بیلہ پایہ خیال و تراوش لایق اگر کاشتر کاشتر غزل
 بنو و بنو منکر حید راہی صابن اکھ پایہ بود مقام حامل۔ امہ

حسابه اگر بیرونه ز راهی عتاب چه کاشغری غزلگو امام - پهنتر شکاری
منتر شمس فکر ته ذکر کشند عنصر نون چه چه و بذات خود آگاه
بو دونه ببله یا به کار نامه -

کاشغری شکاری یوسف شرافت ته لطافت ته فکر کشند و در حصار
حاصل سید تخته منتر راهی صائین چه صراف ته واضح غزل
لیکنه علاء چه راهی عتاب نظم لیکنه مادانکو ته شمسوار پهنتر
کینه نه لکیم چه کاشغری ادیس منتر آکه دایمی متقا چه مالک -
راهی صائین چه در کتابچه چیا پینه علاء آکه کتاب "نوروز
صبا" بچه چیا پ کر منتر - آخه کتابچه سچه چه راهی صائین سارینه
آکا دمی کشند نیامه تور منتر - پیر نیامه چه پانی پانے با و کده دروان
زیم کیم کیم بلبند پایکی شکاری چه - از کل چه پیم شکاری منتر کینه نه
تعبه به کران مگر باسان چه در کینه کینه چه آخه منتر اباها کو رخصایه
گو گزوهان -

نمونه کلام :-
زیمه برونه نه زیمه کانه شوق مثر تخته ناز زبان کشند
نه نه پانه چه جانانه پیر شهاب پیر ساجل

لعل تو حسن روز و شب تا نثر زنگان تم
 چو لعل آینه عشق در دوزخ آنکه نه در سائل
 ز رنگ چینه باله گن کین که نه کد که نعل
 به چینه چینی نه منهور متی و قوس نه نعل

مبه به تو گن نه زانکه به لوزن اند کر به نیایه آخر
 که چه حسن لوزن و نه در چه عشق زان تر و ان

گوئی و چنتو کونستکلات شری کمر آب چینه و دین
 پیتو اوستاله مارن لاله دارن پهنر کتاکری تو

چینه کله دالی و دن دستور منجا ننگ چینه بدلا و دن
 شمشیر مستانه و تکی اوجام گونزه جام و شراب آسن
 چینه جریله چینه کرکته کر باد آست پیر ز صند پیر و زس
 مبه و نعم میانه تخته میختر به ما گونزه کانه حساب آسن

ترنہ گاشترہ روئس چنگ ستر چھپنے سازگار بان
 پشتاد زدن بانی تھو دتل نقاب سر لپچ
 رکھ دھتہ چھ عشق سنگہ وان وارانہ زینہ
 پر زلن دہ ہے پنے کئی حنکو شراب سناپہ
 کینہہ نگہ نہ زایدس وہ فی دمانہ مشورہ تھاؤن
 کچھ نام باگرن ہیوت سنگ شراب سناپہ

گریہ رنگ یی بیامیہ تہ مول پڑا تھتہ آخرس
 گریاہ پیمہ نالیور اد پھیرتہ نہ ہے
 گریاہ و چھاندنی بہک گمانی تھو لاکن زانہ
 کینہہ نہ زانہ تہ تھتہ سہ نہ لاکہ پیٹہ شامن ہن
 موہکس پچھس چھاند و تھتہ تہ روزان دار زانہ
 ہلے اٹھ سنگین فلاس سید ناؤلی و لڑ شگاف
 وائے گزہ تھتہ طلبہ مائس تنہر
 گر گزہ سن اد پو تہ ابد کی فلوکتہ حل
 یا لڑ کیمو سندی پاٹھو گر گزہ

موت پنی کار سازی مشر اسپر
 زندگانی سپر کر مہل کمال
 کر چھ اندالتس بنی روزی لازوال
 (سو نہ لائیکہ سلجے۔ اکھ اقتباس)

بلبلنس ماچے بریگی سوئنتہ کالج کل گڈان
 گل دیان رتہ داوی کور تس نوہارس وئی زکیا
 پرتھہ آکس تا لیم وحم انسان چھ بزرگ پاسان
 ستا تہہ زن پرتھہ کھور کھور منصور رارس وئی زکیا

ڈر ترھاران آفت نکاک او بروے
 شہنس توقع شہم دردانہ تائے
 مشاہدہ کر نکاک شوق کچھ کئی گو گو ناہ
 تر دیودوے کاشہ زلف بے جانہ تائے
 شایر تس آسان چھپے زخم زبوا پنی
 چاک نشہ کئی کور گلن دامانہ تائے

عبد القدوس رسا جاودانی

دادی تیر کا شریو بشا پر و منتر میو گو نہ باتو نین حمام
 کا شریس ادلس منتر بنود رسا جاودانی چہ بنو منتر اک تقدہ مقابلک
 مانک - پیر چہ پیر و دو دما سلس منتر کا شریس روتہ زلو دلس منتر
 چہ رسا ماب سار پے برہنہ - امی سندی لغہ چہ ساری سچا شری
 منتر لوزینہ تیر یاد کرنہ لوان - لیور دے کشتر پیر و ماب
 کشتر اس منتر چہ زبانی وار یا بہ پھیرتہ فرق مگر رسا ماب
 چہ حد شدی سدیس زردس منتر آوریہ آمت - لک کہ چہ
 میو اصل زبانی شند لحاظ پرمتہ جایہ تھو و مت - کا شری لکھن
 منتر چہ پیم تھی تھیہ عاریس الوایہ تیر شایر چہ -

رسا ماب بنو اتی با و عبد القدوس تہ ذات چکچہ
 دیو - رسا چہ پیم تخلص مگر عام لکھن چہ پیم رسا جاودانی
 ناو دیدی -

رسا ماب زائے شام پیم پیر و ناچیر سیرہ منتر
 ایہ ماب چکچہ خا جہ منور جو دیو او سمٹ -

پیشندی بزرگ چه اصل انت ناکو روزن واکو آسمی سکن
 پیشدیس وورس مشر چه هم انت ناک شلحه گامی ته آلی قیام کوریت
 آنچه مه تجارت تام بدر میس مشر تالیم حاصل گزیه بیه سیدی
 هم چنیس آبالی پیشه تجارتس ستر ادوری تجارتس ستر والبسته
 روزنه کس و قنن مشر کور شهر میشد و ستاکین واریا من بون
 بون شهرن میشد دور - امه دور ستر ووت یکن یکن تشاید علم
 ته تجربه بر و اولس مشر واریا مه فایده

۱۹۲۴م درپ میس مشر گنه پیشدی یابه ماب رحمت حق گرگ
 سدرے بار میو پیشدین پیکان پیچ - تجارتک پیشه ترادقه گیمو
 خالیم پیشدیس محکمس مشر ملازمت - ملازم سیدقه گری میواریپ
 فاعلی ته مندش فاعلی امتحان پاس - مردجه دگری حاصل گزیه
 ملاذ تقو و میو یکن بزرگ سلسله جاری ته یہ سلسله چه برابز
 ادر تام هیلان

تجایری :- گو دوس مشر آسمی رسا صاحب اردو پانچو
 تجایری کران - پیشد اردو محمود کلام چه "لاله صرا" نادر

۱۹۲۹ء ہنس منتر عام لوکن تام و تہمت۔ کینہہ کال گزرنہ پتہ سبوت
 یو کاشغری پاکھ تہ لیکھن تہ کاشغری شائیری سبب غزالنس منتر
 کو رکھ موکل اضافہ۔ کاشغری منتر چہ رشتا صاحب رؤا الی مکتبہ
 فکر کر نماہند۔ ہنس بن غزلن منتر مسیح نر می تہ موہنیت
 چھنہ یہ ڈلی زتہ انسا لنس منتر راوان۔ کلا حص منتر چھکھ
 روئل میرن رنگ چہ مہجور صاحب شوخی نظر گزھان۔ اصل
 مرکز نشہ دور آسند باوجود چھ ہنس کاشغری کلام لطافت
 تہ نر آتھک اکھ ہاؤن لائق نمونہ۔

۱۹۶۱ء منتر گریمو راشت منتر میں منتر کشپور منتر نماہنگی
 شرافت تہ علمی پتہ پاکھ ہنس شخصیت کی زبانی و فی رخص
 تحفہ پاکھ ہم دو شوے پتہ زبانی منتر تہ عالمی اکھ
 و نیشام چھ زبانی بن غزلن منتر اکھ چھوہ "نیرب
 نزل" ناواسہ بردھ کن آمت۔ رشتا صاحبہ شائیری زیت
 چھ کامل صاحب پتہ رایہ سبب اظہار لو من لفظن منتر راوان۔
 "رشتا صاحبہ شائیری چھ دہرھا و تہ کینہہ و نرک چھنہ
 یہ کانہہ موزون موہ۔ اما پور یہ و نر چھ موزوری باسان ز

نہ مودری نہ رسو لفظ، سیدی تہ صاف خیال تہ خوشیوں
 انڈاز بیانے اوت چہنہ بہنر شامیری ہنر خواہیت بلکہ اکہ
 منتر چہنر نگ روح تہ کارنہن مندر دل تہ رقص کران۔
 ہم چہ پڑانین رلوایتن تہ لوپن تجربن دہنہ وئی نہر آلہ وان۔
 رسا مہنہ شامیری ہنر بہ نری تہ ردائی چہنہ امہ موجب
 زیادہ نہنہ پڑلہ دل تکیا زیم چہ برقد۔ یہ برندانہ شوی چہنہ ہنر
 شامیری منتر ہنر کار اچھو ایلہ کران۔ ہمو ہنر نہ رائہ تہ واظمانی
 تہ زوہ ہنر گری منہ۔ ہنر برندانہ سمرستی تہ شوی موجب چہ
 ہنر کرانہنر لٹا ہنر شامیری۔ رسا مہنہ مقبولی جنگ شامن چہ
 وار یاسس حدس تمام غلام نی ڈال دال تہ۔ زور لولہ ہنر کیون
 دارا کور رسا مہنہ باہجہ قی بہ ہنر ہما بقول آزاد محمد شہرین
 مہمور مہنہ باہجہ کور۔

نمونہ کلام:-

گریہی! پیس سودا گری زاد
 خود اجنتہ کنیا کارے ثوابس۔

مید کن و چھت یو دڑنے دولہ دولے	کرٹہ ڈر زخمی دل و جگر گورکھ
ٹہلی ترے پائنتھ منے کان ساری	مگر گگتھ گئے تمے نشانس
تفاد بائنتھ اگر چھتے مسجد	فساد بائنتھ اگر چھتے مشدر
آتمن چھ نم پتالہ دند ساری	یکو گڑھو اسی شراب خائس
اگر دس آتہ تڑد منیرل	گڑھان چھ آسان تمام مشکل
ضار راہ چھا ہارو خاکسیر	ملاپ گڑھ میر کاروانس

○
 کتھا کر تم و دندس گڑھ ہم ستھاپے
 وڈے مسر میٹر کاڈا ستر گرا فی
 اٹھو گڑھ و اتناؤن عا جہس خار
 نہ چھتس یہ خراب ہوتی

○
 پان دھنے مہ آلوں لولہ پور مست
 زول شہن کشا دیو واسہ لولو
 مذگ جہ یاری ہر مشاہیر گاڈ جبارس
 گتہ جہا یہ لاگ دیوانہ لولو

دو دن اچھن مس کھا سو دوشے کھوت توے آلبس تھار
 مد تہ مستی یاد گئیہ جام و شہر البس دلبر و

دوستے مودیس سٹھا آوٹل جیہ آسن رشتہ الفت
 گرفتار مہبت دل مہ چیم آہر۔ سنس و نہ کیاہ

سناکس عالمس ژیل چیمے رجمتہ
 دلکو ارمان ساری کس تار اے

عبدلستار رنجور

”رنجور مابنی زندگی چمنه اکھ کتھ بلو کر چھپے اکھ کتاب - بوزو
 تہ یہ چھپے لیو ٹالسٹائی منتر ناول ”اھن تہ جنگ“ - یو سہ پر سچ تہ
 چھپے تہ دلچسپ تہ“

رنجور صاحب منتر راد ۱۲ اکتوبر ۱۹۱۴ء تک دو نمبر پلو آم تحصیل کیں
 کیلون ناچ کس کا مس اکس خوشحال گر لپی گرس منتر اچھ تھای
 نکنس منتر کرن قرآن حکیم تہ فارسی پنج پاری زان حاصل -

حالبہ پشید پزایری مکولہ منتر کورن پاشتری مہ جاز منتر اتمان
 پاس تہ آو گر واپس - یہ اوس منہ دور میلہ نہ گامن منتر لیکہ نہ پیر
 کاتھ آسا لیشہ موسیر اس - یہ کتھ لکھن اکتھ گو پشید سکول اچھ تہ
 مندر وق تہ دور پزایری پاس گرس سستی ختم - مگر پنے لیس پنے سستی
 دنگ پشید راد گو نہ کتھ رنگہ تہ کم - ہم گے نزدیکیے کامس آکس منتر
 تھک لکھ سوم او چھپے اکس مولوی صاحب لکھ فارسی پرنہ مولوی
 ماب اسی پنے وقت کو پشید پاکر فارسی عالم - پین لکھ پور ژورن
 وری نین پو بیہ فارسی تہ خبر لیس تہ علم لکھ کج تہ پھر مولوی

مجلس آس فارسی میں سید جان نظر آسنہ علاؤ شاہری تہ شاہری
 صوفی گنج دہیسی - منتری منتری آسی پانہ تہ شاہری لیکھان - مولوی صاحبہ
 بلوچستان امر رکن دیت رجوار صاحبہ منتری لوی کپارہ منتری
 شاہری سید رنگ -

یہ دق اوس سید مولانا انور صاحب شہینزی زوی پاری
 شہینزی آس - مذہبی عالم آسنہ علاؤ آسی مولانا صاحبہ پانہ شاہری تہ
 رجوار صاحبہ تہ نور صاحبہ منتری خیال تہ تبدیلیک انتر تہ آسے
 تس نزدیکی - اہل حدیث نے یہ تہ پہنزی شاہری تہ کھوت
 یوہے رنگ -

وقت گوہر و ہنہ بر و ہنہ لکان رجوار صاحبہ منتری دیت
 لکھن تہ شاہری سید بس بدانتس منتری گئی تہ رسول مہر فی
 کل گنان تہ پانس تہ گئی ہم امی رنگ رنگان -

نومبر ۱۹۲۲ء میں منتری لکھن پانس بابہ صاحبہ خلیل
 دار اس پانہ تہ ہنہ گرنہ ورائی صوبہ سرحد - انہ کیشری کالیں
 رونہ تہ گئی دلہ تہ آخر د آتی پھیران پھیران لوہور - لوہور
 گیسیم احمدی دق منتری شامل - آتی سپر پانہ علامہ مشرق حضرت

اقبال سیتی زان بچیان۔ ڈاکٹر صاحب دیت پشدر سیاسی
تو قیظ نفس نو و رنگ۔ ڈاکٹر صاحب رحمت حق سید پشدر
آے رنجور صاحب وطن واپس۔

۱۹۴۰ء میں منتر سید عظیم نیشنل کانفرنس منتر شامل
پشدر بنے یہ ایک سرگرم پشدر وہ دلاور گن۔ ۱۹۴۲ء میں منتر آے گرفتار
کرنے پشدر شیخ صاحب ذالی اشرف سو فیہ سیتی آے ہمارے پیچھے تراویہ
تاریخ آزادی منتر سیمہ بلوآئی ساڈش کیٹک تڈ کر چہ ہتھ کیتس
منتر آسی رنجور صاحب بلزیم نمبر اکھ۔

۱۹۴۲ء میں منتر سید عظیم نیشنل کانفرنس منتر شامل
پشدر بنے یہ ایک سرگرم پشدر وہ دلاور گن۔ ۱۹۴۲ء میں منتر آے گرفتار
کرنے پشدر شیخ صاحب ذالی اشرف سو فیہ سیتی آے ہمارے پیچھے تراویہ
تاریخ آزادی منتر سیمہ بلوآئی ساڈش کیٹک تڈ کر چہ ہتھ کیتس
منتر آسی رنجور صاحب بلزیم نمبر اکھ۔

کیشنر سیاسی و جوبان پشدر کنی سیدی رنجور آزادی
پشدر نیشنل کانفرنس لٹری علاحدہ پشدر وہ دلاور گن۔ ۱۹۴۲ء میں منتر آے گرفتار
کرنے پشدر شیخ صاحب ذالی اشرف سو فیہ سیتی آے ہمارے پیچھے تراویہ
تاریخ آزادی منتر سیمہ بلوآئی ساڈش کیٹک تڈ کر چہ ہتھ کیتس
منتر آسی رنجور صاحب بلزیم نمبر اکھ۔

مشرقی نے یہ گشتیں مشرق و جنوب کو ایک یوٹھ لیگ ناوچ آکھ سیاسی تنظیم
 تہ رجور ماب آسہ ایک تائب صدر قرار نہ۔ اتھہ دورانس مشرق و
 گولپو گشت " ناوچ گشتی و حوال کرانس خلاف چلاوہ
 آہ تھہ تحریک سستی تہ رودی رجور ماب والبستہ تحریک مبروہ
 بروہہ یکہ ناوچ مشرق کر کہ خاٹار کام۔

۱۹۵۷ء میں مشرقیہ نیشنل کانفرنس برصغیر کے تہ
 ڈیموکریٹک نیشنل کانفرنس آو وجودس مشرق رجور ماب نے یہ
 اہم وزیر ڈیموکریٹک کانفرنس کو تحلیل پلوا کی صدر تہ صوبائی کمیٹی ہند

ممبر۔
 ۱۹۶۰ء میں مشرق و جنوب ڈیموکریٹک نیشنل کانفرنس تہ نیشنل
 کانفرنس سمیت تہ اتھواس۔ رجور ماب تہ تہندلو باقی دوستو
 تھو ڈیموکریٹک کانفرنسک وجود قائم تہ وکین چیم اہم جاز
 ہندی سرگرم تہ ذہ دار کارکن گنراوہ لیوان۔ پہندی ہم
 لبر پور تہ چہ تھہ گشتیں کران تو ہم چہ تہی پور اڈہ و درملو پیہ
 کھووری وکین خاٹار تہ نظر بن علمبردار رودی متی۔

فن :- رجور ماب چہ وکین کاغذی باقی ہندی کوہ مشرق

اگر چه کثیر - بچم چه مایه تو بله زار کو علمبردار - بای نه شک به بله زار
 اتقوا شک تو اتحادک ، النسانه سید مجرک ته کفر رگ به باغام
 رود تمه و نه به سید و وحدت الوحدی که ساز آسودایان - یقین
 ز جور صابن کلامس منتر چه موزورن ته کا کارن گز
 ته میخنده کشتن شهید دوه که ته دود جاس کره - بهشید سلس
 منتر چه مظلوم شهید با پچه آنچه روس خلوص ته سمدی
 از چینه بهنر نظر قومی سر حد پرا پچه ته اثر انداز سید یومت
 یا بهر نه ز یاد کالس اهل حدیث روزه که ته نه آدمین وحدت
 الوجودک فلسفه دلکشی ته افادیت آسینه با وجود کافی لبه بکیار
 بچم چه دهر صدی شهید و البیان ته زردی بهنر نه بهر دین
 قدن ته انسانه سلس کاش در بکس بهیچ بهیچ نه لوت و ن
 یقین

ز جور صابن کلامس منتر چه کنه کنه بجر شهید سینه
 ده گنبار ته لبه یوان مگر به کچه چینه تشریف او مو که چه منتر او
 ولق - باز به باز به بهشید درو ته خلوص انقلابی بخار
 شکل بختیار کران ته آتخ بخار س چه بهر بازی شهید رنگ بهکسا

ترجوار صابن لایحه غزل به تیر نظم به، آزاد نظم به و ولسا و که تیر قلم
 به لوبابه پیوسته س نادان مشرتبه دو به تا و که گری- بیم ساری چهر
 نظر تل آنچه چه آسبه بهتر و مستادی تیر بر گوی شند اعتراف پیش
 استد آبی کلامس مشرتبه آسبه فارسی به اردنگ سون اثر نظر
 گزخان -

ترجوار صابن به وزن به "به" به کیشتر صا و حبان چیس به
 تی چیس کاکس پیله کالان - "چینه بن کحقن شند جواز به
 کسبان پرتقه کانه فنکار چه اگر شنه بیله طریقه اهنی کچه پیله عمل
 کزخته به چه پرتقه کانه فن به اوجین هنور وزن شند خیال به
 ایچماس قانچون بهوان -

منه چه بهین آل احمد سرور کچه بیکه بیکه دوا بهمان
 به "فن" چه بهترین پروگیتلا مگر پروگیتلا اینک به فن شنه
 ادبش مشرتبه تیلر ادبیت یاد گزخان بیله تنه مشرتبه
 هشت و شستیر به آسبه فنک مددیر به -

بیمه ساری به کچه اکس کن تر اوتقه چه رجوار صاب ازی که
 دورک آکه انم گو به ماکه +

نمونه کلام :-

و نه که قطره خون در دلم
در دلم در دلم در دلم
در دلم در دلم در دلم
در دلم در دلم در دلم
در دلم در دلم در دلم
در دلم در دلم در دلم
در دلم در دلم در دلم
در دلم در دلم در دلم
در دلم در دلم در دلم
در دلم در دلم در دلم

دامه چو از تمام وقتش این خون میون
جامه و نه لا و نه نه گل زار ده
کینه حسد کی قضا نه فرستد
سینه مژده لول آوید به تبس منه ناوست

اما پیر شه با به وقتش کیا گوشت
به کیا گوشت به کس تاون پیوست
دویم را بچه پگاه شیر که بخواه
گله تی در او پوز ازی گوشت چم

اے بخود ماؤں نثارے مجھے کوزہ دست یہ کیجھ دیا تیار
 اڈی قصہ کہہ سیکن فر توں اڈی کرکھ سر ماہ دار
 چشم تران یی فکر ڈپ شہتہ تو در تکر رسم و رواج
 اڈی شہد دشمن آپہ نے ظاہر نہ چھی اڈی رشتہ دار

○

تیر تیر نہ گرا یہ گز صحنہ لہجہ بیواہ
 مان ککھ ٹھو لہ ٹھو لہ باغ پھول لولو

○

نور محمد روشن

روشن اداسی پر حسد نگہ رو دن ہمیشہ یاد باقی شاعر
میتہ رنگہ رنگہ چہرہ شکستہ بیدار پڑاؤں تہہ از روشن سوچ
مشرقیہ پتہ رنگہ پتہ رنگہ ویا کس دربارس مشرقیہ جو پر کس
واپس چہ داد۔

نور محمد زاد ریشہ رنگہ رنگہ ہرنگہ ہرنگہ ۱۹۱۹ء میں مشرق باپ
صاحب چنگہ خاجہ محمد شعبان نادو سمیت۔ یکن چہ کول داخا
تہ روشن چہ ہم قلم کراں۔ پنہنس زینہ تار کس نسبت چہ
ہم اکس قلمس مشرق لیکن۔

”مارچ ماہ فی رنگہ چہ عنوان زینہ تاریخ ۱۹۱۹ء۔
یہ تاریخ کچھ حدس تمام چہ شئی تہ رانن تم چو پتہ اس سہ مویلیا
خدا مال سورن و زمینون زینہ تاریخ لیکن نور۔

یہ سہ روشن ماہن اچہ مشرق رو تہ سہ و چہ غریبا تہ
ناداری سہ دعا۔ پتہ رنگہ چہ ہوا ہوا کس سہ انش سہ
واکے کھوان لیس آلہ نیر سہ تالہ تالہ آسہ لوگت۔

نصای تا لیم کرکه سکولس منتر دهر مه جمان دام حاصل تهر
 پته پیوکه گرگس لوکسنگرس نکه دین - پرنگ لیکنک جنون
 گوکه نه برگر نه پنا نچه امی جنون کر تاوی دگر شمر
 پاس -

روشن ماب رودی
 کس کالس روم
 پیکر کال کانس سستی والبسته - کینتر
 منتر کام کران تهر امه پنه اسی ادا لاله
 اخبار کشمیر منتر تهر اسی کم گله کار
 لیکنان - از کل چچه کم نر مر تو تهر آکه لوکف مو کس لشم
 کارخانه چلاوان تهر باکه بته ز میان -

روشن ماب ز رنگی
 سستی دهر گوی چچه - کینه تر صو چر دهر سو کف کر پته پر و لیل
 تهنیزی ز یو میان -

لوکس کس رتهر جوانی کینیم لا چاری تهر ناداری
 بے کاری تهر چیم سیم و چیم - لوک و تهر تهر
 پانے پیچہ کشی کرن - کهنه دهر جوانی پیچہ

رودم پند ز سائلان به باخته دل به قرار - پوزے بوزے سوے بیتواری
 چھپے و نه تروپے تریش بهتر پند گوئی آس - مذہب به سیاست
 تہ و چھم تہ ورتو دم سچھا - چھیکرے بوزی تو بالہ پانہ پچھے و اتم شفی
 تہ و گنہ و چھان لیا پوز پند و اتم شفی - دوزی ہر گاہ تو بہ کتبہ شایہ
 نظر گزشتہ منہ تہ کر چھپے - دلو بہ تہ و چھپے سہ کتبہ چھ آسان

پند چہ امہ پایہ کم کم ستم ملکہ نوو روشن عاب سو کتبہ پند پھری
 چھپے پند و واجب البینہ اکھ کتبہ چھپے امہ ملکہ منان ز پند رک بہ تلاش
 چھ امہ روشن عاب بہ شایری منتر بہ لبہ لوان - پند چہ امہ پند تہ واریا
 لبہ کا تہن جنو نین جنو نہ - پند شایری چھپے پند کبی لوکن بہتر شایری
 اکھ شایری منتر چھپے بھو دہر کہ ویکہ پند کبی ویکہ پند کبی چھپے اکھ منتر مفسلی
 تہ ناد آری بہتر مستی تہ امہ و نہ صبح بشارت - اکھ شایری منتر چھپے
 گلے تہ بلبلس بلبہ زورس تہ کاشتا پند پند من تہ فکرین منند
 اظہار - زندگی پند پند کز چھپے تہ کورین حاری شاتن پند پند انرا پند پند
 چھ کراں سہ چھ برف پند پند پند

پندواری مندری اظہارن دینہ - اندونند پند پند کلا منس نوو
 تہ پند چھ - روشن عاب بہ شایری چھپے قادیلیہ شند ددن - پند کز چھپے

یلاک کو ستوری سندی فخر - ہم چھ صائب ادبی کار واکین تہن و تہ گتن منتر
اکھ تھان تھاوان پھو کشپر منتر نو دو روگ اپتہ اکور - پیتھ کلامہ چھینہ
روایتین زولان منتر بہ بد بد کہ چھ آزادی ہندس آزاد فہم منتر
پیشوہ سندی بولہوش تہ لگراپ ہند گوزن - پھو گری شاپری ہندس
مادلس منتر تھی کیتھ تجربہ پھو وونی وراشکی صائب چھ ولامتی - ہندس
چھ پینہ شوخی تہ ہر جتگی مہاجواب کاثرس ادلس منتر اکہ نقد مقامی مالک -
نظم اغزل، ٹکھ، آزاد نظم پتر سار پے نادان ہندس چھیم شہسوار
پیتھ کاہنہ علاحدہ مجموعہ چھینہ ویشام باز پوٹ - البتہ یہ کیتھ صائبہ
لہتہ ویشام و دھمت چھ سو چھینہ رسالن تہ افسارین ہندس مہربانی -

شاہرا کہنہ علاحدہ چھ روغن صائب ہیلہ پاک پتر لہارتہ - ہم چھ کاثرین
منتر شریچ بنید تھو دکن والین منتر مشد سپدان - ہم چھ ہیلہ پاک وراما
نمارتہ - بلع دلو ڈراما لیکھنہ علاحدہ چھ پھو گور و دیوٹ کو سندی کیتھ
ڈراما مہین تہ منشی پیریم حیدرہ ناولہ گور والنس کاثر رگاس ویتھ
پتر سندی دویہ تریو ڈور ویریم چھ روشن صائب خاموش -
میرن دما چھ دیر خاموشی پیریم اہلی گور آسن یہ خاموشی تھین
فن پارتن ذہنہ کو تہ منتر بیان ہم کاثرس منتر انقلاب یاد کران

تہ ابدیت حاصل کرن۔

نمونہ کلام :-

مشرقی گزہ خون و سہ مشراوش آچھن منز آکھ غزل لیجان
دہین لائق و ن گزہ کہن سوخن گزہ ۱۱ جواب آسٹن

یہ اپنے ہمتہ سالہ چھو ہے ڈالہ بڑی بڑی
گشتہ راشن تہ چور بازار چیم نا

وچھتہ سیلہ دیار و اسٹن ڈیٹھن مسکینس ہتھ تہ اوش تہ
دوہن وچھ ڈے گوشت چیمس ڈے دیو ہے دہن و اسٹن ڈیٹھن
یہ یا ممتہ لوزاسن واک دہن دھتہ دار کج دوسپاسن
کئی تہ تہ ذاتہ پٹناری پٹھکھ یا ممتہ پٹن پٹن پٹن

خود اگو تہ تہ تہ و تہ مشراوش تہ سیلہ موت کلمہ طاسان
دوان تہ رنگ مگر نہ موران ڈے تہ موت اگو مور تہ تہ تہ
پٹھکھ پڑھکھ گار ہتھ کٹس تہ موتن پٹھکھ و تہ تہ
و تہ کیا شایرن مورس یہ چیم مگر مگر تہ تہ آسٹن

یہ بولتے تھے چھین چھاڑنے دے وہ ڈیکس راج
 وٹن وارپے زن تہ سپراسے شرج - لہج
 یٹنبرڈل تہ مٹر مسولا یا عہ ہے - پیچ

یہ زن ماری مٹنر و آری وے ہار آپتر
 حیا ویشر کھوٹہ لون کئے گار آپتر
 بڑتہ سورمہ چھین چھین اچھہ وار آپتر
 چھین چھین مٹرین و چھین لالہ آمت
 سہ مستانہ سوٹیکل چھ کمر حالہ آمت
 بدن وار چھوڈن تہ بر سالہ آمت

کونان مایہ میا نے ہساراہ چھ آمت
 تر تہ سپنہ آنتیم قراراہ چھ آمت
 "ہسار"

یہ تر تہ وٹن تار چھ وٹن لالہ زارا
 وٹن تار لوگ وٹن ہاسر مایہ دارا
 مہکارا غا صبار ہا باری گارا

ترتیب رتبه میوں اپنی جس کھائی پڑنا
 دینے پڑی تھی تھی وہی کرتے نا۔

تو کسے نادر چھوڑ بیٹھتا ہے پڑا یوں بہادر
دُور دُور سے اُٹھتا ہے اُٹھتا ہے اُٹھتا ہے اُٹھتا ہے
میں نے تھوڑا سا دل دیا ہے دُور دُور سے
پتھر پتھر سے اُڑتا ہے اُڑتا ہے اُڑتا ہے اُڑتا ہے
یہ دُور دُور سے اُڑتا ہے اُڑتا ہے اُڑتا ہے اُڑتا ہے
تو کسے نادر چھوڑ بیٹھتا ہے پڑا یوں بہادر
دُور دُور سے اُٹھتا ہے اُٹھتا ہے اُٹھتا ہے اُٹھتا ہے

وہم نثریہ سبب سے انکار کیا
عربیہ زبان میں لکھی ہوئی ہے

واسه دپو رینه

رینه چینه رینه په چینه الاو - په چینه اون مگر د لجه اچې
 چنس گاشدار - اوسنډ اضطرار سببه مشاير چینه گاشدارن پته
 ترواوته نظر تل اوان ته مایو که زینان - اوسنډ شایری چینه په ریم
 قورس مایو ته مخه ځی د اری

واسه دپو زاو ۲۷ دسمبر ۱۹۷۴ - پاپس منځنۍ لور پورته
 پیاوړتیا چېکه سپارټ باکران او سمیت - وڼه اوسو داپه ویری
 زکامیام یوډی جاکو کور که حمله ته د سرچینه سپاری اچین شید
 گامنه نشه محروم - په کتله نظر تل اوتنه کتله پاکو پیکه من سکول
 گزشت - ورسی تا لیم نه آسپه باد جوړه چیم جان پاکو اردو
 میشتی ته انگیزی سمجته میکان - زینه ته صابن لوست
 کوسنډ رسولورتی ته چو شایری کران -

شایری -
 شایری مستی چینه یمن آران کال سپه دیسی
 آه پورته لکراپیک باقید پاکو ابتدا کور که شید ۱۹۷۴ - پاپس منځنۍ لور پورته

بنی گوشتک اعجاز - نو نو گزانی چینه زانه به تہ فن پیہ گئیہ کب آبی -
 یم چہ غزل تہ و نان تہ نظم تہ - و نشوئی صنفن منتر چہ من
 بنن انداز تہ بنن خاص اسلوب - پهنشون غزلن منتر تہ چہ
 نظمچ نشان موجود آسان - نظم منتر چہ کن شرح تہ مار مؤند
 انداز بند میہ اگر خاص از رنگ آلود وان - از یک نماید رنگ
 و دقت و ن شایر - ریہہ چہ لگا صبحک اکو بہلہ پایہ شایر -
 و عینام چہ آہ تمام پشد کلام ز سالیوتیر در پیہ و دقت - آہ
 تہ کینیہ و دقت تہ چہ بد وزن دار تہ زولدار - ریہہ
 من محبوبہ کلام "شرب کرد" چہ و دقت چہ موت -

مؤنہ کلام بہ

پیہ گئیہ دول دیو گئیہ بوزیدہ - آہ گز عیو آہ کب آہ
 پیہ ز آہ چہ بر آہ الواس بانا - چو آہ کب آہ سہ -
 پیہ گئیہ گز آہ - دقت پیہ تو بہ آہ عیو آہ کب آہ
 پیہ گز آہ شہین کافان ہوشا - ہوشا
 آہ شون ہوشا من ہوشا - ہوشا

ڈول وائیں گو نا تر ہر یو د جانور
 شور بہتر اگر نل و تن سیدی چھن
 اگر بہتر دالنس اگر دیا و جس
 بہتر گوب اگر زن سو پھر ادھن

○

واریا بہ دور شاید چھ تم دوہہ میں نش
 سیلہ نہ پاتاوی مالہ و کھ راوین
 کیا و نویتہ طافانس اندر کس چین
 روز باقی نہ کم چھلیہ کی چین پھر
 تانہ کا زاہ چھلن ڈوٹھ و النس اندر
 اوش ہران کینرون و گنہ دم پھر گزنہن
 کاہنہ پینہ گونہ نہ پینہ دار سندن لوگ چین
 گانہ و لسنہ سو میرت پھر گونہ پینون
 میانہ بیتہ راتر پتہ گونہ نہ دامن بوڈن
 اڈہ دم گونہ پینہ آسمان خولی کرن
 و النہ گونہ میانہ پونشن کئے تاپہ دوہہ
 پیتہ یہ کھ کار کتہ ساپہ مشراوین
 "وہ نہ پیر گاہ"

Gump

اگر زن نہ پارس پے پارس آمار چ
 وئن سپد من اکھ اکس آلہ ناؤن
 چھ کپا تیلہ یہ پیشترے تو ہری مانتر راژن
 فقط مانترین اڈر تھ مستہ چھاؤن
 اثر وچہ مئے آلس تو قیمتہ شتر الیس

۵ پپر وکھ چچ پچھے کئی سپد ایتہ

شیر در رینه زار

» زار چه زمانن مشروومت حالانکه به اوس نه
مشرادون لایق - زار مشر او که کیا لب یا کیا را و کانی
ادین تمیک فاصل کز یکمک گامندار دوسه»

شیر در زار زاو ۱۹۰۸ شش مشربند لیس نکھ کو کس
حاجس مشربتا جیس اوشکه شیدت واسد لونا و یک
ذاخه رینه تو زار چه یکم تخلص کران -

زار ما بن چهینه کنه سکولس مشربا قاپد تا لیم حاصل
کر مشرب که چهینه مشربتا لیم گر کس تراپه لیس تا چه محدو
مشرب مشرب زار ما بن چه درسی سکولس مقابله زندگی همیشه
سکولس مشرب علم حاصل تو رمت تو اچه پیچ چه یمن
بزرگن مشرب همیشه چکھ ژمپنداری او سمت -

تو از کل چهیم اچھی پیشس تو وابسته روز که - زندگی
مشرب شہر کل چاوان - اردو - ہندی تو فارسی زبانن
پیچہ چه یمن جان دسگاہ حاصل تو انگریزی تو چه سچہ بکان -

گفتہ میں تھرک آزادی منتر چھپیم سرگرم جیہ دار رڈ دے تے
 اٹھ سلسلہ اس منتر آسے کتیر بندس مشہور اخبار خدمت تے
 منتر تہ بحیث اخبار نویس تمام کران -
 زار صاب چھپو خوش خلق تہ مفسار البان - آزاد پسندی
 چھپو رگن رگن منتر برکت - یو ہے وجہ تہ اخبار خدمت
 ترا وکتہ تج پو پو پو الہ باری نکھس - دنیہن چھپیم اکہ بیکر
 خانہ دار تہ سرپرست -

شاپری

زار صاب چھپو سانی پرائی تہ وہ ستاد شاپری ہم
 چھپو پور تہ آزاد ماہی ہم عمر گر پو دلیو منتر چھپو آزاد زماہ
 پین خوشہ چین تہ بازے بازے چھپو پو پو پو آزاد پو پو
 آزاد میران -

ہم چھپو میخانہ کشتن تہ اکتوا سکو شاپری - لیتا مسکے پو پو
 فلسفہ حیاتک تو تھی چھپیم چھپو مار کسی نکتہ فکر سستی والبستہ - پینتر
 شاپری چھپنہ لفظن تہ ہر پیر پیر کہ چھپو اٹھ منتر زندگی پینتر
 کہ چھپو تہ کد حقیقت صاف تہ واضح - ہم چھپو با مقصد شاپری

نمونہ کلام

وَلِي مُبْدِلُ وُجُوهِ النَّاسِ فِيهِ تَرْشِيْنُ تَالِي
 تَهْ كُوْمَلِيْدَتِهْ بِدَكِرْدَارِ سَاقِهْ
 خُوْد آيِي دِيَارِ وَالْوَرُطِ اَخْتِصِصْ مَقَرِ
 عِبْنَتِهْ زَاوِد تَهْ نَذِيْب دَارِ سَاقِهْ

2

ترا چہ تباری عاریون چہ عزراں کھیں ستر و نظر و دوسرے
رحم تھو اراں پڑھتہ اکس لڑتہ از وچیم کھیں ستر نظر
چیتہ و چیتہ ہو کھیں تہ چیا تہ چیا یڈ اراں -
ولو کن پڑی پا کھیں دو دمت دو دتہ چیم سپنس اللہ
سبدگی بے چارگی یارب پزی و نکس - مگر
بے نیازی چاڑی برحق بے رنجی لیکن قہر
یاونق مسر چیم پڑھتہ پان تہ اراں زہن چیم
کیتہ بیتم ٹاوان کین کیتہ آسم تراوی بھق

“منون فخر”

عشق میانی دولت چنان
 ذلالت میانی شوکت چنان
 بهالت میانی علمت چنان
 چینه مرغ میانی فراغت چنان
 کاهوت شود کس تر صفت نبوت
 بوی زن کیان همه کرمتر چشم

شوق بخت ادس صاحب دولت
 شتراب چرخه صیقل بخت
 تنی وزیر گرواس بدقت
 و خفته در او داند آید بخت

عبدالاحد زرگر

عبدالاحد زرگر چھوڙي کن واسه حيات - هر چي سترگر
 مڪار محنگ روزن دول ته برپور صوفي زندا چچ بسر کران زرگر
 مائين وٽن چچ نهينز وائين کين پي وري
 تله چچ انداز لگان زريم آسن ۱۹۶۶-۱۹۰۵ (ديان رامپي پيشي)
 بابو مائين اوس خاجه غلام محي الدين زرگر
 اسي - چوڻي پيشي پاران چچ اسي مٿي سونه تر شتم کران - اتي کي چچ کي زرگر
 ذمہ دار ڪرڻ ڪم ڪرڻ

پن چچ دونه واري بابو کال شاپري کران گوشت انداز محبوب
 کي وري اڪوڙي به مگر - واري بابو کي شپه چچ وٽن - سيمه منڙ اڪه جفا
 چاپ چچ سڀ مٿي ته واري بابو کي شپه چچ وٽن پاپ سيد نه صوفي
 شاپري سڀ اڪه اند چچ ٿرپ ٿرپ زرگر مائين سڀ اڪه شمس
 واتان - صوفي شاپري کيس ته شمس جلد کس منڙ چچ مائين مائين
 پيشي شاپري سڀ تبصره کران اتي کي -

پيشي شاپري چچ خود صوفي سڀ مائين کي نه چچ لوان گريه

خصوصیت ہے تم تشہیر میں اس قدر تہ علامتیں شد ورتاویم
 اگر خوفناک فنا یاد ہے کران تہ گھر اس ادلس اندر لرزاؤں شایری
 Honor Poetry ہے نبات -

[illegible]

پهتر تر پند و نیکوترین رویش از البیارک جامه لاکه مویان
خیالات در نشوین از اوزار (نقد و پند) بهترین طوطی پستان همیشه
کرانی اندر قیاسی پند و نیکوترین اباحتی چه سحر خواند بصورت، جاندار
نعمت پند و نیکوترین

بیشتر تو درم غوا بیست چوبه زنگ صافی این تجربه به ته مشایید
و این سید را می روی به کلام من اندر چکر به چوبه به پیر و بر صفا و به

عجب خاشاک گوشت و گوشت
کافر سپردت کونست

○
دشمنه و دشمنی می اوستاد
بیمه زیر کیمه لگه سپرس حلاوت
خیمه شیر سبزه کون زله زانو
سن، و ن فقیرس کیا آه آو
آمن آلبس گوشت و رتا و
کالین تنه روزه سجد چ گزار
خالبس چله گیمه کل بنون دژاو
سن و ن فقیرس کیا آه آو

○
تصله را و آه عاری فو گری سس می
ماے سخته رودی قیل و قال ز آه سس
گزارے دخت آے دون عالمن لولو
تنه پو چیر گوم پنهنه پنهنه لولو

نشان نام نون چید سید رازان
 نقییر ز ششم - کانه ن
 زبان نیکو گاه بهجت و صداه
 سینه خن آفتاب رازان - باد شواد

○

یار کن دایره بوزن گز او
 آزادن پنهان آسود سیدان
 یار کن منشا ما چو کشته ترا دسه
 ولیک کار را دایره بوزن گز او

نقیر ز ششم - کانه ن
 زبان نیکو گاه بهجت و صداه
 سینه خن آفتاب رازان - باد شواد
 یار کن دایره بوزن گز او
 آزادن پنهان آسود سیدان
 یار کن منشا ما چو کشته ترا دسه
 ولیک کار را دایره بوزن گز او

○

ماسٹر زندگی کول

ماسٹر زندگی کول گو امر فروری ۱۹۶۶ء شکیہ دہندہ سہرہ گواس۔

سور گواس گنہ گنہ دیر آس ماسٹر جینی و آس آٹھ دینہ تہ زیادہ
پہن۔ اگر حیاہ آس ہیچ بنگتی سکول کی آخری نمائندہ تہ آٹھ دورس
مندر چھتہ پیر پیر ایک کاتہ تہ شایر وہ فی اسہ منہ موجود۔

ماسٹر ہیچہ زندگی تار کر تہ آہی آس۔ سہ آس غریبی تہ
ناد آری پندر زندگی۔ تم آس حیاہ کہ کس آکس غریب بیٹہ گرس منہ
زامہ بیٹہ غریبی تہ دود تہ آس نیچہ کہ تہن ٹھو گری بیٹہ ٹھو لک
دوان آس۔ آٹھ تہ حیا تہ نام پر تہ بیٹہ کر بیٹو آکس فولو گرافس
نیشہ لو کری مگر نرنگ سلسلہ حق و پیمو جاری۔ ۱۹۰۱ء آس منہ کور
ماسٹر جین میٹر پیمو لیشن تہ اہ بیٹہ ڈگری تہ شد امتحان پاس۔

ماسٹر ہی رودی تہ سہرہ و مہر ماسٹر ہی کہ کر بیٹو آہار
قدیم کس محکمہ منہ تہ رام چند کاتہ س دقتس منہ کام۔ گو
کر لکری تہ تہ کر حیاہ کر پچ کام تہ مگر تہ رودی پین "ماسٹر ہی"
ناوے آلو کران۔

ماسٹر جیس اوس اردو، فارسی، سنسکرت تہ انگریزی
 زبانیں سچھ قبولو حاصل تہ یکن زبانیں مشترک سو تم پنی خیالات
 آزادی سان دینا چھہ۔ پرمانند اوس پشند من
 پسند شاپر تہ ترفی، حلقہ، سعدی، دہلوی فارسی شاپر آسکھ
 دنگ نول براروان تہ منس تسلی واتناوان۔ چانچر پرمانند
 ستر عقیدتک انہاں چھہ تمہ کتابہ کران یکن مشترک ستر جین مہس
 بیلہ پایہ شاپر سندس کلامس انگریزی ترجمہ کور مت۔
 ماسٹر جی اسی ایتہ آلی دورس مشتر اردو تہ فارسی پانچو
 لیکھان۔ اتھ دورس مشتر آری پن "تابت" تخلص کران۔ چانچ
 اتھ دورس مشتر لوکھ یکن ستر اسی تمہو مشتر چھہ آفتاب جو کا آفتاب
 وید حالے حیات۔ آفتابن تمہ دورک اکھ شارچھہ

ثابت نہ کر سوال بتاؤں میں کیا تجھے
 وہ آفتاب چرخ کا مارا کہاں گیا

گائری گور کمو دار یاہ تری تری تو چھہ۔ تری کی کتابہ دلو تری
 وید بیلہ پشیر زنگی پسند آفتابہ بالہ تھمٹس سچھ ودمت اوس۔
 ماسٹر جی بس گائری کلامس سچھ مشتمل مجموعہ کلام آدھ ۱۹۵۵ء

هس منتر سسورن نام لاله رود خ و یانه ششز که طر یهشند بش انگری
 ترجمه پنجه شایه گریه - آنده جموده کل سس پیچ و دیت سبایتیه آکاوی
 ماسر جیس پانترن ساسون ریچ یهشند مینامه -
 کشپ سسندی اگر لاکه زانن نه ماسر جین نادتر - اسی سسین
 عقیدت مشدن علاو چک کشپ سسندی اولی حلقه پشید ناو پته
 کامه تشیم واقف - اکثر لوکن پشزن نظر منتر چک ماسر جی آکه
 تیه شایه شایری کیا تمام بدله سیرا باوان چیمه - ماسر
 جی چک سسندی شایر - ذات ته کل و راز لاکه و اشید دلو
 بیتیریه - ملا ماسر جی نه شایری منتر چک چکری کله تلان چک -
 پشز ناو پته زاننه چک پشامشکل یهن - گشانه مارگی ریبر آسند
 باو بو داسی شایری سسندس ماد انس منتر ماسر جین حکمتی
 باو و دقت سسورن کرده ششز - قدیم سسندس سسینا ته سسورنی
 ماسر جی سسین سسین منتر ششز پشامشکل - ایه ته لاکه
 سسندس سسورن سسک ته سس کن ششز و لاکه گشایه سسندس یا غام
 چک ماسر جی نه شایری سسندس - ماسر جیس سسیت چک
 لور محمد رسون نیکهان -

ما سر ز بند کوی زان گر نادانی گو آفتابش تو رنگ باون ته
 گیانه زان وادی چه زمان زیم کیمه یا یکی عالم ته نشا پر چه - بکته باوک
 کیمه شریک نه شریک چمنه پرانندش ته بلبلش و راسه می کالنه
 شایر سبز شایری منظر نظر گوشت تصوفک رنگ رطخه چمنه ماسر
 چمنی شایری تفکر سبز ته تخنیک چمنه چمنه - پهنر شایری زان
 ته فکر تر نه باخته چه موزی بر انسان گشاده پند و سنس بر تی پهنر
 در واقعیت است -

عام لوکن پند باخته روز ماسر چمنی شایری اند و نڈا که
 پرتر - پرن وادی پرین و پرین شایری مگر به آسبه صرف عقیدت
 اظهار ته پیشه نه کیننه -

بکته باوک ته گیانه مارنگ و ته گتھ - اسرار چمنه چمنه
 زندگی منظر عام حالانکه زانته ته لوک با ر و دیت - الزانوس چمنه
 اعمو سبز شایری منظر زندگی پند و داتون پند و داتون
 آجین بر و نڈه کون یوان بر انسان چمنه داد دین و دین و دین
 حالانکه پند به اظهار چمنه اکس انقلابی شد تقریر لک
 اکس عام و ته گتھ سندا ایچماس ته اظهار ابرایه تاس - اکس شایری

مٹند غیر چھینہ چرو چہ کس ماد النس منز کھو تومت۔ بلو کہ چھ
 اکس صوفی سندس آسنس پیٹھ کھو تومت۔ بیتہ دہ سہی
 نہ رالنس موہ کھن نہ مہ کھار کو سٹنر چھ کر نہ پوان۔

مٹوند کلا ۱۲۔

مین جوین اندر یودوے چھ جانے سٹنر دریک زل
 چھین سٹنر چھس سٹنومٹ تل مینے چاوا اکرے لولو

گہر باونا یے ستر شیر، نو مہر کھورن تل تراوے
 گر بارے آسن لکسن، سورے مین لشر اوے
 گہر چھو ژنڈر زن نام روپ، اکھ اکھ کلا دیکلاوے

ہاون چھ راو راو، چاوک ٹمر چھ خامی
 تھاون چھ چھاو بانچہ بانن زکھانہ دیوے

نور لیس آرد سہ بالنس پھر
 کریمک پھر دور قوتون
 سون رو پھر صحابہ گہ ڈگر دہ گہ
 سنتوشہ آرد آلور -
 «کاتبہ ماسا آرد آلور»

گل تہ بلبل تہ تہ تہ تہ تہ تہ
 تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ
 لوپ شدرک اکھ جبابا اوس دل
 بہر تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ تہ

سورم سہ لالہ روخ منس
 جلاو لوک کزل دلس
 سورم سہ تار خرمس
 لوکس تہ تہ تہ تہ تہ تہ
 لیسر ہون جگر تہ تہ تہ
 تہ شور تہ تہ تہ تہ تہ تہ

مولیٰ لال مسافر

[illegible]

سچے بہ و دوس سہ چھ بیویوں کے بھرتے
 دیان بہ چھ بیویوں کے بھرتے ۱۹۲۶ء میں
 بڑی یارنہنگے وانج واری گرس منتر زامنت - میا گرس پتا
 جیس اوس پشتات ند سوڈن رازدان ناو - سہ اوس
 پلس منتر سار جنت - بزرگن شند شہ جیم سرکاری
 نوکری اوسمت - سرکاری ناو اوس چھ ونہ تہ سون خاندان
 عام بٹن ہندی یا تھی زیادے پہن رتہ جیمہ لکان -
 ونہ آکھتے دوہر گز منس تہ پانترہ دوہر کم سیلہ

میہ پتاجی تڑپہ و ہر سو رگواس گو۔ اسہ دون باسے بارہن
میہ پتہ میانہ نہ چھ بیٹہ لہند بار سو سانبہ باسہ پتہ، عقلمند
تہ بلسد حوصلہ ماجہ ہندین کھٹکین بیٹہ۔

یو تمام پتاجی ملے حیات اوس کو تمام اوس شتر و دیگر
مگر تھی سندر گواس گزہ نہ پتہ نہ ریتہ گزہ تھے گڑی اسی
پتہ ن بیتون۔ یہ کہ نظر تل ایتہ گو ماتاجی ہند با پتہ ہرنگ
روزن مشکل۔ تہ تل ڈیر ڈاکہ تہ آہ دایر وین ہند پرون
وطن تہ ہرگز ہند پتہ نہ بیٹہ کو رن قرار۔

۱۹۲۳ء۔ پتہ ہند پتہ میانہ بیٹہ جائتہ تہ پتہ
میخل دینہ۔ آہ ویر اوسس ہر شتر و ہر۔ ۱۹۲۳ء۔ پتہ ہند
کو ریس ہر زو ہامی پرایمیری سکولس ہند درج تہ اتہ ہر پتہ
دویمہ جاتہ۔ ہر چھس تمو خوش قسمتمو ہند اکھ مین مرحوم
عبدالاحد آزاد مالکس ہند ہرنگ فخر حقہ حاصل ہند منت۔

پتہ مہ جاتہ اوسس پرائن تہ شفیق تہ ہند پتہ کیم اکتس
تہ لایتہ تہ والنجہ دن تہ دن تہ کرکتہ۔ یہ عادی تہ چھ میہ پتہ
زندگی ہند سار پوے کھو تہ اکھناک عادی تہ۔ آہ عادی تہ

مسند

میں نے لکھتے ہیں میرا منہ اڑھن کر کے کہہ لے گا کہ شاید یہ زندہ نہ رہے۔
 شاید شامیری ہو کہ بد آئی محسوس ہوئے حادثہ نہ ہو کہ نہ ہو
 ووت میں زندہ رہے نہ ہو کہ کران۔

۱۹۵۲ء میں منتر کوڑم میں غور سے نظر کیا، ہائی سکول میں شریک
 امتحان پاس۔ وہ دن ڈگری میں لکھنؤ میں رہتے تھے۔
 میں منتر دیہات میں رہتا تھا جس میں منتر کوڑم میں۔ اذیت تھی
 محسوس منتر میں بھی نہیں تھا کہ منتر، تادیس زندہ کران۔ کہتے
 ہو رہتے یہ لوگ بھی منتر نہ پڑھتے تھے۔ کیا زور کیارتہ آزادی پھر
 چھوٹے منتر کا منتر بھی پڑھتے ہو کہ منتر پڑھنے کا وقت چھ میلان
 مگر وہ ایک مقام چھوٹے منتر میں ۹۹ منتر دیہات میں کران
 و آو بند ذوق تہ بد مذاق۔

۱۹۵۶ء میں منتر کوڑم میں رہتا تھا کہ منتر میں
 ایف۔ اے امتحان پاس۔ منتر کوڑم میں رہتے تھے۔
 منتر شام میں پانچ گھنٹے میں رہتا تھا کہ منتر میں۔ وہ دن کوڑم
 میں رہتا تھا کہ منتر میں رہتا تھا کہ منتر میں۔
 میں نے ۱۹۵۹ء میں منتر کوڑم میں رہتا تھا کہ منتر میں۔

به سینه که زده ام چشمت به سوره میانه ما چه سینه شریفه شکاک که
 لورکری صعبه - میانه چه طبعم گزافان ز کاش! میانی ماچ آینه که برتر
 به چشمت شایری تیر کران به عنوان تیر لیکهان میانی لیس که
 مشهور است که رنگه یو چهره آسمان کینه نه تیر ما چینه میانه خبر - به چشمت شایری
 مشهور است که رنگه یو چهره آسمان کینه نه تیر ما چینه میانه خبر - به چشمت شایری
میانی که زده ام چشمت به سوره میانه ما چه سینه شریفه شکاک که
لورکری صعبه - میانه چه طبعم گزافان ز کاش! میانی ماچ آینه که برتر

به سینه که زده ام چشمت به سوره میانه ما چه سینه شریفه شکاک که
 لورکری صعبه - میانه چه طبعم گزافان ز کاش! میانی ماچ آینه که برتر

مکاشفات کلام :-

به سینه که زده ام چشمت به سوره میانه ما چه سینه شریفه شکاک که
 لورکری صعبه - میانه چه طبعم گزافان ز کاش! میانی ماچ آینه که برتر

به سینه که زده ام چشمت به سوره میانه ما چه سینه شریفه شکاک که
 لورکری صعبه - میانه چه طبعم گزافان ز کاش! میانی ماچ آینه که برتر

کاشنہ نہ پہنچا بہ ہمدماہ آسٹن چھڑوٹ راوان وٹن
اچکے زون، دل چھڑوٹ راوان چھڑوٹ رگ باز اکھ اکھ قدم

یا تیر من چھڑوٹ لوش الی سوسو پہ آچھن خمار برم
نہ چھڑوٹ نظر زچھان پن گچھڑوٹ سوڈو نہ گاہ پری

آؤلہ لیس ناو لچ و نہ آؤتسو سڈرک جلال
لیس نہ واوچ چھہ نہ لچ لور تار ہاوان بوہ پری

مہے پور مس اچا دماہ روکے قسم چھڑوٹ
کوڑم بس تیر ابو روکے قسم چھڑوٹ
غمک مس چھہ نہ چھڑوٹ مس حال گوت
نہ پیکہ لوہ غوشو روکے قسم چھڑوٹ

نہ پیکہ مہ دماہن وون و نہ نیر و نس مہ پری
دو پیم مہ وون کھو ریکہ نس و نہ غل شانس

بیارک وق به بیله گورده جام آمون
 ترو دایمه زنده برونه گورده شام آمون
 شبا بکو نغمه گزده آسون غنم به
 مے گورده بیله برونه گزده گرام آمون

○

به آو لپشته دار سخته
 گولاب اشکیر گلاس به
 به پینه پانه کله کتبه لپشتول سالی سخته
 به یادنج مشا سخته

به آو رونه شمرانه سخته
 به کابلیس به سخته پانی بیرونه کانه سخته
 مودر گروس نلا به سخته به صاف بکونه سخته
 مکان سخته به دانه سخته

«بیارک»

○

پہلوی اناجہ سہیل

”سہیل چہرے یار۔ یارے یوت نہ یارگار۔ اہس
ہیوڈنر صیل تہ ماری موڈا انسان کس کرنہ خوش۔ اوس سہیل
بہتیس سہیل چہرے صبح کھشد کران تہ منہ کہ ناگرد چہس پیری
پشدری لغہ و زبان۔“

سہیل چہرے ہیوڈنر لوین تام فنکار۔ شاپر، خوش
لوپس، رنگن بہنر سو تزا شیرین دول تہ خوش گلو۔“

سہیل زاو نہ فروری ۱۹۳۲ء پہس اندر سرنگر مثالہ
گدل محلوس منتر۔ اہس چہرے ذات کول۔ اہس سہیل پتا جیس
اوس پشدرت تاراجند کول ناو۔ سہ اوس فارسی زبان دول
بالہ پانے تراو سہیل مالبس گنگر اے کرنگ چشکہ۔ بہت سہیل
نہ کیہنہ۔ بلکہ توڑس وراثش منتر سہیل پانے تراو سہیل
نام ہیشتر ناخہ بٹ ہیشتر تہ اوس شاپر کران۔ سہ چہرے اوسمت خدا
دوس تہ تہ رودن دول اوس گیرنگ (لواپور) اہس تحصیل

میلو آئیں شہر وڈوٹی پورس نزدیکی اکھ بارگام چھ۔ پیر جان
شاپر آئیں تہ چھ تہیں کلامہ باز رہیوت۔

سائل تہ چھ شاپرین بہنر تھو چھ کہ منتر شامل سیمہ چھ
۱۹۵۲ء پاپس اندر چھ تھو کی رموار دور ناو فی پتی۔ یورو
دن یہ تریتمہ شوریہ بہاڑ پٹھے باقن لہ لوسہ کران اوس
بازر دراو ۱۹۵۲ء پاپ تہ پٹھے۔

ڈراما ہن تہ سیمہ بیہ گپونک چھ یہ اندر وڈو پٹھے دلدادہ
ڈیل حیاتن منتر پرنہ ویر اوس پرہند و ہائی سکولس منتر پرنہ۔ پیتہ
آئیں پٹھے حباب دنیا ماتہ ٹاوم ہوس گو نہ ماتہ سٹڈ انڈر پٹھے
صاب آئیں آئیں ڈیہ پٹھا تہ تافی سکول کدوہ تاد۔ آئیں سکولس
منتر آئیں کالیہ لکاپہ ادلی مجلس لگان۔ آئیں موحوب روڈ یہ تہ پٹھن
مجلس منتر گو ڈیہ پٹھے شکر کھ کران تہ موصلمہ لیان۔ آئیں سٹڈ
ڈیہ پٹھی آئیں ڈیہ پٹھی تہ پٹھی۔ نکھن دل لکھیں۔ ڈاکٹر پیارے لال
ادگرا تہ جہا لال کول پتر۔ ٹوم جاتہ پاس کرے پٹھے چھاپ
گو ڈیہ پٹھی "فریڈ سائل"۔ آئیں گو شوق دھہ کھ تہ
دوہ پٹھی۔ سری پرتاب آئیں منتر پرنہ ویر تہ اوس سائل جان

پاکھو ادلی محفلن مقرر حصہ نوان - اجڈان تہ برسان مقررین لوگ شتاج
 گران - کالج میگزین تہ سیدی ادین کینڈرس تہ ادلی یونیورسٹی
 مقرر خاص گران - کشمیر پبلیک سائیت سکیلن تہ بیٹون بیٹون ادلی
 انجمن مشرتہ اوس نوان کارکن بنجھہ اد کج خدمت گران -

مولی تاج شیل مرثہ کنز آو اوس کو اکیسے دلکے - اُمر گاشری
 ٹرمینگ - دون نروان ورتن گران ہندو سکولس مشرتہ شتاد
 گام - اچرنے لیس ۱۹۵۱ء پش مقرر سکولس و لا زحمت - سوزنہ آو
 دور مینڈس اکیس سکولس مشرتہ شتاد - بیٹہ شتاد لو تہ پاکھو بہتہ
 یار پش تہ قوم در تیکن نظارن ہنر سا ارون ہران تہ ہنر فنڈ ڈو
 عکاسی رود گران - پتہ گران پینڈک اسینڈیکور لینن ٹرمینگ تہ
 بشیت و شتاد گرام سسٹا دلیری تہ زمیہ و آری سالن گام - اگہ
 خادم قوم بنجھہ کھور اوی و شتاد سسٹن ناوس ظہار - کامیاب تہ شتاد
 و شتاد آسٹہ موجب دین ناوس عکوفتن پاشترن ہن رھ پوت
 شتاد اگہ لکھ نیامہ تہ بیٹہ قابلیتہ اگہ سند تہ -

سائیں مائین اوس گوٹ پش تہ شتاد پش تہ شتاد ترقی تہ گاشری
 ادلس پوجہ لیس سسٹا ہول گوٹ خدمت - شتاد تہ لکھ پش تہ لکھ

لایزالش منزه است. آنگاه ایند پیرته یوسه گام از انجام دژ تحت چیه هفت
 وازد از منتر آهوا تاسش. ته بییه کینته کتابه گواه. به آهس آهی سندر
 باو ذالین گام. باجه چیه که هم شیط السیچو رت آفا اچو کشین
 کس د فترس منتر تبه پل گریه تو. انه ته چیه سایل صاب
 بیلیکین چو کامه دژ آنگه ناعس گام انجام دیوان سو گیه گانتر
 که هم خفا یچینا نه تریاوت یوسه کشیر سیدین تن دوسا دن
 تو ده ستاین دوسه چیه یوازی که در سن منتر نرین گانتر یوازان
 چیه. گونتر و هم خفا یچینا نه تریاوت یوسه کشیر سیدین تن دوسا دن
 سایلر چیه منتر ته نهم. لکمان کما یوز لون چیه

نہ کچن کتابن مثنوی کینترہا چھپو مت۔ کینترہ کتاب چھپو۔
 ۱۱ فریاد سائل - (۲) شمرن - (۳) پیموشن -
 (۴) رنگہ لبلی - (۵) فیشن - (۶) اصراف
 (۷) لولہ خاد - (۸) لولہ لوری
 لولہ لوری چھپن ہندو باپتہ سائل ماہینن لہن
 ہنترہ سونہن - ہنترہ چھپن ہنترہ سائل چھپو کینترہ و شاعر و شاعر کھن
 ہنترہ پانچ چھپن ہندو باپتہ ادب تخلیق کرنگ سلیقہ چھپو

مثنوی کلام :-

ماہوئے وادولوت تر کچھ ہنترہ لوری گنرہن ہند
 ہنترہ و نترہ ہنترہ کتہ چھپو لولہ و شاعر
 لیس ہنترہ و قدس یا ہنترہ و لیس ہنترہ و کینترہ
 لیس کن و چھت دن ہنترہ و نام ہنترہ و شاعر

سہو تیبہ گنرہ و ہنترہ و شاعر ہنترہ و شاعر
 ترہو کینترہ ہنترہ و شاعر ہنترہ و شاعر

بہارِ پختہ گزشتن چہ پختہ فراغت ہے نہ آدر ہمس
سہ چہا و کیا پختہ چہ از تہ کرتی پختہ لپو سار و سار

وہی کون پین فقیرن رڈ نہ کھور
بیتہ دنتہ گنجہ خاکی کس استانہ کو

از تہ چہ جانہ تہ شانہ غوثی ترا نگر دزان مند و لہ منیر
زنگہ رادین چھی کو کھو لو سپہی زورادی چھی شہیارین

بہارِ پختہ گزشتن چہ پختہ فراغت ہے نہ آدر ہمس
سہ چہا و کیا پختہ چہ از تہ کرتی پختہ لپو سار و سار

ہے کاہنہ آندہ موکل بیتہ باسان
سورے آدر پود پود بیتہ سر
دھیمی کھور وری پختہ پود نہ سر
کنتہ نہ کہیں پود نہ و نلے پود
نظرن ترہا تب بہتہ نظر سار
اندری پختہ پختہ پختہ پختہ
بیتہ بیتہ کاہنہ پختہ نظر گزشتان
ہے کوک گیمہ ہم کوک گزشت آدم؟
دنتہ چھے پختہ کنتہ تہ کو بل چک
آمنتہ پختہ و تہ دزلیوت دزلیوت

سلام رسول مستوش

«مستوش چه هنر کار، تصویرى پند و نيك بادشاه»

تصوير پند پندرس اسمانست كه پند و نيكون جهاشته تا كه - اوى پندى
سودنه انچه چه قايده مستوش كه كل هار ان پند كل اوى سند برش سوخته
تو كرد، و دوس منتر نه ربه كاله هيه لراوان چه»

مستوش كتاب چه سرنگ كه چنگه ال مذك روزان

دول - اوى سند نه نم سپيد لوسته ۱۹۲۹ هنر آكس اوسط درج
كس گرئس منتر - و نه اوس به د پند كه كو كو كه كجى پكان ز رنگ
سازى كن لوگ اوى ۱۹۵۰ هنر كو به پند اوى آكس اوسط
اليسوى آكس Progressive Artist Association منتر

شامل ته اوهن سالانه نمائش منتر رود باقايده پانچو حصه دار

۱۹۵۰ هنر منتر كن كنى روى پندى نمائش پند ته اوى ته

اكن بروده لوى نوى منتر ته ريت حاصل - پند و ستالست ته

سند و ستان نه پند كه اوى نمائش سيدان روى منتر رود

باقايده سان حصه لوان - و هيتام چه مستوش كتاب و ايا

یہ نامہ حاصل کر کے میری مین مٹرنیشنل اکاڈمی ایوارڈ، بمبئی ہندس
گورنمنٹ ایوارڈ، کشمیر گورنمنٹ ایوارڈ، کالی راس جیٹو
ہٹ ایوارڈ خاص پانچ گزری لائق ہے۔

ہندوستان ہندوستان ہندوستان ہندوستان ہندوستان
نمائندہ سید کٹر مین مٹرنیشنل اکاڈمی ایوارڈ، بمبئی ہندس
چھ۔

ہندوستان ہندوستان ہندوستان ہندوستان ہندوستان
نمائندہ سید کٹر مین مٹرنیشنل اکاڈمی ایوارڈ، بمبئی ہندس
چھ۔

ہندوستان ہندوستان ہندوستان ہندوستان ہندوستان
نمائندہ سید کٹر مین مٹرنیشنل اکاڈمی ایوارڈ، بمبئی ہندس
چھ۔

ہندوستان ہندوستان ہندوستان ہندوستان ہندوستان
نمائندہ سید کٹر مین مٹرنیشنل اکاڈمی ایوارڈ، بمبئی ہندس
چھ۔

ہندوستان ہندوستان ہندوستان ہندوستان ہندوستان
نمائندہ سید کٹر مین مٹرنیشنل اکاڈمی ایوارڈ، بمبئی ہندس
چھ۔

آئینہ ملا و شامیر، کاشانی کار تہ ناول نگار تہ۔ اُسی سہنر واریا کاشانی
تہ اکھ اردو ناول سمندر بناسا ہے۔ چھپنے حال حالے چھاپ سید کتہ
اُسی سہنر شخصیت چھپے اکھ تہ اُنہ خانہ نیچہ پرتھ کاشانی رنگ بیٹون
بیٹون دارین تہ ڈر تہ چھپے۔ اُسی سہنر سوئزر لہش شخصیت
چھپے کاشانی سہنر پتہ تہ چھپے گورنر پنج شخصیت۔

سنو توش، عالمی شہرت یافتہ ۱۹۵۶ء تہ چھپے دس۔ می
چھپے یاد نہ گورنر ایلم، گرامر، ادا و ایرینڈس اکس، شہر سہنر شہر
تہ اُنہ پیران بہار سہنر نسبت اکھ لفظ لویہ پتہ رسالہ کاشانی
سہنر شایع پتہ۔

سنو توش چھپے حسن کار۔ مصوری تہ دنی ہیک بادشاہ۔
تہ پیران ہندس آسمان سہنر پرتھ لون گاشہ تارک۔ اُسی سہنر
سہنر آتہ چھپے قلمی تہ گل کھارن ہم گل اُسی سہنر سہنر
تہ ہر د، دس تہ پتہ کاشانی سہنر پتہ لادان چھپے۔ سنو توش عالمی
شامیر چھپے زندگ سہنر حسین گوشت تہ پتہ وارین سہنر یادون
تہ سہنر چھپے۔ آتہ سہنر چھپے اہام بلکہ چھپے صاف تہ پاک زندگ سہنر
سہنر زند تہ سادگی۔

وہی تمام جھینے ستوش تانبہ شاپری سہید کا شہر انتخاب

بازہ دلا مت -

تموئے کلام -

سوئے آمت مسولن چھے نازہمت
ہیہ مالن لوو سورہہ تہ سازہمت
دہن دین کیت ملہ تراک رازہمت
دولہ نہ غراسہ مہتے تراوہمت
میون دو دمت پان از بلرادہمت

« ستوش کن »

○

وہی چیم نولہ
وہی کتس پھولہ ون
ادیر تلک ہنوہ
تاچہ یز ز لون
ترنہ وہی مشر باگ روہ ہر لاگتہ
دو دے پش لاگتہ

زان سو نہ تھا لیس منتر تیان
 بہت زان چکینا و گینا لاگتہ
 منتر زونہ کاشس
 گلی گلی گلی گلی زان منتر چیان
 "وہس میانی نور"

گئے گئے زان عابدین تل بار اللہ
 بہ حقدار رحمتیں چھس یار
 مئے سرخم از کرم کر تم کر کیا

یا ستار

یا غفار

پڑ پڑ لوں نور چھکھ خاکی بہ چھس نار

اشارہ اکھ بہ سورے جون عالم

دھس نیچہ چانی نیرہنے نیلی نیلی دم

ایں لام ہم یا قین اسم اعظم

دوان دمہ نیا سو دم بہ دم تادم بہ آدم

گدا آہ سے صد لوز آہری دم "راہہ"

و لکړه ناسته که پېچه کيس وانه را ته پيس
 په بې قتل کچې سېندس دالس کران را چي
 اوس ديو آلودگو وېرېر شېد وان
 دوان بې غم چي پېچي پېچي چلېد دامان
 په تخته تختس چي زن کانه بخته وارا
 صبح پېچي له نېر پېچي انسان کارس
 په دېر کھو تخمن ژمېنس هوښ پندري پا کھي
 کرونا دايړ بر شېد واپر پا کھين
 په دتر کړ تام چيک زن جانې وازن
 شېنس پېچي جانې وازن زوړ کور هو
 شېنس ميا نيس تر زن لوگ ولگتن هو

تر شتا

غلام محمد شاہد

غلام محمد زاد ۲۲ اپریل ۱۹۲۷ء میں منتر خاص بندہ کا مرقعہ منتر
منتر - مین ایچے ذاخت بیٹ تہ تخلص چھ شاہد کران - فاریق بلوچ
چھ امیں تہ تخلص بوئے نامیاس او مکتہ شاہد غلام حسن بیٹ ناد -
شاہد چھ اہل تشیع مگر پھندہ گراوس وقتہ موجب بہت
ترقی ایستہ - فاریق صاحبہ دور اندیشی سببہ اوس پھندہ گراوس
منتر تہ لکھنک مذاق یاد گوشت - اہل ماحول منتر زاد غلام
محمد تہ لکھنک یاد گوشت - منتر گواشاہد بہتہ -

میر ک پاس کر مکتہ سپید شاہد دیات سدھار مکمل منتر
نلازم - نوکری تہ کرن تہ پورن تہ - از تام کوڑا می ادیب شاہد
تہ الف - اے امتحان پاس - وڈی کن چھ پہ اکتہ تخلص منتر
نلازم - اے امتحان پاس - وڈی کن چھ پہ اکتہ تخلص منتر

از چھ شاہد نیچر پاتھر کر مکتہ گر دول - گواشاہد

شاہد - شاہد نیچر پاتھر کر مکتہ گر دول - گواشاہد

بالہ پائے تھکیا ز غارِ قن اوس پہ دان آتہ ہر دھڑکے سبجو و منت۔ بالہ
 پانچہ امیرِ نجی پی پہ لب و بار و اظہارِ چ شکل تہ ۱۹۵۵ء میں
 منتر گویہ یہ رہتی اگر غزل کہ رنگہ نمودار۔ تنہ پیٹھ از نام گئیہ یہ رہتی
 بڑا دان تہ بلوغیت لبس سستی لب احو سبب شاپری تہ بلوغیت۔
 وں کین چہ شاید تہ دو کین شاپری سستی گنزارون لایق بیوشت
 اے سبب شاپری لبس تہ کہ کتھہ مہند نشیر گرن چہ عیدِ خور وری باسان
 سہ لکھ چھ پہ نہ یہ رد و نیا و تر پرا آئی نہایت ورتاوان تہ بڑائی
 کار زک پیہ و کار۔ منظر و مات لیکھ نہ علا و چہ شاید نشیر تہ لیکھا
 نشیر و مشر پیہ مہن یمن مضمون ہنر تہ ترا و چھہ و ناں نہ
 مہن ہنر تہ مہن و ناں و ناں تہ چھہ ہنر تہ چھہ ہنر تہ چھہ
 مہن ہنر تہ مہن و ناں و ناں تہ چھہ ہنر تہ چھہ ہنر تہ چھہ
 لالہ زار تہ مہن و ناں و ناں تہ چھہ ہنر تہ چھہ ہنر تہ چھہ
 تہ لور تہ مہن و ناں و ناں تہ چھہ ہنر تہ چھہ ہنر تہ چھہ
 آتش زہر تہ مہن و ناں و ناں تہ چھہ ہنر تہ چھہ ہنر تہ چھہ

ہر گاہ امیرِ ریاض برائے جاری تھو و بے ہیکہ داوا سان
 نہ ز آریجک لوگ شاید بنے بیکہک بالغ نظر گو نہ ہنر تہ چھہ

وینستام چھے شاپدن شہیں شبنم ناہیچ اکھ لکٹ
مروکٹ بیاض باز کلمتر۔

نمونہ کلام بہ۔

گوڈ آہ منجھہ در اس نمکونٹن لوشہ دور
شبنم منجھہ پتہ پونٹہ ٹورین مس شہ پھرین

تیلہ پیم سراب باسان رنگین تہ تریش کاسان
سیلہ لولہ نظر حسنس وچھہ کالٹہ بیتقران

اوتش پنن ہورم تہ سرگ گئیہ لولہ داغ
زن تھن پیوشہنگ شہ ہجارتے

خطا چھاسا قیس کینہ بادخار س
اقتس منتر خا لپے مالس و لو گماہ

گلک لالہ سندی پانچو داغ پیمیں لولہ جارس لگی
 بل راو جگر س شبنم شیبہ چار تمس کیا ہے ؟

ساد دیا انجانبہ نشہ آسے بے خبر جھکے کیا ہے خطا
 ہاوسواختہ لولہ شدرس والی کا تیاہ ہوندری

کھڑکتے کافر دلس منہ سز چون تصویر
 نماں پائشیر کوسے بہت خایہ چھپس بو

صمد میر

« صمد میر نے شاعری مثنوی جیسے روایتی تہ برہنہ کی یہ جہد ہے
 دیباچہ دیکھو کہ درج آواز۔ یوں دوسے پہ فنک ملک ماہ چیس ملک
 جذبہ شدت چیس۔ سہ اوس کوٹ صوفی تہ ادب شاعر۔ یہ کہتہ
 جیسے شاعر شاعر کا مثنوی صاف پانچم نظر لوان۔ »

صمد میر زاد ۱۸۹۶ء پانچویں مئی ۱۸۹۶ء میں درمیان انور
 بابہ صاحب اوس خالق میر زاد۔ خالق میر جیسے فنک جان شاعر
 اوس مثنوی۔ اوس صاحب کوٹ صوفی جیسے صمد میر شاعری وراثت شاعر
 شاعر۔

میر میر جیسے شاعر پانچویں مئی ۱۸۹۶ء (کریمینہ کی) روزن
 والد اوس مثنوی پانچویں مئی ۱۸۹۶ء بابہ صاحب اوس خالق میر جیسے فنک جان شاعر
 شاعر اوس مثنوی پانچویں مئی ۱۸۹۶ء بابہ صاحب اوس خالق میر جیسے فنک جان شاعر
 پانچویں مئی ۱۸۹۶ء بابہ صاحب اوس خالق میر جیسے فنک جان شاعر
 پانچویں مئی ۱۸۹۶ء بابہ صاحب اوس خالق میر جیسے فنک جان شاعر

پانچویں مئی ۱۸۹۶ء بابہ صاحب اوس خالق میر جیسے فنک جان شاعر

روان - مرن وقت اوس نے نہ ہنسا لیکن شہید آباد تھے یہ بتو
کے تیرے یاد۔

میر صاحب گیارہویں فروری ۱۹۵۹ء میں منتر میں دفن ہوئے
موتو باب آگے پڑھ کر لے لو کہ کہیں سے باہر مائیں کر اگر دشمن کرے
پر جابے چھینے سپرنگ کے پھن سے طرکہ سے تھ پالہ لپڑ کرے
پیر نہ کر منتر اس پر پڑھ پڑھتے دیکھ یہ تو نہیں سہا سہا
منتر اگھ مالہ آکان میتھ منتر ہی نہ ماری لایب تو سٹائی لو کہ چھ
شمولیت کران۔

میر صاحب کہ ہر وقت شکاری ہیں نہ باف تھا اس کو
اتھ نہیں سیک یا طو کا نہ کتھ تو چھینے شکیل البتہ تھند و فہم ہو
لہجہ تو گوڑی کچھ غزل تھہ ہر سلیہ ہمارے ہر سلیہ کچھ ہمارے ہر
بناوان تو ہم آگے تھہ ہو کران۔ تھہ منتر غزل چھ ہر ہر

تو ایک کٹیہ تھہ پچھو
وہ تھہ تھہ تھہ تھہ
وہ تھہ تھہ تھہ تھہ
تھہ تھہ تھہ تھہ

لو کہ چار مذکور تھے پتہ گویم
وہ ستر اوں نہ پتہ گویم
اگر تیرے تھے پتہ گویم
وہ ستر اوں نہ پتہ گویم
کوئی کہم بازہ سو (د) تھے گویم

○

مکہ میں شکاری پر کھانہ نہایت چھ لٹنوں کی تم شکاری مقام زائر
ذو رور کا پتہ شکاری گیس نہ لکس گزرن چھ ہریان - پتہ شکاری چھ
محسن شکاری بلکہ چھ اٹھ باغام - اٹھ آلو - یہ عالم چھ شہ عالم
پتہ مذکور زائر چھ بلکہ چھ اٹھ شہ عالم پتہ شہ عالم
پتہ شہ عالم - پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم، اٹھ شہ عالم اٹھ شہ عالم
پتہ شہ عالم - پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم
پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم
پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم

Sup

پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم
پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم
پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم
پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم
پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم پتہ شہ عالم

زیادتر ملامت میوان مگر جذبه شدت تیر کشته شد تا تیر چیده دلس تو
در باغش روشن کران -

صوفی شایرین میشتد کلامه پیرین ویر چیده بازه بازه
در باغش کمره پیران مگر به چینه کلاچ خامی تیر که زانی کاری میشتد فرق
صمد میر فی شایری روز نتوان زبان تیر روانی آسنه موه که تیر دایان
کاس دکن قراره وایه ناوان -

میر صاب امی امی محسن یم امی پیرین کلامه پیرین آخته لیکه
ناوان - امه موحوب چیده کینه کینه جاپه امه کینه غلطیه تیر لبه پیران
مگر پیر کینه چیده مژده لایق - پیر کالسه کوک نتجه تیر چیده
شایری کران تیر آسنه هیس تخلص -

میر صاب نه پیر پیر پیر و نیستام بازه چیده در امیر تیر

پیر کالسه ناو چیده یم -

۳۲ صفحه پیر تیر

(تیر چیده)

۱۱ کلام صمد میر

۳۴

(تیر چیده)

۱۲ اگر نشدن

۱۶

(اگر چیده)

۱۳ لاله مال

۱۶

(اگر چیده)

۱۴ آچه دانه

(۵) کڑا لہ پند (اکھ حصہ) ۱۴ صفحہ
(۶) آپرول (۱۱) ۱۴

امہ علاوچہ پیند واریا کلامہ بازرس منتر چنے
یکیار کائتر لیکن والین چھنے پچاس کرنگ موقول انتظام
میر عین اوسنے پالنس کائنه علاحد قلعی ناو قہو و مہمت
کنہ جاپہ چھیم میر تہ اکثر جابین صمد میر تخلص کران۔

نمونہ کلام :-

دھچک کھڑکے بلہ - زانہ تہ ماور تھہ دراد
گاری گر کوتا دلہ - کہہ گلہ کر کھڑکے دراد

نیشہ تراد ہیبلہ دراد میران داہ تہ کاہ
پونہ سحہ غام تراد سحہ روزیاہ
لوک سہ آم سوران خال کائہ پچانے
اتھ و نیتہ مکھانے کیساہ۔

میرشد سپر گزیدہ غارن سنن
 بیٹی دلو امیراہ مور
 جس پڑھنے سے صاحب بلے

وہ پڑھتا ہے اور

غوس کور شادرتہ خصنت - اگر بوزگہ پہ چھ کتہ
 مگر وٹس بہ میجننت - اگر بوزگہ پہ چھ کتہ
 بہ کور شادرتہ رووس - اگر اکی آنی بچووس
 اٹس موزر نکھس کتہ - اگر بوزگہ پہ چھ کتہ

عہ :- پروفیسر محی الدین حاجی چھ میر عبد بن سمنہ یاد اللہ ۱۹۰۱ء لکھان مگر میان
 تحقیقاتہ موجود چھ تم ۱۹۹۸ء ۱۹۹۹ء وٹس در بیان زامتہ - میاشر
 تحقیقاتک قصد لپ چھ پرنسپل کول تہ کران -

عہ :- جناب حیا لال کول چھ میر ماہ بنس بابہ شالیں رحیم میر ناو لکھان
 مگر تہ چھ عہ :- رحیم میر چھ پیشدیس بایس ناو -

عہ :- کول صاب چھ پیشدیس اولین مرشد شند ناو خانیق جہان لکھان مگر تہ
 چھ فلت - پیشدیس ابی پیر اوس جیب جہان لیس واگڑک روزن دو لپ

عہ :- حاجی صاب چھ شند سن وفات ۱۹۵۸ء کول صاب ۱۰ جنوری ۱۹۵۹ء لکھان
 مگر اصلی چھ پیشدیس تاریخ وفات ۹ جنوری ۱۹۵۹ء

غلام نبی عارض

”عارض اوس نفی۔ اکھ سہ نفی بیسی سہ بن نفن منتر عشق منتر
وہلک شینہ ہار تہ چنچ مستی گزایہ اس ماران۔ سہ گزایہ تہ تس سہ
گوا کہ دفتر تہ بند۔“

غلام نبی اوس ۱۳ ستمبر ۱۹۱۶ء ہس منتر رائگہ زامنت۔ بابہ
اوس خاجہ غنی بیٹ ناوتہ آزاد صاحب واتہ ہس مام۔ بزرگن ہسند
پیشہ اوس زمین آری مگر آزاد صاحب مام اسن اس وسیلہ تہ پورن۔
ایف۔ اے پاس کرنہ پتہ لوگ محکمہ جنگلاتس منتر ملازم۔ گوا اوس
فار سٹر گٹر آخری وقتہ اوس ریشہ آفسر۔

آزاد صاحب ستر والبتگی آسہ سہ اوس تس لو کچا رہے منتر
شار وادیک چشکہ زامنت تہ واریا کالہ سہ اوس پتی خیال کاکہ اس
پتہ تاران۔

زندگی ہندو آنتھہ رسی ستر تہ وگنی وچت تہ اوس عارض
زندگی دل تہ منرا اوس منتر اسس شونہ۔ ہمدردی تہ خلوصک نمونہ اگر
کالہسہ وچھن آسہ ہے تہ سہد بابت اوس عارض اکھ نمونہ۔

پہنر شکل تہ صورت و چھتھ اوسنہ انسان بادہ بہکان کر تھ نہ
تشارن پھنر عریل عارین کیا چھ بہوے۔

حاری نالو تہ بہار لو اوس اسہ واریا کالہ پیٹھ یہ دلی زتہ صرف
اڈی چھ کر تھڑے اوت موثر و وعت۔ اَلْسَر (ULCER) اوس پین
واریا کالہ پیٹھ مٹھ کھوٹھت تہ آخرس ہیو تنگھ آئی دادی ۲۷ اکتوبر
۱۹۴۵ء رات پہنر دوتہ دہیر کچہ جان۔

شاپری

عاری صاب آس واریا کالہ پیٹھ شاپری کران مگر
نی پکھو وراے ۱۹۴۵-۴۸ء ایس منر مارکس منر۔ پینہ زنتہ منر لوہ
مقبولیت تہ قبور عام ایس حاصل سپد نہ تھ و چھتھ ہیو
وراے کالہ ایس اصل سپد مت۔

عاری صاب لے اس آری کہ دور کین سارے شاپری نیشہ علاحد
تہ بدون۔ یہ چھپے سنے فی تہ سنے فی۔ طری فکر کہ لجا اوس ہم پکھانی
طری فکر کہ کاپشید۔ پہنر شاپری منر چھ سو تہ واوک سرودتہ ون دین
ہشد شرفہ فی شرفہ فی۔ پہنر شاپری پان پان چھ محسوس سیدان
زرن چھ اکھ عاری بووت عاشق پینس سسپس پینر پار کر تھ پکھانی

وایان۔ عارض رو بہ ہمیشہ نو جوان ہند ٹوٹے تھاپے۔
 عارض کلام چھ فنی کہ لحاظ داغہ روس۔ اکتہ منہ لہر کا فنی شک
 سنہرے مگر کبھی نہ کہو پونہ زندگی ہندی ویداکھ تہ جوان دلن
 ہندی جوان جذبات چھ لہر لہوہ کران۔
 بیٹ کلام چھ پائشون لہ کچن بیاض منہ "کلام عارض" ناو
 باز درامت۔ امہ علام چھ واریا کینہہ رسالہ ستر منہ چھاپ
 سپد مت تہ واریا و نہ چھاپ گزھنے۔ من وقتہ اسو عارض ما
 گھنتر زبانی ہندی نہایت شائین منہ گزراوہ پوان۔

نمونہ کلام :-

یار کڑی تن چار پامتہ کڑی تن
 زار و فی و فی نارسیتہ لاون چیم
 استاد چاہے بر تل دس بستہ کس چھ پزاران
 شیرین کلام عارض خدمت گزار چولے
 گزشتہ تاپہ دزمترن کاسہ کریمین چھ لول چول
 آب حیات باگراو نارسہ لالہ زار کسر۔

دلیوان خان مالامال، دُزی لال موکل مال
کچن موہر مچن دیار بُر تھہ خونِ سیاہیون

مئے دودھ کو سس پیچہ نرے تازہ یاون، میئے سوار موکمت شے باغ پھولت
نرے خال شوبان گوہ لاب روئیں گوہ لالہ پائس میئے خونِ جاری۔

بادام کچن تل و نہ وان سیمبر زل
لو مہور وایان تار، گلزار وطن مٹون

قاتلس حیلہ رُتھہ کھار شریعت دار کس
محکم قولون خبر بمہ کائنات آسنا۔

موزورس خانہ مالین کتی بیچیت سوت پھر بنی مشکل
امپرن خونہ تکی سندرہ یون روچیت طاہتیاں کسیت

مقابلس موزور بیکس داریتھہ ہم کن کن
کس بچہ گوکمت چہ فلوا سرا بیر دار چونے

۱۹۴۶ء میں منتر پیکر کشمیر پہنچے۔ حکم سپید عارف صاحب سپید کرتوی
 کلچرل محاذ سے منتر شامل تھے۔ امیر تنظیم کو اسی روح رواں گنڈراو پندروان۔
 قومی کلچرل محاذ میں کلچرل کانگریس منتر تبدیل سپیدیم روڈ کی کینٹر سس
 کانس ایکو جنرل سیکرٹری تھے نایب صدر۔

ساتھ ہی اکادمی پشور کھڑا چیر کیمٹی (Jouining) پند کرتوی پندروان
 علاؤ چیریم ویز ویز کا پشور زبان منتر ناویچہ کامر منتر حصہ پندروان۔
 عارف صاحب جیسے بالہ پانڈے جیسے شامیری تھے اوس سنو دیپسی
 روز منتر اسی دیپسی ہرند نیتچہ جیسے پند کرتوی کین چیریم مندرگ تھے
 بہلہ پانڈے گوہر ناٹن سنو گنڈراو پندروان۔ مریم مہجور صاحب جیسے
 عارف صاحب بن صلا حشرن پشور دور برہ سہ او سمٹ تھے آتش چھیکہ
 روز منتر زمین پند پیکر ناوان تھے شامیری ہرند کاروان پندو شہر کین۔
 اکیس جابہ جیسے تولیو کھٹ۔

”اڑ کر برہو شہر تھرتھی وری پیکر سے کا شہر زبان منتر شامیری
 پیش کرتی تھے اس پرتھ طریقہ آندہ گنڈراو پندروان۔ شیون ہم خیال اوس پند
 میاں کا شہر و نس اسو تاہم یافتہ شہر کران۔ ۱۹۳۵ء میں منتر سکھ
 سے عبد الاحد آزاد تھے اڑ کر زبان منتر شامیری اوس کران۔ پند

مستحکم سان ما فی رو تو پیچیدہ نوو سے سے کام شروع کن رہا اس وقت

نہ قوت در تن کو رہی گویا ٹانگہ تراکھتے ہم خیال سے نشتر قبل از وقت

جدا۔ امیر پتہ سمکھ متے بیا کہ ہم خیال عارف صاب۔ عارف صاحب

کر کمرہ حدس تام سے آزاد صاحب کی پوئی۔ خود ذریعہ سند فضلہ ستر پیچیدہ

تیم ویرا کھ ما داس منتر قدم قدم وہاں۔ آزاد صاحب سے عارف صاحب سے

پتہ پیچیدہ ذریعے مینا فی ہم سفر

عارف صاحب چھ کا شتر زبا تو ہندو با شتر گویا نہ مانو منتر یو

ساتی شامیری زندگیاں نکلیا انیس سے نو نہیچہ کن لاگنس منتر شامیری

جسم ادا کو رمت چھ۔ پینر شامیری کہلے یہ شجر یکب آزاد کا ستر ستر

یون بون پو چھیر۔ شجر یکب آزادی لوب۔ شجر پو چھیر کہ پینر شامیری

منتر تو جائے تو پینر شامیری گو آسے تو پاسے کہاں۔

۱۹۰۸ء۔ پینر شامیری شجر کا شجر۔ انا تو ہندو مقابلہ کہنس منتر

دیت پینر شامیری خوشی تو ہندو شجر۔ قوی جنو شامیری کو رہی ہندو با تو

شجر۔ عارف صاحب یہ کہتے تیرہ سیکو ہندو شجر اور کہتے تیرہ سیکو ہندو

لٹ کا شمس منتر زبا یہ لیکونس دس۔ شامیری نے عالم آسپہ علاو چھیم

سہ ما جان نقاد، منتر جم کہانی کا نہ محقق۔ یہ سید سید پینر

یکہ چھپنے پہنچنا کہ انجمن نیا و پرا۔

زندگی بہتر رہے نہ سنجیدہ راز چھپا عارف صاحب شیری مشرکہ
لایہ کران تو غنیمت حسن پہنچے لوکن اسے ناوان تہ گشت ناوان پیندہ
کلام مشرکہ لولہ پورٹ پانام نون۔

دینتہ نام چھپے پہنچے "رباعیات عارف" تہ نعتیہ کلام تہ کتابہ یادیں
مشرکہ آشر۔ امیر علاؤ چھپو ڈاکٹر شیکور ستر مشہور کیتابہ
1974 (Cycles of) پیندہ ترجمہ "سو تنگ آتہ گنتہ" ناو
نہ پیندہ۔ امیر علاؤ چھپو پیکو عمر خیام نین فارسی رباعی کا شری
پانچ ترجمہ کورست لیس "میں خانہ خیام" ناو چھاپ گومت چھپ۔

پہل اسے ایک "پہنچد کا شتر ترجمہ تہ چھپ چھاپ سپدست۔
دہ پیکو کلہ پیکو رسالہ کڈتہ پیکو پیکو عارف صاحب
نہ پیکو اس کڈتہ پیکو پیکو پیکو۔ پیکو دار چھپو وین
تہ پیکو پیکو۔ پیکو چھپو اصلی ناو غلام حسن دانتہ بیگ تہ
نہ پیکو عارف۔ پیکو تو مبر 1974 میں شتر کشمیر پیکو
نہ پیکو سر پیکو انت ناکہ زامو۔ بابہ صاحب اس کڈتہ جناب
سر پیکو از بیگ ناو۔

عارف صاحب کور علی گڑھ یونیورسٹی مشیر ایم ایس سی پاس تھے
 امیر پتہ آئے وطن والیس کشمیر پتہ رکودی ہم کیٹھوس کانس سری
 پرتاب کالج سرہنگہ لکھنؤ۔ امیر پتہ آئے ریشم خانس مشیر ڈپٹی
 ڈائریکٹر سفر کتہ۔ ریشم کتہ صد و نو اسی ہم ڈائریکٹر سری کلچر
 عام لوکن مشیر ہم مرزا عارف ناوشہور۔

عارف صاحب اسی کیٹھوس کانس ریڈیو کشمیر ڈائریکٹر۔ اذ کل
 چیم کشمیر کلچرل سیکرٹری ہندو صد و نو گائیکس خذ منٹھ کانس مشیر
 چیم آوری۔

عارف صاحب چیم آزاد صاحب تہ دوس اسی متو تہ یہ ہندی
 بہ کتہ سپر تہ ہندی کتاب کشمیر کا زبان اور شاعر کا محفوظ پتہ لکھیے
 چھاپ تہ۔

اذ کل ٹیس کلامہ عارف صاحب قلمی نیرانی چیم تہ چیم تصوفک

ملک مایہ۔

تو موی کلام

سہٹھا سے رو سو نت قدم دھو سیکے پہ زانی ہنس خرم
 | سے چیم کشیر شد قسم پہ لایہ ناز کن طناب
 انقلاب نرندہ باد

انقلاب - انقلاب

نہیں پیو شجود و تہ شدرس شنگن آب
 شبنم چو ٹھ و تہ لب تشنہ بے آب
 میںے نشتر بیہتر سمندر کھنڈتہ سماوار
 و تہن گز کہ طایس گو پشیالہ ساراب

ہمارے گہ سے تہ پہ تہ توو پے مانہ توو دم سے و توو
 بیتہ پے کئے گز ہمارے تہے ہمارے ماندا کھنا منے تے

آسمان و مریخ سوزند
 جن ملک گامتور دهنه
 زن نموت چکه زده مهنه
 زن زنون چکه تار دهنه
 "اھر بلچ آبشار"

هیند هیند بیلد میند مل زولم
 دیند آدو آم تویر رحمان
 بجانه ستور خرقان پولم
 بد وولم پینه پان

عیند زیدرس عارف پزاران چھس
 جلور روس، پیرد روس یار گوتور هم

..... سلطان الحق شہیدی

سلطان الحق شہیدی زاو ۱۹۳۵ء ہنس مشر شہید گنج
 سرینگہ۔ اُس روز گوڈ پیٹھ تین وکن ہنس سرپرستی حاصل ہین
 مختلف مادانہ مشر نامہ آری اُس شہیدی صاب اُس گوڈ
 اردو پاکو لیکھان، وہ فیتر چھ لیکھان گروہ و چھیکہ کاترس کن
 توجہ دشتیت۔ پوچھ "پیام مشرق" کتاب اردو فیتر کاترس کاترس

ترجمہ کو رسمت تو پتھے پاتھو چھپے ہو وہ سیاہ کاشی شایر کا اردو
نظمیں مقرر تیار مقرر شیعہ العالمی مسجد کلاں ملک ترجمہ خاص کو یہ
سہاوت چھپے۔

شہید ہی صاب چھپے خوش پوش، خوش مزار، نہ خوش شاعر
پرشد طبع زاد کلام نہ ترجمہ چھپے اکثر تعلقہ رسائل نہ اخباریں مقرر
چھپان روزانہ۔

نوموہ کلام

چھپان انسان نارکن مشرقتہ شیان سے نادان پانہ پائس چھپے بزرگ
ڑمیں مشرقتہ کھستو کھستو، ترس تو بیالہ کی پا کھن پین پان
[پیام مشرق] (ترجمہ)۔

رنگاہ مشکاہ میں چھم بے شک سہاوت
گلان روخ تہ سروں قد میں دشت
(رباعیات عمر خیام)
چھپ عالم فان گزھون پتہ میں و فی تو!
(ترجمہ)
نقاشی ہے یہ ہرمت چھپے تہ کتھ کثیت ●

سو نہ اس گرا بیلیہ سو کھ شیلہ: انسان بران اوس ماسے مینو
وہ فی بو چھپے مین شگل مین پشتر بوزان چھپے و ہوا سے مینو
(پین غلام)

محمد مظفر عازم

عازم جو شخصیت چھپے تیز اثر ہے، وزیر اُس مکہ پہنچے
 پہلے پہلے اُمیر شرماء گناں۔ اُمیر شرماء چھپے تیز اثر ہے
 زیرین پاں چھپے شرماء گناں تہ اُمیر شرماء چھپے شرماء
 تل چھپے فرحت یوان۔

عازم چھپے دوس۔ سہاٹا ٹھٹھٹھ تہ مایہ نہیں اُس یار
 نیسیتہ لیکھن وزیر چھپے سہ اُتھہ رو س خوشی۔ یہ چھپے اُمیر
 خوں صحن کافی مٹا تیز کوڑ مٹ۔ یہ اُس دوسنی ہند حق لکھ والن
 یترہاں مکہ غم چھپے کتھہ ہند ز لیکھان لیکھان مگر تھہ
 تیوت ہیر تھہ ز لکھ کزن اسنا تہ دین و چھو و یہ گونا ناتی من ترا
 ..... مگر تہ بیکن نہ دنیہ تکیا زو نیستام چھپے عازم سہ
 پیٹھ کیٹھ پوکھٹ۔ بیٹھ لاکن اسن ترا و س و تھہ ہیر ہے۔
 اصلی ناو محمد مظفر داتھ ہیر تہ تخلص عازم۔ عازم زاو
 ۲۹ اپریل ۱۹۲۷ء م پ ہس مٹھ گیلی پور کوکاس مٹھ۔ یہ کام چھ

مقرر گرہنا اپور پچن آباد۔ عازم منس باہر صائب چھ خواجہ نظام میر
 نام۔ یہ چھ کشمیر پندیس مشہور گوہر مانتھ میرنہ میرنہ تورو میر
 پیر مشن۔ میرنہ میراوس سہ گوہر مانتھ میرنہ مقبول صائب منس "گوہر
 نام" سے قدم نامہ "جواب منس مشن لکھ۔

عازم منس پور پندیس جاتا مانتھ میرنہ میراوس کینتوس کانس
 وریہ پیران۔ اس۔ پی کالج سرپنگہ بی، اس، سی پاس کینتھ پیتھ
 کینتھ کینتھ کانس تا پیر پندیس محکم مشن نوکری۔ اذ کل چھ بطور ڈی ڈی ویر کٹر
 سر کچر وہ وہ کڈال

عازم صائب اس شائیری پندر تندی بالہ پانتھ پیتھ۔ بدل
 کلا سے مشن اس پیر شائیری سیتھ سیتھ کرا ان تہ مانی
 کلاس مشن کیا ہنام اوگہ شقوگر لیکھان مگر لیکھان اوکس
 اردو پاٹھو۔

امی ہیوت ۱۵۵۵ م پ میں مشن کاشغر پاٹھو لیکھن تہ
 گوہر کینتھ چیر سپدر رسالہ کوہنگ پوش "مشن شامل۔
 "کوہنگ پوش" پندر گتھ صہ پتہ رود پیر باقی رسالہ تہ اخبارن
 مشن لیکھان تہ ڈی ڈی ویر ناوون کاشغر باقی ہندین وہ نہ

دین شایرین مشر پنجر جاے۔ شایری علاو چھویر اوپیراتو
 میلے تہ کا ہے گا ہے تنقیدی مضمون تہ لیکھان۔ اُموشند
 اکھ ڈراما "ہوس تہ حاصل" او ۱۹۵۹ء م پ ہس مشر دلہ ہندس
 عالمی زراعتی ماس مشر ماونہ۔ پیتر بیو وچین والہوسٹھا پسند
 کور۔ ۱۹۶۱ء م پ ہس مشر کز عاز من آل انڈیا قومی مشایرس
 مشر کشپہر پنجر ٹا پسند گی۔

عاز منو شایری پیرتہ چھتے اکھ کتہ اسے گو ڈنہتہ نظر تل
 گزھان بے گو تلاش جس۔ عازم چھ جس پتہ موت یا
 یہ وڈی تہ فلو اے۔ جس چھ شمع تہ عازم چھ پو شیر جس چھ
 باغ تہ عازم چھ بلبل۔ شیر امیر پور چھ عازم جس فش نوہر
 تو پو چھر دیشیت۔ اُموشندس کلاس انہری شہہ بھٹیک خمار،
 سکر مالن ہند اسمن تہ وہ لہر ج و سعت عطا کر مشر۔ آتھ
 جس سام ہوان ہوان چھ عاز من واریا ہن وڈی ہن ہند
 سال کور مت۔ سندر چھہ کوکری متو تہ ناپک کن کتہ لائے مشر
 بیو تلاش چھ تہ صرف جسمانی جس تا ہے محدود۔ بلکر چھہ
 بیو نظر سوہ بقرار نظر پتہ لبتہ تہ لبتک تلاش چھ۔ بے

بنائیس پر تھوڑے رنگس پنہن نفن ہندس دایرس مشران چھ
 برہان تلاشک یہ ہے ماد چھ اُمی ہند گاشدار پگنہک
 راجھندہ - عاز پر نظر چھے حسس وٹن وڈوہ وڈوہ نندگی ہندین
 کڑ بھنن تہ کڈر بن چھیتن تہ کڑ تہنن ماری تان پیٹھ پیوان - یین
 سارے رنگن چھ پنہن رنگس مشر رنگتہ عازم بھتہ پیٹھ وڈن
 نلان - عازم چھ فنکار - سہ چھ فہرچن رپواتین ہند پر تھ جاہر
 خیال سفادان - تہ اوے چھنہ اکتہ کڑ جاہر پیوان ڈالان -

وینستام چھے اُمی ہند اکھ کتاب "نولان" بازر بیتنہر -
 اکتہ کتاب دیت ۱۹۶۵ گھس مشر جموں و کشمیر کلچرل اکاڈمی گم وڈینگ
 نیامہ -

تو موہ کلام

دل ترالہ ستم کوٹا و ہتراو نظر کوٹا
 دورو تہ چھ دل راوان سکھوتہ دس راو

سہ فنکارا ننہن بیسوا سہ با پتہ لسنہ کے مس بھیڑ
 سہ فنکارا بیسوا داوین غن ہوٹ چیرنگ فن توگ
 قبا منہ ستر و چھم تن زیند روزن ہو کڈرتے دروگ
 اچھن پنتے زبان ہو چھم مٹر گو دن دگ آو سیو مت ہیر
 چھ شیتلا وان جیا نگر چھو کہ سن گو ناگہ ہی تے ہل
 گیون، واین، نثرن موسم جیائس ماجہ ہند پھر کچھاہ
 خوشی ہند پوشروں پوشا گن مٹر گاہ ٹیس کیت پراہ
 سن ترے فن لگیا ٹھو پچن مے ڈڑہ مٹر مٹر سے فقار پودل
 "نثرن دول"

شکر کہ آسیر پیو مت را نر پشزن زلفہ ترھائین مٹر
 صبح سب ارگشہ پنن وٹھن کمہ جبار کہ بارو

ٹھن اکہ ہلم دور بے تاب نظر
 دن ہیوت سن اتھ حسین زاوہ جاس
 نظر گہاے ہش راو پوشے ڈن مٹر
 چھے بازی گری کیا ہر تکان نو بہا س
 "نار۔ مار"

یا میاگر دایم یوسن شوئن، غمن پشراؤر پینر
یا چاقر پو پشراؤن سرتانہ بانگک پوشہ پھوست

چشم چہ گزہاں یامت جاناہ بھیک ماوس
سوختن چہ کران اشیر مستانہ ولک حاتم

یا کر کہ جگر بہکے دس اندر بہکے زائہ تلامہ پیتو
یار شاخن واد چو گزہ ابو چہ کیا شیشی گزہاں
دولت نہ ہن اند چہ زن سپس گزہاں در واد و نگر
آسہ ما آسان کاشہ جنگلی پیری مس با گہ ان
(حسن تہ زندگی)

عبدالستار عاصی

عاصی صاحب اوس اصلی ناد عبدالستار نے زائر کیم کو گوری۔
پیم اسی فتح کد کو روزن والی۔

بہشت زبید دھک یا سنگ پتہ چھپ سکے پاٹھو مولوم۔
پتھو پاٹھو دیان نور حست حق سپید و دیو آسہ ہی دہر پتہ اہر۔
ہر پتہ صابہ لیکھنہ مہجوب اسی عاصی صاب گہ ڈگہ ڈ فارسی
پاٹھو باٹھ لیکھان پتہ پتہ کور تہو تہہ سہ و پتہ نس پتہ کاشیر
پاٹھو لیکھن شہر۔ نومبر ۱۹۵۲ء۔ پتہ ہس مہتر پور تہو گہ ڈ پتہ
لکھ سری پتہ تاب کالج کس اکیس شایر س مہتر کاشیر کلاہ۔

عاصی عاصی پتہ تا پیم اسی رسمی۔ پتہ چھپ یہ زبہن اوس سورے
کیشہ زبہن گی پتہ سکولہ مہتر پور مہتر۔ پتہ اسی کتابن ہشتہ
بدلہ انسان ہشتہ مہتر پتہ نکان پتہ دکن تہا نڈو دین نکان۔
پتہ اوز قہ اسی اٹھ موزور کیم تہہ نکان۔

۱۲ جنوری ۱۹۵۰ء پتہ ہس مہتر گئی عاصی پتہ دین پتہ۔

تہہ ہس مہتر پتہ کاشیر و پتہ مہتر پتہ پتہ پتہ (قوی

کلچرل کانگریس میں لفظی مشن ماحی صائب خراج عقیدت نذر۔
 قومی کلچرل کانگریس میں تحریک چار سار نے شائق سید پر
 خیر بوزیتہ سپیٹا دو کہ نہ کا سفیر زبانی پندر مشہور عوامی
 شایر عبدالستار ماحی سید فوت بتاریخ ۱۲ جنوری ۱۹۵۰ء میں۔
 دلچ حرکت بشد گزشتہ سید۔ شیعہ حادثہ سید سید نہ
 صرف سائنس ادارہ صمدیہ بلکہ سید کا سفیر زبانی تہ ادبیس
 نتیجہ نوعہ ان میں نہ پڑو نہ پیر۔

شایری :-

ماحی صائب شایری مشن چھ پڑو کوئی سید ملک سنہرتہ
 تار کن ہند کھڑتہ نہ چھ اکتہ مشن فلسفہ کو حاج باورق ہند
 بانقہ چھ کا سفیر موزورن، کامگارن، سہ تارن تہ مسکن
 پشید دلچ آواز۔ یہ پڑ شایری چھ کا لکن وائس موزورن
 نہ ہم پہنچہ ہائرس کمزک قہوت تہ تارن شہر طاقت۔
 امیر کھتر موزوب روز ماحی صائب

ناو کا شہزاد یکس تار چس منتر آند وند زید۔

"ودھو" "شکو" "جواب شکو" "تہ بیہ کینہ غزل تہ
 نظم چہ پیشہ سر پایہ منتر آسہ تام و آلمتہ "شکو" "تہ جواب شکو"
 جیے حضرت اقبالہن امی ناو عین اردو نظمیں سنند کا شہزادہ
 باقی کینہہ کلام چہ رسالہ کو ننگ پوش "تہ گائے جاکشیر"
 کتابہ منتر شامل۔

مکونہ کلام

خون شہید در امرت پائش ملکہ یہ ہریم
 ییلہ رو و مھود ستے گز آسمان کا شہزادہ
 تھا و کہ نظر چہ محقر رس پیرک لباس لاہوتہ
 استاد زن سپہ رود دربان کا شہزادہ
 "خندک باہوتہ" ○

بنکہ یقینہ تھی تہ سبزار تھرا و کہ
 انی یقینہ مذہب مشرر نو جو الو ○

انقلابکہ نارسیستن مثال زن ظالم زن
لال نیرن نثر عاصیا نثر سوربنہ بالن ملین
یاد تھو وہ فی میانی کتھ آخر کرن ترے راجھے
وقت آو نزدیک بلکل دین کلسن تریجات چو

○

کمن در دین نشید با نین عزیزین تمنا دیک را و راوان غریبی
کمن یار باشن تہ خوشرو جوانوں زھوٹس پھلہ ڈانگو دیا و ناوان غریبی
کمن بیوقوفن کئے عقلمہ والین و تھتھ نیندیر اکتھ دایہ ناوان غریبی
کراں پردہ پوشی چھ دولت امیرس پین سر بین با و ناوان غریبی
پکان فرشتہ پھیل دیا و دل بوٹھ لاگتھ
تتر تاپہ کے ترالہ ناوان غریبی

○

۱۷۱
۱۷۲
۱۷۳
۱۷۴
۱۷۵
۱۷۶
۱۷۷
۱۷۸
۱۷۹
۱۸۰
۱۸۱
۱۸۲
۱۸۳
۱۸۴
۱۸۵
۱۸۶
۱۸۷
۱۸۸
۱۸۹
۱۹۰
۱۹۱
۱۹۲
۱۹۳
۱۹۴
۱۹۵
۱۹۶
۱۹۷
۱۹۸
۱۹۹
۲۰۰
۲۰۱
۲۰۲
۲۰۳
۲۰۴
۲۰۵
۲۰۶
۲۰۷
۲۰۸
۲۰۹
۲۱۰
۲۱۱
۲۱۲
۲۱۳
۲۱۴
۲۱۵
۲۱۶
۲۱۷
۲۱۸
۲۱۹
۲۲۰
۲۲۱
۲۲۲
۲۲۳
۲۲۴
۲۲۵
۲۲۶
۲۲۷
۲۲۸
۲۲۹
۲۳۰
۲۳۱
۲۳۲
۲۳۳
۲۳۴
۲۳۵
۲۳۶
۲۳۷
۲۳۸
۲۳۹
۲۴۰
۲۴۱
۲۴۲
۲۴۳
۲۴۴
۲۴۵
۲۴۶
۲۴۷
۲۴۸
۲۴۹
۲۵۰
۲۵۱
۲۵۲
۲۵۳
۲۵۴
۲۵۵
۲۵۶
۲۵۷
۲۵۸
۲۵۹
۲۶۰
۲۶۱
۲۶۲
۲۶۳
۲۶۴
۲۶۵
۲۶۶
۲۶۷
۲۶۸
۲۶۹
۲۷۰
۲۷۱
۲۷۲
۲۷۳
۲۷۴
۲۷۵
۲۷۶
۲۷۷
۲۷۸
۲۷۹
۲۸۰
۲۸۱
۲۸۲
۲۸۳
۲۸۴
۲۸۵
۲۸۶
۲۸۷
۲۸۸
۲۸۹
۲۹۰
۲۹۱
۲۹۲
۲۹۳
۲۹۴
۲۹۵
۲۹۶
۲۹۷
۲۹۸
۲۹۹
۳۰۰
۳۰۱
۳۰۲
۳۰۳
۳۰۴
۳۰۵
۳۰۶
۳۰۷
۳۰۸
۳۰۹
۳۱۰
۳۱۱
۳۱۲
۳۱۳
۳۱۴
۳۱۵
۳۱۶
۳۱۷
۳۱۸
۳۱۹
۳۲۰
۳۲۱
۳۲۲
۳۲۳
۳۲۴
۳۲۵
۳۲۶
۳۲۷
۳۲۸
۳۲۹
۳۳۰
۳۳۱
۳۳۲
۳۳۳
۳۳۴
۳۳۵
۳۳۶
۳۳۷
۳۳۸
۳۳۹
۳۴۰
۳۴۱
۳۴۲
۳۴۳
۳۴۴
۳۴۵
۳۴۶
۳۴۷
۳۴۸
۳۴۹
۳۵۰
۳۵۱
۳۵۲
۳۵۳
۳۵۴
۳۵۵
۳۵۶
۳۵۷
۳۵۸
۳۵۹
۳۶۰
۳۶۱
۳۶۲
۳۶۳
۳۶۴
۳۶۵
۳۶۶
۳۶۷
۳۶۸
۳۶۹
۳۷۰
۳۷۱
۳۷۲
۳۷۳
۳۷۴
۳۷۵
۳۷۶
۳۷۷
۳۷۸
۳۷۹
۳۸۰
۳۸۱
۳۸۲
۳۸۳
۳۸۴
۳۸۵
۳۸۶
۳۸۷
۳۸۸
۳۸۹
۳۹۰
۳۹۱
۳۹۲
۳۹۳
۳۹۴
۳۹۵
۳۹۶
۳۹۷
۳۹۸
۳۹۹
۴۰۰
۴۰۱
۴۰۲
۴۰۳
۴۰۴
۴۰۵
۴۰۶
۴۰۷
۴۰۸
۴۰۹
۴۱۰
۴۱۱
۴۱۲
۴۱۳
۴۱۴
۴۱۵
۴۱۶
۴۱۷
۴۱۸
۴۱۹
۴۲۰
۴۲۱
۴۲۲
۴۲۳
۴۲۴
۴۲۵
۴۲۶
۴۲۷
۴۲۸
۴۲۹
۴۳۰
۴۳۱
۴۳۲
۴۳۳
۴۳۴
۴۳۵
۴۳۶
۴۳۷
۴۳۸
۴۳۹
۴۴۰
۴۴۱
۴۴۲
۴۴۳
۴۴۴
۴۴۵
۴۴۶
۴۴۷
۴۴۸
۴۴۹
۴۵۰
۴۵۱
۴۵۲
۴۵۳
۴۵۴
۴۵۵
۴۵۶
۴۵۷
۴۵۸
۴۵۹
۴۶۰
۴۶۱
۴۶۲
۴۶۳
۴۶۴
۴۶۵
۴۶۶
۴۶۷
۴۶۸
۴۶۹
۴۷۰
۴۷۱
۴۷۲
۴۷۳
۴۷۴
۴۷۵
۴۷۶
۴۷۷
۴۷۸
۴۷۹
۴۸۰
۴۸۱
۴۸۲
۴۸۳
۴۸۴
۴۸۵
۴۸۶
۴۸۷
۴۸۸
۴۸۹
۴۹۰
۴۹۱
۴۹۲
۴۹۳
۴۹۴
۴۹۵
۴۹۶
۴۹۷
۴۹۸
۴۹۹
۵۰۰
۵۰۱
۵۰۲
۵۰۳
۵۰۴
۵۰۵
۵۰۶
۵۰۷
۵۰۸
۵۰۹
۵۱۰
۵۱۱
۵۱۲
۵۱۳
۵۱۴
۵۱۵
۵۱۶
۵۱۷
۵۱۸
۵۱۹
۵۲۰
۵۲۱
۵۲۲
۵۲۳
۵۲۴
۵۲۵
۵۲۶
۵۲۷
۵۲۸
۵۲۹
۵۳۰
۵۳۱
۵۳۲
۵۳۳
۵۳۴
۵۳۵
۵۳۶
۵۳۷
۵۳۸
۵۳۹
۵۴۰
۵۴۱
۵۴۲
۵۴۳
۵۴۴
۵۴۵
۵۴۶
۵۴۷
۵۴۸
۵۴۹
۵۵۰
۵۵۱
۵۵۲
۵۵۳
۵۵۴
۵۵۵
۵۵۶
۵۵۷
۵۵۸
۵۵۹
۵۶۰
۵۶۱
۵۶۲
۵۶۳
۵۶۴
۵۶۵
۵۶۶
۵۶۷
۵۶۸
۵۶۹
۵۷۰
۵۷۱
۵۷۲
۵۷۳
۵۷۴
۵۷۵
۵۷۶
۵۷۷
۵۷۸
۵۷۹
۵۸۰
۵۸۱
۵۸۲
۵۸۳
۵۸۴
۵۸۵
۵۸۶
۵۸۷
۵۸۸
۵۸۹
۵۹۰
۵۹۱
۵۹۲
۵۹۳
۵۹۴
۵۹۵
۵۹۶
۵۹۷
۵۹۸
۵۹۹
۶۰۰
۶۰۱
۶۰۲
۶۰۳
۶۰۴
۶۰۵
۶۰۶
۶۰۷
۶۰۸
۶۰۹
۶۱۰
۶۱۱
۶۱۲
۶۱۳
۶۱۴
۶۱۵
۶۱۶
۶۱۷
۶۱۸
۶۱۹
۶۲۰
۶۲۱
۶۲۲
۶۲۳
۶۲۴
۶۲۵
۶۲۶
۶۲۷
۶۲۸
۶۲۹
۶۳۰
۶۳۱
۶۳۲
۶۳۳
۶۳۴
۶۳۵
۶۳۶
۶۳۷
۶۳۸
۶۳۹
۶۴۰
۶۴۱
۶۴۲
۶۴۳
۶۴۴
۶۴۵
۶۴۶
۶۴۷
۶۴۸
۶۴۹
۶۵۰
۶۵۱
۶۵۲
۶۵۳
۶۵۴
۶۵۵
۶۵۶
۶۵۷
۶۵۸
۶۵۹
۶۶۰
۶۶۱
۶۶۲
۶۶۳
۶۶۴
۶۶۵
۶۶۶
۶۶۷
۶۶۸
۶۶۹
۶۷۰
۶۷۱
۶۷۲
۶۷۳
۶۷۴
۶۷۵
۶۷۶
۶۷۷
۶۷۸
۶۷۹
۶۸۰
۶۸۱
۶۸۲
۶۸۳
۶۸۴
۶۸۵
۶۸۶
۶۸۷
۶۸۸
۶۸۹
۶۹۰
۶۹۱
۶۹۲
۶۹۳
۶۹۴
۶۹۵
۶۹۶
۶۹۷
۶۹۸
۶۹۹
۷۰۰
۷۰۱
۷۰۲
۷۰۳
۷۰۴
۷۰۵
۷۰۶
۷۰۷
۷۰۸
۷۰۹
۷۱۰
۷۱۱
۷۱۲
۷۱۳
۷۱۴
۷۱۵
۷۱۶
۷۱۷
۷۱۸
۷۱۹
۷۲۰
۷۲۱
۷۲۲
۷۲۳
۷۲۴
۷۲۵
۷۲۶
۷۲۷
۷۲۸
۷۲۹
۷۳۰
۷۳۱
۷۳۲
۷۳۳
۷۳۴
۷۳۵
۷۳۶
۷۳۷
۷۳۸
۷۳۹
۷۴۰
۷۴۱
۷۴۲
۷۴۳
۷۴۴
۷۴۵
۷۴۶
۷۴۷
۷۴۸
۷۴۹
۷۵۰
۷۵۱
۷۵۲
۷۵۳
۷۵۴
۷۵۵
۷۵۶
۷۵۷
۷۵۸
۷۵۹
۷۶۰
۷۶۱
۷۶۲
۷۶۳
۷۶۴
۷۶۵
۷۶۶
۷۶۷
۷۶۸
۷۶۹
۷۷۰
۷۷۱
۷۷۲
۷۷۳
۷۷۴
۷۷۵
۷۷۶
۷۷۷
۷۷۸
۷۷۹
۷۸۰
۷۸۱
۷۸۲
۷۸۳
۷۸۴
۷۸۵
۷۸۶
۷۸۷
۷۸۸
۷۸۹
۷۹۰
۷۹۱
۷۹۲
۷۹۳
۷۹۴
۷۹۵
۷۹۶
۷۹۷
۷۹۸
۷۹۹
۸۰۰
۸۰۱
۸۰۲
۸۰۳
۸۰۴
۸۰۵
۸۰۶
۸۰۷
۸۰۸
۸۰۹
۸۱۰
۸۱۱
۸۱۲
۸۱۳
۸۱۴
۸۱۵
۸۱۶
۸۱۷
۸۱۸
۸۱۹
۸۲۰
۸۲۱
۸۲۲
۸۲۳
۸۲۴
۸۲۵
۸۲۶
۸۲۷
۸۲۸
۸۲۹
۸۳۰
۸۳۱
۸۳۲
۸۳۳
۸۳۴
۸۳۵
۸۳۶
۸۳۷
۸۳۸
۸۳۹
۸۴۰
۸۴۱
۸۴۲
۸۴۳
۸۴۴
۸۴۵
۸۴۶
۸۴۷
۸۴۸
۸۴۹
۸۵۰
۸۵۱
۸۵۲
۸۵۳
۸۵۴
۸۵۵
۸۵۶
۸۵۷
۸۵۸
۸۵۹
۸۶۰
۸۶۱
۸۶۲
۸۶۳
۸۶۴
۸۶۵
۸۶۶
۸۶۷
۸۶۸
۸۶۹
۸۷۰
۸۷۱
۸۷۲
۸۷۳
۸۷۴
۸۷۵
۸۷۶
۸۷۷
۸۷۸
۸۷۹
۸۸۰
۸۸۱
۸۸۲
۸۸۳
۸۸۴
۸۸۵
۸۸۶
۸۸۷
۸۸۸
۸۸۹
۸۹۰
۸۹۱
۸۹۲
۸۹۳
۸۹۴
۸۹۵
۸۹۶
۸۹۷
۸۹۸
۸۹۹
۹۰۰
۹۰۱
۹۰۲
۹۰۳
۹۰۴
۹۰۵
۹۰۶
۹۰۷
۹۰۸
۹۰۹
۹۱۰
۹۱۱
۹۱۲
۹۱۳
۹۱۴
۹۱۵
۹۱۶
۹۱۷
۹۱۸
۹۱۹
۹۲۰
۹۲۱
۹۲۲
۹۲۳
۹۲۴
۹۲۵
۹۲۶
۹۲۷
۹۲۸
۹۲۹
۹۳۰
۹۳۱
۹۳۲
۹۳۳
۹۳۴
۹۳۵
۹۳۶
۹۳۷
۹۳۸
۹۳۹
۹۴۰
۹۴۱
۹۴۲
۹۴۳
۹۴۴
۹۴۵
۹۴۶
۹۴۷
۹۴۸
۹۴۹
۹۵۰
۹۵۱
۹۵۲
۹۵۳
۹۵۴
۹۵۵
۹۵۶
۹۵۷
۹۵۸
۹۵۹
۹۶۰
۹۶۱
۹۶۲
۹۶۳
۹۶۴
۹۶۵
۹۶۶
۹۶۷
۹۶۸
۹۶۹
۹۷۰
۹۷۱
۹۷۲
۹۷۳
۹۷۴
۹۷۵
۹۷۶
۹۷۷
۹۷۸
۹۷۹
۹۸۰
۹۸۱
۹۸۲
۹۸۳
۹۸۴
۹۸۵
۹۸۶
۹۸۷
۹۸۸
۹۸۹
۹۹۰
۹۹۱
۹۹۲
۹۹۳
۹۹۴
۹۹۵
۹۹۶
۹۹۷
۹۹۸
۹۹۹
۱۰۰۰

غلام علی فاروق

غلام علی چھ قصبے بڑا ٹھیک روزن وول۔ زاز کنوچہ
 یکم بٹ نہ تخلص چھ فاروق کران۔ بابہ مائیس اوسکھ خواجہ غلام
 حسن بٹ ناو۔

فاروق زاد ۲۲ جون ۱۹۲۵ء بم بس منتر اکیس اوہٹ
 درجہ کس گامہ گرس منتر۔ ابتدائی تالیم کرن بڈگامی حاصل
 مگر اٹھک تھری آسنہ صبیہ بیچ نہ پھنر تالیم زیادہ کالس جاری
 روز تھ تالیمہ روز حضرت کرن پتہ کرن کینٹرس کالس ستر کام
 تہ امہ پتہ دکاناری۔ یکم دوشوے کار تر آوتھ سپدی گوہ ڈشال
 سٹورس تہ حکمہ گواپریٹو بس منتر ملازم مگر دوشو فی جائن
 آپیہ موٹل کرن۔ ۱۹۵۵ء بم بس منتر سپدی دیہات سداس
 منتر بڑی تہ از کل چھ اٹی بحیثیت گرام سیوک کام کران۔

فاروق چھ زندہ روز نہ باپت سخت میمنت تہ بچہ
 کرن پیچہ عزیزی تہ افلا کچہ کو چھ منتر زامت پہ راجہ پتہ
 گوہر چھ از پکن دوشو فی چہرن خلاف کر گنہ تہ روز

بزد نه لیکن تہ بہ عجب جہچہ اُمس تو نام کُرنی لیتام رکن
مشرقیون دُور دو گران روزیس۔

فارق چہ اکہ گروک خاندان تہ اکہ رُست انسان۔ زندگی
ہندی شاری تاتہ و چھتہ تہ چھتہ دلبری، داری، برادری
تہ یارانک صبح اُمس ہندس بچھس پیچھ گند ان تہ زہالہ

ماران۔ فارق چہ آدن کالہ پیچھ شاری ہندس مادانس
مشرقیون رتو و مہتر سیلہ شری لیکہ چلین تہ گاد کھو دجن
گند ان چھتیلہ اوس یہ لوح تہ مرثیہ لیکھان تہ سیلہ
جو آنی ہندین خاں زھوہ ونگ وق اوسس تہ ویز
اُمس ہندی لوح تہ مرثیہ ساسہ بدین لوکن ہندس
دینس و دھکھروان۔

فارق چہ اہل تشیع مسلمان تہ امج چھاپ چھتہ
اُمس ہندس اہل تشیع کلامس پیچھ نثر پانچو نظر گزھان۔
گوڈ کالک ہند کلاسہ چھتہ لوحن تہ مرثیہ ہندس رنگس
مشر۔ ہر چہ اُمس ہندی شاری ہند گوڈ ونگ موڈ۔ دوکس

موٹس سپٹھ داتھ تزدو اُمی سٹنر شاپری اسام تہ اسلامی تہس
 کن روتہ خدمت علامہ اقبال صاحب اثر کوڑن بولول مواد اکس
 کن تزدو تہ بیٹیم ویر اُمی کن دتہ دور تہ شہد علامہ وچان چھ
 اکھ کتھ چھ طاکار پاکھو لبینہ پوان زرفنی ناچنگی چھ اُمی سٹنر شاپری
 شہد زور تہ جلال راورو وھت۔

فاریقہ شاپری شہد تہ بیٹیم دور چھ میانی کنی ۱۹۵۳ء
 سپٹھ شاپری شہد تہ بیٹیم ترقی پسند مکتبہ فکر سستو و البتہ
 سید۔ فاریقہ شاپری شہد تہ دور چھ اکھ تہ بیٹیم رنگہ از نام
 برابر چلان۔ اُمی سٹنر از کی دور چھ خصوصیت چھ تہ زراحت
 چھ اُمی سٹنر تہ بڑے مٹر۔ ادلس بیون بیون خان مٹر
 باگہ تہ بدل چھ از اُمی سٹنر شاپری النساء سٹنر تہ الہامی بیچ
 تر جان۔ حینو ذوق تہ چھ اُمی سٹنر شاپری اکھ نوورنگ
 تہ آہنگ دھیمت۔ پتہ تہ بیچ وضاخت کران چھ فاریق
 لیکھان۔

”ماتون عقیدہ ادب برے زندگی۔ سے نو قہ نظر
 یس ساتیس چھ نا تہس چھ۔ زندگی چھ سپٹھ حسین

باسان - پڑھتے ہیں چہرہ چمک دس دسے اسے تھلان جھٹک
 دیوانہ جھپٹس۔

فاروقہ جھٹک میعار کیا چھتہ چھتہ تھر زائتہ تہ
 مئے بوومت۔ ایاز کیا ہیکہ بڑ جھٹک۔ البتہ اکھ کھتہ وئے زائتہ
 سندھ جھٹک فوٹن چھتہ وئے آفاق رنگ روٹمت۔ یگانہ نام
 مارٹہ تہ وئے جھٹک مشکل۔

دیشتم جھٹک فاروقہ جھٹک کتابہ جھٹک کرمت۔

(۱) یاد ماضی - ۱۶ صفحہ (۲) انتہا قطار - ۲ حصہ (۶ صفحہ)

کلام فاروقہ - باقی کیونکہ کلامہ جھٹک رسالہ مندر شائع
 سید مرت۔

نمونہ کلام:-

واپس سن گئے دور کرنگ کیا چھتہ دستور قورنگ
 ساہ بڑی تار کھتہ کھوت آفتابا سا قیا۔

مُجَدِّمِ یام گو باغص اَندر یار
نمِخته پوشش کورس شکرانہ و لیسے

○
تاکرالیو دنگ دِختہ گوہم کور
بو ناہی مال زانہ پاتال اندلو

○
اکھ ملر بیتہ باگرو کیتن یہ بوزکھ وون برندو
ساقیا ساری چھو اد زیادیا کم اُسوتن

○
واپ ادس سکھن شالہ مار آتھوار — دہہ گزراون پیوم
افسوس پھیر گوم دزالیس بیٹ وار — اوٹش دایر ہارن پیوم

○
ہیمتھ در دایہ ٹلی دھن لاپنے بو
ختریداری کرے بازار چپانے

○

دلن از تامل و جھو متی کامہ دلپو کہتری
چھ کہش دس در ششس میپوشش پران.

مے روم سو کہ تہ لو لکی جھو کہ لکم تہ او بس بس
نہ ہاؤم مہ کہ بو ساری دو کہ سند اردو بقرار ہو

داس چھ طور مانان نارس چھ نور زانان
مڑی مڑی دو ہے چھ آسان عشقش شباب بکھنا۔

فاروق نازکی

”فاروق چہ رشتہ وں۔ شکہ کنہ نہ تہ گتارہ کنہ تہ۔
 بہ چہ جو ائی ہیندین ٹھان ہیند گو نہ ماکہ۔ خودا
 بو زین اُمہ پٹنر ہر نہ تر حالہ رو زین اندو وند جو ان
 تہ سرتازہ۔“

میر غلام رسول نازکی ہیندین فرزند ارجمند
 فاروق نازکیس کس نہ زانہ۔ ساری نے تہ تو تہ
 زانن کشہ ہیندین گامن تہ گھٹن، ہیندین تہ قصین
 منتر رو زین دالی اُمہ سندر ناو۔

ریڈیو کشہ سینگہک یہ گاتر تہ اردو ہنوز ریڈیو
 چہ اکہ یہ گو تہ باشعور شایر۔

فاروقن چہ اردو زبانی منتر ماسٹرس ڈگری
 ہیند امتحان پاس کو رمت تہ انکل چہ اردو شایر
 الہیراجیس پیچہ تحقیق کران۔ نوکری ہیندین سلیس
 منتر بدلاوی فاروقن داریاہ نالہ ہٹی۔ گو ڈوون ورن

روز نام "مزد دوس" ایڈیٹر۔ ائمہ بیتہ روڈ کیشترس کالس
کلیرل اکادمی منتر گاشتری کیشتری سیتی والبیتہ۔ از کل
چھ یہ ٹیلی ویشن منتر گام کران۔ زانہ خون داکیتس
کالس روز یہ سپاب اکس جایہ قرار کرکھتہ۔

گاشترین شائین منتر چھ یہ کل دید، کیشترین رازدان
تہ مقبول کرالہ واریس نشہ متاثر تہ اردو ہس منتر
چھیس غالب، پتر تہ فیض پنج پٹھو وین وان باسان۔
فاروق چھ دلچسپ دوس تہ دلنواز کچھ گور۔ اُمی
سینر کچھ چھ کوئلگ وار سندی پٹھو اچھن طراوت تہ
دس شیتہلت واپہ ناوان۔

یہ چھ رومانی مکتب فکرک شائیر۔ اہنتر شائیری
منتر چھ کو سہ تام۔ خبر ناو کیا چھیس زول مال پھری
پھری جلو دوان تہ رمنر ناوان۔ اُمیس زول مالہ
سندی لون چھ فاروقینہ شائیری اکھ زو تہ جدت
عطا کر مٹر۔ اُمی سندی لولہ چھ یہ گاہے دود و نان
تہ گاہے دود کپنان۔ نالس تلمہ کرکھتہ دامانہ بناوان

دامانہ شیرتھ نالس کن وچھت پنہس جنوالس پیچھ اسناہ
کران۔

رومانیتک وفوار تہ غنائتک مثر چھ اموشتر قاری
مثر اذی تر پرائس گنبدان۔ لو کچا پیچھ باہوش
تہ با ذوق صحبتس مثر روزہ ستی چھ فاروق ذوق
کھوچہ درامت تہ اکہ پوشہ وار سندی پاٹھی چھلچھ
آمت۔

فاروق چھ امر فروری ۱۹۲۱ء۔ پائیس مثر نازکی
صاحبہ گرز امت۔ اموشتر زہنہ وقتہ ما آسہ پائیس
خیال گوشت زہیہ گوڑھ میانی وراثت بروٹھ نیکہ ناؤن
از چھ نازکی مائیں امار بار سس امت۔ باسان چھم زہ
تیم آسن انڈری انڈری فاروق پنہس شاپر تہ باہوش
شاپر آسن داد دیوان تہ خودایہ شند شکر بجا انان۔
فاروقس مثر چھمے تہ پاٹھی گنگ اکہ بوڈ شاپر
بوزہ پوان۔ باسہ ارڈو لیکھی تن یا گاتر۔

ونیشام چھنے کتابی صورتس مثر اموشند کینہہ

بونیش کھوت سہ رس تہ سازس وگنہ ونہ ون گوگنن
 پونشہ پیدی ترادین تہ رنتے پھولر بیابان گو لالاب
 ہاوسو تس مہی دتس کڑی آمار و نالہ مٹر
 یام مٹر ہم چشیمہ صحن تام زونم اوس خاب

زونہ ڈیہ تل رائی راتس چشیمہ وکھرا دیم وتن
 کوچہ پھیر ماتس کوڑکھ کس ڈاچی ماسا کالہ دھتہ
 سحر وقن تام کیا کیا دتی مے تسلی نیچہ دس
 کاڈ سنگر مالہ یا مٹھ کوڑی مے چشمن لاس سٹھ

”وضاحت“

اسے نشہ و دھمکت مگر رسالو اخبار و تہ مشاعر و سیر و رحلت
چھ واریا یہ کہتے تھے کہ گومت تہ ہتھ پشو ممت۔

نمونہ کلام :-

بر د تاین اوس سون و لگو ممت ڈورین اندر
او پر لو لگا و و تہ تہ اٹھ منتر من کچھ من گراے لے
عاشقو دوپ یا پر سندی یا اٹھ تو درس بدلو مزاج
زانہ لوے یس ڈوٹھ پیو یس با کہ دی دی تال کھٹو

وقتہ کو طولو ہتھ کنہ رو د کو رہم ہیر لون
دل و و تھم خوش روز تہ تہ تھیکھ و دوس میو کل
و اے کم کم تر فعل مے کڑی پالش تہ کم کم در فریب
سحر و قتن دوپ بے سو کہ پھری آ و نا دوپ مس چھ

یو کتاب کو پڑھتا ہوں علامہ نے فرمایا "ناوچہ کتاب
 پہلے مرکزی سرکار پر وزارت میں لایا گیا ہے اس طرح
 تو وزارت پر یہ کتاب چھپے شریعت میں لایا گیا ہے لیکن
 آئندہ۔"

مختصر کلام :-

جی رٹھ ابرو پر دامن سے ملے
 زن پر محراب عاشقوں کے لیے
 ساسیہ بدینے دل چھپے کئے کئے
 کڑا لہ کواری مالہ کرے کوست من
 "کڑا لہ کواری"

سچے پائے لو کی تے بڑی
 اچھے زبھی نہ بھڑکے کڑی
 نگہ - شہید قادیان
 کہہ دینے وہ لکھتے تھے۔ "مختصر"

کہنے چھ آتھ لیہ منتر گائتری صوفی شائین شمس شاہ بہ
 وہ تلان۔ اما پوز پر لے چھے تمہ ورنہ فاضل صاحب مخصوص
 طرز رٹان میلہ آتھ تہند شائین ہزار چ شرعی لازمی
 تہ تہند بائسہ کروں انداز بیان رلان چھے۔ فاضل
 صاحب سٹاپل چھے تیوت سہل نہ مے چھے بارہ بار تہ ترو
 سیدان بز حبر ہم ماچھ شائری منتر ساچھہ شائین
 منیکہ۔

فاضل صاحب ہمہ کتاب تہ کتابچہ ویتام باند
 چھہ درامتر تہ ہندی ناو چھہ ہم۔

۱، سہرود	۲، کھنڈر مستی
۳، پیلو کور، کرا الہ کور	۴، گل دستہ فاضل
۵، ترانہ فاضل۔	۶، سائر حیدر
۷، کوہ کری کانچھ	۸، روتہ شائین وون
۹، لو کچار	۱۰، کلام فاضل (پانترہ حصہ)
۱۱، یکسان	

پیتا میرزا محمد قالی

پیتا میرزا محمد قالی ۱۹۱۹ء میں پیتا میں منتر
 نے پیتا میں زامہر، پیم، چیم، ڈاکٹر، کنو، در، تھو، تھو، چھ، قالی، کران،
 پیتا جیسے چھک، ٹینڈ، سو، نہ، جو، ڈاکٹر، ویر، س، وین، آس، قالی
 صاحب اچھے منتر نے پیتا جی گو کہ سو، رگو، اس، قالی، سٹو، رگو، اس
 گز، صہ، پتہ، ٹچھو، بڈری، پیم، زھو، بآے۔

قالی صاحب کو ۱۹۲۱ء میں پیتا میں منتر سری پرتاب
 کالج میں نگر، لوری، ہند، امتحان پاس، ۱۹۲۲ء میں پیتا میں منتر
 کو، رگو، بیٹک، ٹینڈ، کورس، مکمل، ۱۹۲۵ء میں پیتا میں منتر سید
 پیم، تالیپہ، ہند، س، تھکس، منتر، ملازم، تہ، سو، رگو، ٹیٹوال، بھیت
 دو، ستاد، ام، پتہ، رو، دی، پیم، ۱۹۲۶ء میں (لیس، تمام، گورنمنٹ، ٹیٹوال،
 سکول، مظفر، آباد، دو، ستادی، ہند، ہی، فرا، لیں، اند، واتنا، وان،
 اتھ، دو، رانس، منتر، اس، پیم، منتر، کینٹر، س، کالس، بنو، یادی، تالیپہ
 ہندی، نگران، تہ۔

جوان ۱۹۲۸ء میں پیتا میں منتر تزا، رگو، کھ، ماسٹر، تہ، رگو،

جوان چھپس تازہ دم چھپس جہانک جام جم چھپس
 بہ تفسیرک قلم چھپس ویکس اُفتابہ جبر ما۔

⑤
 توشہ وُن یا وُن پوشہ وُن گزریوم
 اسہ وُن لہہ وُن سفرک میسار
 ناز زانی لاگتہ اڈوتہ زہنہ گوم
 چینہ رڈس پیہالہ گوم خالیہ

⑥
 آب گوڑ یا ندی قدس چالیس کرے بن ہم سری
 ایس پیچہ پہو ایس نہ سینہ دگو تھنہ فوارس وڈر کیا

⑦
 چون رونے بے لقمہ وُن میون فرقان
 اکھ چھہ ہونہ تھہ کر ایس کئے خال شوبان
 اکھ چھہ مشتاق بانہ وڈا بالال وٹیو یہ
 ولے رپہ رپہ کھپہ وڈے بال وٹیو یہ

⑧

در لکچر آن ...
 ناوکس میگفت ...
 فانی ...
 شاه ...
 پیر ...
 مطلب ...
 خداوان ...
 جاپ ...
 کلام ...
 فنی ...
 کرن ...
 چیه ...
 بیه ...
 منتر ...
 واته ...
 فانی ...

کینٹن میں کالیں رو رو کر سامنے خدمت " زچر کر سب ایڈیٹر کیلئے اخلاقی
پانچ گھنٹہ کی تفریق اگر تین گھنٹہ ۱۹۵۵ء پانچ گھنٹہ خدمت میں
تمام کیے گئے کہتے ہیں وہ دیکھ کر شیش - اوت و آئینہ کر کے بیوی
مار پڑی یہ مٹی لکھتے ہیں تمام ریڈیو آئی - ۱۹۵۱ء پانچ گھنٹہ
میں آئے ہم وطن والیں یہ سیاسی پس منظر سمجھ کر آئے گرفتار
کر رہے تھے وہ دن - پانچ گھنٹہ

[illegible]

قدنه امیر جم نوری عجاته بیان زینو خیال
شیرین گفتار بختیاری و نوری عجاته بیان زینو خیال

بہشت پرے داد لہر دہ کھو بیتن گرو شمت، ماسرینید
 زوجہ بالن باہ ہالن تے۔ ہالن دنی توے
 گرو لد دائن لٹن سہنر خشتی۔ آوارہ
 چھا گواہ بہشت ہن عن غوصن ہالن دنی توے
 "لفیہ حال"

مسا مے و نتم مے جانے بہار چ
 نشاطن لپمن اندر سوئتہ وار چ
 بران لولہ سان لیں مٹن بہشت لکم جھم
 مے چوئے قسم جھم، مے چوئے قسم جھم

نادر تشبہات تو عواجز رنگ چھپے پیشتر شاعری منتر جاسے کہ تھکے پہنتر
 شاعری مہر آگے آگے حرف منتر چھپے تاشتر منتر ورن پہ مہر نہت گشتن منتر
 عارفی پیشانی - مہر نام چھپے پہنتر "پویشہ باغ" (۱۹۴۱) - "ترانہ زندگی
 (۱۹۵۲) - "تسہر حال" (۱۹۵۴) "پویشہ آواز" - "حجاب" ناو چھپے
 کتابیہ تو کتابچہ آسہ تام وا آہتر - پہنتر شاعری مہر آگے بود چھپے
 ورنہ چھپے سید نے -

مہر نہت کلام :-

زندگانی زانہ مالوسن تھکے ششیلن ترھو کن
 راہ رن پے ہم نیکے از ما و ناوان زندگی
 زندگانی بر لطف سازن رہا بن پہنتر آواز
 از دانش منتر خودی مہر از ماوان زندگی
 "ترانہ زندگی"

○

کوہن مہر لوسہ ون کفر اموڈر لوسہ وڈر سوپا
 جیانی ہار ون بازہ پولیس زن ہار زار بن مہر

○

آلوده و آن ته مودرن لفظن منظر نمون تام سنن پانام وانه ناوان .
 کثیر منظر آسیم منجن ترقی لسنه مصنفین حیات هندو سرگرم
 رکن - ۱۹۵۳-۵۴ م. پش تام میلہ آل سٹیٹ کلر کالرز
 وجود منظر آیم فراق صاحب سیدی اختہ انجمنہ منظرہ شہل
 ۱۹۵۶ م. رب سہ پتہ لیس فکر یاتی مود سانیہ شاپری کھو
 تھ مودس پتہ کھو پتہ شاپری ته ولکتن مسلسل تجربن ته
 سنجید عذر و فکر کرن لگگی پیم اکس نو و ته کن - انگریزی
 شاپری ته عالمی ادبک گشتل مطالعہ کرن کور ہیٹد ذہن مالال
 ته نمون سید اصلی ته بہلہ پایہ ادبی قدرن ایچاس ته رائے
 ہند دروازہ تر آدکھ و تھو -

ہر سالہ کرن ته غور و فکر کرن دیت یمن سیمہ
 کتہ سہند ایچاس ته پارکران گینگہ نہ صرف انقلاب
 زندہ باد بہتر نام دلی یوت سیمہ نہ شاپری بلکہ شاپری ہند
 مادان جے مود رنگ ته فیل رنگ سہ و سیم ته اندازہ روس
 دنیا سیمہ رنگ سہ رنگ جلاو اندلہ پتہ انیسالہ سہ سہ آسودگی
 روانی فہمت ته مادی آسائیش نہ اتادان رودی -

غلام بی فراق

فراق مابین زندگی ہنر کچھ بوز گونجی بوز۔

یہ بیان ہے چھپس ۱۹۲۲ء میں منتر زائمت۔ اگسٹ
اؤٹم عبدالحق ناد۔ روزان چھپس بھری گدیہ تہ شاپری ٹیم
۱۹۲۵ء میں بیکٹ شورو کر مٹر۔ تالیم حاصل کرنے پیتہ کریم زائمت
گوہ ڈینیوس سچا کم وقتیں سکولس منتر و استاد۔ پیتہ بڈس
کیتھرس کالسی کالسیس اندر لایبریرین مگر اپنر بیتیوس
بیتہ وہ استاد کے
"اکھٹک ایتباس"

فراق صاحب چہ کاتنر زبانی سپندی اسم تہ وہ کتہ وونی
گوہ نہ مکتہ۔ پیتہ شاپری چھپے پیتہ انداز تہ طرز فکر کہ لجاظہ
کاتنر ادبکس سرانیں منتر اکھ بڈر تہ اضافہ۔

فراق مابین شاپری بیتہ ترقی پسندی سندی دور
مگر وینس سٹی مکتہ۔ وقتیکہ تقاضہ موحوب رودی کم کیتھرس
مکاتس میت مکتہ کشن تہ موزورن بیداری تہ بشاری ہند

مثنوی کلام :-

دلن پرند و وشتن شکارن والہ یارو
شہر چھپا دل زینتہ ساروس ساجل

اگر از آسہ ہے جمشید تہ جامن ہار بھل کر ہے
سہ دیہ ہے یام چانن ہرنہ حُشمن کن نظر ساقی

بینو ناراضو کرہن یہ سآلو پر زیناؤن
اچھن منتر جالے کڑی زلس دنگ لیو دآسہ فہان

زؤنہ گاشس یا کیہ پتر جانی تن
یا چھتے گر پتر تو کہ چھانن تارکس
سورمہ طارین منتر زچھکھ مستی رچمان
لو مبر گشگر این دتینہ زؤ جان گو
یتھ نہ کانہ ارمان اچھ پھری پھری وچھی

فراق مایه ازیج شاپری چھے پزی کئی اذمانس کایناتکین
 نوین تہ گاشدار سرحد سنہ سال کیناوان - انسان دھنس
 پوچھرتہ پوختگی بخشان تہ ازل تہ ابد کین آختہ روس شرکین گند
 منتر اوان - فتنہ تہ تنیک کہ لوانہ تہ چھے پینتر شاپری نوین سرحد
 تہ منتر لن پینتر نشاندی کران -

پن لیکھتہ علاو چھ پمو واریا ہن انگریزی نظم سنہ پھکن
 لائق ترجمہ گوشت - یمن ترجمن پینتر خصوصیت چھے بہ زبان
 پان چھ ترجمس سچھ تہ تخلیق گمانہ گزشتان - دراصل
 چھ رت ترجمہ کرن تہ اکھ تخلیقی کارنامہ تہ ترجمہ کرن واپس
 گزشتہ موضوع واریا پھو فکر آسن تو رمت تہ بہ دلی زب تہ زگوین
 تہ نبض نبض منتر بہ تہ شریچہ آسن گوشت -

فراق صابن کو رکاشتر عنزل تہ زب تہ اکس منتر لس
 اون بر وٹہ -

فہرستام چھ پینتر کاتہ کتاب علاحد پاکھ چھاپ پیر
 راسی ماس سوتی چھ پینتر کاتہ کلامہ "یم سانی آلو" ناوکس
 کن ایس منتر شایہ گوشت -

غلام رسول کامگار

غلام رسول صاحب زایہ ۷ مارچ جولائی ۱۹۸۸ء میں
 مشرقی کشمیر قبضہ شدہ - یمن چھ کامگار ذات تہ تخلص تہ چیمہ
 کامگار کران - بابہ صاحب اوسکھ غلام محمد کامگار ناو -
 کامگار صاحب بنی بزرگ چیمہ بذاتی اہانت ناگپور
 والو اسی مہتر - پینڈ خد خاچہ محمد شمس اوس بیٹھان مہتر جگہ
 مشرقی کشمیر قبضہ شدہ - پینڈ خد خاچہ محمد شمس اوس بیٹھان مہتر
 بختیار کر مہتر - تینہ بیٹھان اذ نام چیمہ پینڈ خاچہ محمد شمس
 مشرقی کشمیر -

کامگار صاحبین گرتا لیم مولانا سیف اللہ صاحب
 دارالعلوم مشرقی حاصل - مولانا اسی پینہ وقتیکہ زبردست عالم
 اہل نظر تہ خدمہ دادوس تہ پینڈ س سائیس تہ اسی تمام قرآن
 تہ مذہب سید لکھ کئے امتیاز و آسے تالیم پینڈ فیض
 تھان - مولانا اسی اردو سہ سہ فارسی تہ عربی تہ جان
 پانچویں زبان - کامگار صاحبین ہنوی چیمہ پینڈ س سائیس تہ

ز و نه گاشنس منتر چه گپه کاپر کومل در ایچی کپه یزدنشین نژو کیا زبر
 هوز بولس سپه چه فنکارا و وان و نی مسس گوشت سونچان یوکه
 ز و نه اوئیس و هر وارن دون دکن بالین کپن منتر باگ از
 نو و طلسما مقایگه نو و ما و یا

بیمقنه و قنک تاف زاننه چنتر را و به
 کوک سنا گو شور و شر دو و دسچ کتس شکر تلک
 نظر تل چها کائس و ز کس شامه شفق کز کپن می قشود تلیمه
 یقه خموشی یقه نظارس مدین متی پنی حنا پنی
 سن هر رنگس اندر نیران چه لون ۲

پیشہ کلام، غیرتہ چھپنے پر قادر الکلامی شہید ابراہیم کریم ہوان
 پنیو شارد و نیتہ علاوہ چھپو کاشف چھپو فارسی پس منترتہ فارسی
 چھپو کاشف منتر واریا بہ ترجمہ کر دینا چھپو کاشف لکھنؤ نائک
 فارسی ترجمہ کورمت دیان بہ چھپو کاشف لکھنؤ - رشتہ نامہ علاوہ
 چھپو کاشف و نیتہ نامہ کاشف کاشف چھپو کاشف لکھنؤ چھپو کاشف
 جلد پنجم ترجمہ کلام چھپو کاشف لکھنؤ - و نیتہ نامہ چھپو کاشف لکھنؤ
 کاشف تیار کر منترتہ

- ۱۰ - درد المریدیں (فارسی چھپو اردو پس منترتہ)
- ۱۱ - اسرار خودی شہید کاشف ترجمہ [چھپو کاشف]
- ۱۲ - سوانح مزیرہ اردو منظوم
- ۱۳ - روشن سبتارے
- ۱۴ - مجاہدہ کلام

کاشف شہید شایری منتر چھپو اسلام
 مجاہد و نیک مجاہد کار فرما کاشف اسلام فلسفہ چھپو کاشف
 چھپو کاشف آخر

نبرد علاء خطاطی شد فن ته - سنجیک به سلسله خود
 میوه بن وری بن جاری - صیف الد صائب المری گاه گاه
 فارسی پاکی بافته به لیکنان - کامگار صائبین بایس عبد الوه
 کامگار س به اوس بافته لیکنک ذوق به شوق به تم فدا
 بافته بافته بنی خیال منظوم کران - اخصی ماحولس منز کران
 صابن استبد این تربیت حاصل به شاد و خوش زانک به کران
 ذوق به گو که یاد -

کامگار صابن کرکیش س کالین حکم مالن منز ته
 ملازمست - آزادی یته رودی به تحصیل کرکیش صابین ته
 امیه یته رودی دی سی - بورک کرکیش - و در وجه کامگار صاب
 جان و انب به گو که نشینی چاکم خنیا کرکیش

فن - به کرکیش حبه برو نه ته و نه آمیزه کامگار صاب
 امیر شایری به شری زتنی کو که چار به منز به شری - تنه سبط اتمام
 و دت یکن برابر لیکنان ته بنه شایری آ به یای بخشان
 به شری علاء چچه به اردو به فارسی زبانی منز به بافته لیکنان

امین کامل

کامل چھ فنکار۔ اوس پندیس فنی منتر
 چھ وشنیر تہ تہ سو دیر تہ۔ زندگی ہندی سنی و
 و حجت یہ کیشتر صاحب صاف دایر مت چھ تہ دایر نس
 باتھ لوکن وائس تہ تہ تو تہ بن تر ضر لو اکتھ لو ت پھیر تہ۔
 اوسنر شخصیت چھ سونزلہ ہندی پاٹھ واریا ہ رنگ تہ
 حسین تہ ریشہ ورنی۔

کامل صاحب چھ پند آتی کا پرن تحصیل کولگا چکر روزن وادی کریم
 چھ واریا ہ کالہ سچے سنگر روزان تہ امہ کنی آسہ واریا ہ کم لوکن
 علم نہ یہ گلا تہ تہ کیا چھ پارکہ بدل کینک دجہ منتر چھو لمت۔

کامل صاحب چھ یکم مارچ ۱۹۲۵ء۔ پیمس منتر خواجہ محمد
 عبداللہ سنگر و سید گر۔ استبد آلی تالیم گرہ گنگا نڈی وکی مدرسن
 منتر حاصل۔ ڈگری ہند امتحان سنگر پاس کسٹہ پتہ کور کھ علی
 گڈہ لو نیورسی منتر ایل۔ ایل۔ بی پاس۔ امہ پتہ روڈی کیشرس

نمونه کلام

بر سر نعش چو قاصد کامیاب آمد چه سود
 نامه ام را بعد مردن گر جواب آید چه سود
 خوگر دیدار جانان هست این ذوق نظر
 بر سرم گر روز محشر آفتاب آمد چه سود
 گفتگو با نام بر هنگام خرم چه هست نمود
 کامکار آمد چه سود نا کامیاب آمد چه سود

شور تلی ملک و چه تراست ز دیر شیطان اندر
 انقلاب آو عالیه کھوت مفرجه منیر آفتاب
 موخیه واجیه منیر شبن تار کشن بر حیس اندر
 نایه تافس منیر شبن چه کور شوایان در حجاب
 هیچ آزادی مگر حدیثه شبنایان نیر
 آیه کس بر سر شبنان آخر گزین آمد تخم به آب

منزلی شایری پیس دی ساری خدو خال پشس کلامس منزور تادو ممت
 تہ اکس با عرصہ فنکار پیس دی یا کھو مین رنگ کھور مت - شایری
 پیس دین عزورتن پیس داس چھو کیو پرتھ جابہ نظر تیل مقووت
 تہ تخلیق فکر تہ فکر پیس دینر چھو الناس دینس منز جابہ
 کریمت بہان - کامل عابو شایری پیس رنگد آد چھو طیشہ دین
 کریشہ نادان تہ تہ وہ لساوان تہ - پیس کلام چھو داخل تہ
 خارجی حقیقت پیس اکھ رتبہ ون سنگم یوتن دانتھہ لکھ دین -
 خفکنہ وراپی گنتہ وادن نظار چھو وچیان -

شایر آسینہ علاو چھو کامل صاب اکھ صاحب نظر محقق
 ناولسٹ تہ کہانی کار تہ - پیس شریچہ زندگی پیس ون ون
 عشقو چاک دامانی تہ سو شریچہ مستی تہ غار پیچہ - پیس کینہہ
 کہانی بہ چھو گانشریس منز یون گنرا وک منز کہانی منز شامل
 یون بہترین یا اعلیٰ ناول چھو دینہ یوان -

پیم چھو سپہا جان ڈراما نویس تہ زبان دان تہ
 پیس دین کیشن ڈرامہن چھو نیامہ تہ دینہ امت - گانشریس منز
 چھو پیم جان سنگیت روپک لیکھن والین منز گنرا وک یوان -

کلاس محکمہ لکھنؤ میں ملازم تھے یہ رسالہ "گلبرگس" ہے البتہ
 انکل جی ایم کلچرل اکاڈمی میں کام کران۔

شائری :-

یہاں اوس پرنگ میں منظرے شائری کہہ دیجئے
 مگر لکھان آسوار دہلیا ۱۹۵۲ء۔ پ نہ بیتے ہیوت یہو گائری
 پانچ لکھن تہہ بولستام جیک گائری شائری ہندس خزانہ منظر
 لازوال نفس ہند بے بہا اضافہ کورمت۔

کابل مابین ذہن جیسے اکہ رنگا بہ رنگ پوشہ وار۔ تہہ اہہ
 پوشہ وار ہند حسن یلہ کاکس سپٹ چکر اوہ لیوان جیسے اچھن
 جیسے تراوت تہہ دس جیسے سکون تہہ قرار لیوان۔ بہتر شائری منظر
 جیسے رہتہ کالیگ حلال تہہ سوئے واوک منظر جائے گرتہ۔
 شہہ ساتہ ہم زندگی ہند مسئلہ شائری ہندین سرحدن منظر
 دہتر حفاوان جیسے باسان جیسے نظر ہند پوچھ جیسے بارس
 آمت۔

کشیہ ہند پانی لکھنوز ورتا وہ علاوہ کابل حبان

داؤن کوڑی شہس گیشد
 جگر ن تھا دیو دادین طان
 لہر تر حسرت و کھ کھار
 سوچیکو پیمانے کے لنگ
 کو روپ بیتہ چھینا دم کو
 نہ کین ترا نگین و زہر شہس راسیہ
 گر کیاسیہ دل چھپس بڑھاسیہ
 لو لیس نیامنتہ اشی و درایہ
 بیہ ماسنہ کہنہ قالیب و لایہ
 پیمہ کثا اوجھا ساریہ زعایہ

سچھا مشکل چھپے آہنگ ٹنڈی لن منتر قدم تراوڑی
 دلچ و براے امین ساز چھپتہ رالتس دوس بوزکھ
 سکھ کر منتر تہ یو دوسے آسہ ز دلچ کتہ پری خان
 پنوار مان پڑتہ ماتر کھ دھ شتہ وانن اندر سوزکھ

فگر بہ تہ و چھپے پتر کھ بوز ناوڑی کم سوخن ہے ہے
 ترے کس ارمان نیری یو دس کھ مٹا لیس تہ اباس
 تر چھک بیتہ دور گامس لو لہ بالس لال و وید کینتر
 ترے چھے نیرن دلس صحبس ترے چھے وانن گھس شامس

پہنچ کر کتابہ و لستام چپا پ سپر مٹر چھے یا تیار چھے
 یقین سہدی ناو چھہ ریم۔

۱۰ مس ملے — شاپری سہدی انتخاب

۱۱ گٹہ مٹر گاش — ناول

۱۲ جبہ خالون — تنقیدی نوٹ سہدی جبہ خالون سہدی کلام

۱۳ بہا واللہ تہ نو و زمانہ — ترجمہ

۱۴ راز تہ رازی — ترجمہ

۱۵ ڈاک گور — ترجمہ

۱۶ سابقہ نامہ — طبع زاد

۱۷ صوفی شاپری — تنقیدی تہ تحقیقی نوٹ سہدی کلام

صوفی شاپری تہ تحقیقی نوٹ سہدی کلام۔

۱۸ نور نامہ — تنقیدی تہ تحقیقی شیخ العالمہ

سہدی کلام۔

نمونہ کلام۔

کیا کیا نہ شانہ کرہن ادیس بمبوری زلفن
 پیکہ ہے اگر ادیبین لکھو تہ کا تہ گذارا۔

مکھن لال کنول

مکھن لال زاد یکم مارچ ۱۹۳۶ء۔ پاپس مشر شاہرام پور پور
 میں جیسے ذات بلکہ تہ تخلص چھ کنول کران۔ پتا جیسے اوسکھ پندت
 سروپ ناکھ نادیم وہ ستاد آس۔ از چھ کنول تہ پندس مارا سہ
 پیشس ستی والبتہ روزتھ قدم قدم دیوان۔

کنول صائن پندہ گرس مشر زخم ہیوت سہ اوس تہ کاہتہ
 پہلہ پاپہ گراہہ بلکہ اوس اکھ غریب تہ نادار گہ۔ غریبی تہ ناداری
 سببہ پیو آس لو کچا پچھے زندگی ہندین سنن تہ وہ گین
 گردانن تہ طوفانی ستی اتھواس کر تھ پکن۔ پرنگ ادس سٹاپ
 شوق نگر ادوتی پیو کہ کالج گزھنک یراد۔ کار نو عمر اوس پچھ
 مجبور کران۔ چنانچہ اکس خطس منہ چھہ میو لیو کھمت۔

”بہ زاس اکس غریب گرس منہ امہ مو جواب پیو ام اکھ ڈرہ
 پتہ کالجی پورن تراون۔ بہ زہنتھ بہ غریب آس چھہ اکھ بار گوناہ
 پیو مے بہ ڈچی نہ تہ پندین خابن کھش کران تہ زندگی ہندین

ترے دل پہ شمع شامین گنار شیخ باوان چھ اکاش
 ترے دل پہ شمع داں بیلین منتر یاد سیدان مایہ گریہ گل
 چھپے ونہ ونہ پیاہنہ عشق سادگی شاعران اندر پیران
 دُک دن سہاں، منطق نشان روحس تران کائنات
 "ابہام"

نیر تالیس تہ سیم سینس تب
 بیہیمہ شہس تہ شہیم بدبک رکتہ
 کاشہ تہ میہم جیفہ تسکینک سوختہ

اڈا کرتے رہتے تہ سریتہ و تراوہ
 دل بے تابہ، نگہ کور گڑھک

"بگہ کور گڑھک"

میتھ پیٹھ دُرَن تَلینہ اُمّت -

کَنول بیکہ سچا جان غزل بیکھت تکیا ز وُلستام سیم غزل
ہیئد قلمہ درامتر چھ تم چھ آکہ نو مَنزری لچ تھیچھ بادان - اگر بھوین مَنزری
تہ مطالہ برابر جاری تھو و مے چھے آس ز ہیئد تا و پزیر لہ تہ تہ گائری تہ تہ تہ تہ تہ
تہ پزیر لاو -

وُلستام چھینہ پینز کا تہ علاحد کتاب چھاپ پینز مَنزری - ہیئد
یہ کیتھر ما اسہ تام و و مَت چھ سو چھے اخبارن تہ رِسالن ہینز مَنزری -
کَنول مائس چھ جلدے پینز مجموعہ کلام چھاپ کرنگ یراد -

نمونہ کلام :-

تھو چا دی آتو لے کم تا مَتھ مَس لکر لو مکر لو از تا مَتھ
ییلہ آسہ ووں اکتھ پزیر تھو گار تہ دیہ کیا تھینہ لسن مَنزری دلی

لو مہری چھ آخر مار درامتر وید اکتھ دتھ و نتہ کیا لسن وونی
یئیر لکن چھا ہر تھ دوان وونی آسان چھ سوسن مَنزری وونی لسن

سُزَن تہ وہ گنیاں پیسہ نالہ مٹی کرنی لہ
زندگی ہند یہ کہ چھ چھ ہندس کلامس منز تہ لون۔

شکاری

کٹول صاب چھ ۱۹۵۰ پ سہ کاشری منز
لیکان۔ بہنر شکاری ہنر زتنی وہ تلیسہ گودنیٹھ لولابہ تہ کہ نہ
لہ کر کہ سو لوہا کس مشا ہنس منز شریک شیمج صدارت آہو
جانب تنہا انصاری کران آہو۔ کٹول چھ وونی بی۔ آہاس +
از چھ گٹولہ شکاری شند ہند بیل۔ آہہ ہنر چھ
از حنون تہ جوش تہ اٹھ سو فنگ تہ فنگین ضرورت
شند ایچاس۔ از چھ بہنر شکاری و تیفل تلوار نیمہ
مگر تلوار چلاوہ ورتہ چھ ایچیا تک ضرورت۔ تکیا نہ باہ
چھ بیتہ سیدان ز غلطی سبہ ماوا تاویہ یا نیس ضرر۔
بہنر شکاری چھنہ بے کسی تہ بے بسی ہنر شکاری۔
بہ چھ لہند حوصلن تہ وہ حقہ وین ارمان ہنر شکاری۔
اتھ منز چھ زندگی ہندین تانج تہ سنگین حقیقت

بور لوتہ میں تہ پیسہ میں زن شہل شہم و چیس
 کاہنہ اگر پڑھنس گولالہ داغدارس روزہ
 واریاہ ممکن چھ دل ماتراو ہے دب دب کرن
 عالمک غم تے رٹھہ از مامہ پارس روزہ

○

جیہ آدم کنکہ ہول کھتہ جنتہ منز درامت گزشتہ
 آخر کور کو مگر یارن تھوون پیزن عذاب آخر

بیٹہ کر لیشہ شیرزل مش برنس بیٹہ مسولہ پھلنگ شرورم
 تہ کیاہ کر شہم اویش ہارتہ تہ جگرس بوے دیہ چروسی

○

نظاہر رسیج کرے بن حشمن خمار کھارتہ
 میہ ہیوک نہ دل سنبا لٹھ میہ توکنہ پھوٹاؤن

○

نمونہ کلام :-

واعظ ہمو ننبہ کوڑا سمانکین فسان
اسی کوٹ گنڈیرو گون ہو تو اب آہنہ

○

بیٹہ زلفن بن شانہ کرختہ پر کرکھہ لوزتہ سین گلی زہرختہ
تتہ کس اکھ شلیو سوزہ لوزتہ تتہ عید چھتہ ماتم چائی زہرے
سیمہ راچھہ دوہے گرا پالش سیمہ لول دوہے لوزالش
زومیون فدالش جانالش سہ چھہ تو تہ سہا کم چائی دہے

○

از تہ عتاد کہ تازی مے خالش بند و تل ہے مگر
شوقہ کس سدرس کھولہ دوختہ طوق و اس کن و چھتہ

○

فق بین اچھہ گاش جگر رختہ امانت لوکہ سہند
کنہ اگر فنکار کا نہ تہہ اقتدارس و ذری کیاہ

○

ہندی جامہ و لہو تہ می الدین ناوس ہر لود گوہر۔ یہ اوس سہم۔ پ
 تہ سچہ ازانام رودی ہم برابر لیکھان تہ نین فن کہوچہ
 سچہ پرکھاوان۔ از بیلبہ اسی گوہرن فن ہنہ کہوچہ سچہ پرکھاوان
 چہ آختہ منتر چہ سچہ ہاگو بہر تہ پوچہ حسن تہ سرتی لبنتی پوچہ
 و لبتام چہ ہنہ ہنہ کاہنہ مجموعہ کلام باز در اامت۔ مگر مین
 چہ جلبہ ہنہ مجموعہ کلام۔ "وہ لہو مکتی" ناو چہ پ کرنگ کراد۔
 فن چہ ہنہ زندگی ہنہ سرتی بوج باسان تہ ہنہ امہ نظر یک
 اظہار چہ ہنہ سرتی شری شری تہ صاف پانہ۔ حق چہ یہ ہنہ
 فن چہ زندگی سرتی ہنہ تہ امہ مین و افاق ہنہ تر چہ
 از چہ غزل چہ امہ سرتی فنگہ اکہ زادی لہ زادی لہ نشانیدی
 کران۔ کشہ ہنہ ہنہ جدید غزل گوشہ ہنہ منتر چہ گوہرن ناو
 تہ گشہ راون لایق۔ اوس ہنہ ہنہ ہنہ ہنہ غزلیت چہ شتوز
 تہ آفتابکی پانہ ہنہ ہنہ۔

امی سرتی نظم تہ چہ رنگ دار تہ منتر ہج۔ گوہر
 چہ ہنہ از تلہ شریف تہ ہنہ دی ہنہ ہنہ۔ امی چہ ہنہ
 ادا زمانہ تہ خیالہ مطابق باسان۔ یہ چہ ہنہ ہنہ ہنہ۔

لالہ لکھنوی

لالہ لکھنوی جس سورگواس گزشتہ کے دور
 کم و بیش ترور و رنج و غم سے تھکا ہوا تھا کہ وہ ایک بہادر
 کاتب تھا صاف و جہہ چہ پند اور اندر سورے کلامہ چہ پیشانی پر پند
 نادر اور سپردین گردان چہ تیز فرصت ز تم سو میرا دن یہ کلامہ
 تہ نہ چھک پتو پائے نہ آفت کلامہ چھاپ کر ملک پور میں جس
 ضرورت تھی اس سے کتبہ پتو نہ یہ کلامہ چہ سو میرا دن تہ پتہ بہ
 امیر کہ چھاپ و نگ انتظام کرتے۔

لالہ لکھنوی من اور کھوا آئے چو گامیک روزن دل بیام
 چھ کوہ گامہ چھ پتے ہیں جورا دور۔

امیر اوس بہ خاص کینہ تہ پورست۔ راجہ جیو
 اسس گرنی لیکھ پرتگان۔ جو آئی ہند میں ابتدا کی دور
 اس پرتگان یار اچھری کران مگر پتہ اوس مگر کٹات
 تاس منتر چھی رسان۔ ریشا پرتگرت عبت اوس پتہ گرنی تہ اکثر اوس
 شہر روت۔ پتہ ریشا اوس نہ شروٹ کاہ تہ امیر کو اوس

صبحکہ وقتے کو تہ او تہ پکھنئے
شبیمو کھوومت چھکرتہ موختے
پکھنئے سہ یے او بس یا بس
شہرہ فی شہرہ فی مئے گر روہ داما نس

نہ چاہیں اٹھن پڑھ نہ چاہیں کھن پڑھ
بیٹھے ہیو یہ گڑ غور نے ترہ تیس چائی دم جھم

تلمذہ کا مکہ
چھ مہینے کی دولت
○
”مشائے“

بقہ اچھیر آدر
 میر ساد دل بہتہ
 شتو دس وچھیس مٹن
 دیوان کن چھس
 بولہ لولہ نغم
 چھوان ڈالیتھ
 فیج صداقت

کو نامی تحفہ ایک آٹھ آٹھ شہرت بہ بد، حیدان، سرور تہ زمانہ
زادہ اے بیس با کمال فضاں - مگر آیتہ تحصیلہ نمبر چھ سہ
کم تو کن اُم سہنہ زان

مثنوی گل اہم

رؤد موشور شہرتہ گامے
کاتر سہ شہرتہ رب تہ پوئی زہد
رؤد موشور شہرتہ گامے
دوئی مولس تحفہ دین چہرے
رؤد موشور شہرتہ گامے
تل کتر ہنس تل کوئی صافے
رؤد موشور شہرتہ گامے
ہل تزدون تہ زادیہ زردار
رؤد موشور شہرتہ گامے
بستہ کدہ ہیر واتی یوری
رؤد موشور شہرتہ گامے

سنتے سنتے سہرتہ گامے
راپہ گوردراو گامہ زکرتہ
ایس زحمانان ہانہ زکرتہ
کاڈے پچہ کو لہ ہیرے
رام تو کن تہ لوگن زکرتہ
شافہ کدہ زاکہ کدہ وافی
موتہ وتہ کتہ یا حلیے
والدینہ گوردراو گامہ
دایہ دیتہ ہنس گوردراو گامہ
خوش خبر بوز خوش روز
باہر کھیادی کم گولت

مُنْکِتِه اَوْنَمِت لیس اَز تِه اُم سِنْدِس وَ رَانْتَشِس سِیْطِه لَسَان تِه لَسَان
 چِه - مَرْن وَ قِیْتِه اَس تَمُو سِنْدِر اَسْلِس یِه پَانْتِر مَکْطِه وُری تَام -
 لَالِه لُحْنِی مَنَنْ شَایِرِی سِنْدِگُو دُجِیْ عَجِیْب پَا مَکْطِه لُکْگَت -
 یِه اَوْن بَزَانِی اَکِه عَزِیْب کَرْمَک اَمِه کُو اَسُو سَادِی اَمِس سِیْطِه لُکْگَت وَ مَکْطِه
 سِیْطِه لُکْگَت وَ مَکْطِه لُکْگَت سِنْدِی اُم مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت
 اَسْتِ قَام تِه اُم مَر لُکْگَت سِنْدِی اُم مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت
 لَالِه لُحْنِی مَنَنْ شَایِرِی سِنْدِگُو دُجِیْ عَجِیْب پَا مَکْطِه لُکْگَت -
 سَارِی لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت
 چِه کُصْبِه وَ سِه تِه نَه فِلْسُفُو اَتَه رُوس سِر - اَتَه بُول چِه اَتَه
 شَایِرِی مَنْر صَاف تِه سَتُو زَنْدِگِی تِه اَمِه زَنْدِگِی سِنْدِی اَمِی
 لُکْگَت لُکْگَت مَر لُکْگَت - اُم سِنْدِی شَایِرِی چِه مَکْطِه لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت
 خَزَالِس مَنْر اَتَه مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت - لَالِه مَکْطِه شَایِرِی مَنْر چِه کُصْبِه
 کُصْبِه جَابِی نَتِی عَدَا وَ مَکْطِه لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت
 تِه چِه سَاپِه وَ اَدِیْطِر مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت
 سَرِی اَتَه دِیْطِر مَنْر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت
 سِیْطِه لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت وَ مَر لُکْگَت

ارجمین دلوچین

همچون چیه انسان دوس - انسانه رسند زود چیه
 تس زگن زگن منتر شیمه ته منتر شیمه گوشت - ته منتر شیمه
 ته دیکه چیه آکه تاریخ - آکه کتاب - مگر به کتاب پر نه با شیمه -
 ته دیکه ته آسیر ته جگر ته - مجبوران چیه زندگی منتر شیمه کانه
 رنگ و چیمه - اسی سندس به قرار دوس چیه پر سکون شیمه
 ورنه کریمه

ارجمین دلوچین آو کاشه من کن تبه دیکه ورنه
 نه بان آکه انقلابی دلوچین گران آس منتر شیمه پر نه کنه منتر شیمه
 منتر اوس آکه تلاطم ته آکه لولو عالم اوس زخم هیوان - تبدیلی منتر شیمه
 به رنگ اوس شاپیری منتر ته لون ته واضح - یکمن و الیوا اوس
 پر دن انداز ته آدیمه لوس زمانس آلودنه با شیمه لوبین ورنه
 منتر سهار هیوتمه - غزلک دنیا ته آدیمه آس شاپیری لور
 لوی تجربه گران - انگری آدیکه واریا به قالب آس کاشه من منتر

کو تھینہ پیچیدہ پڑا دے پڑو تو
 یسوی بائیں نوکساں گڈو تو
 زندہ پیش رو ہر چھپس نوکاح نامے
 رو دوسو شفا شہر تہ گامے

زندہ پانے دین شے ترو تھو تیش پونی
 گوم تسلی چھیکو تانی سترکہ دوتی

۱۹۴۴ء۔ پپس منتر آئے ہم لوہور واپس تہ سیدی پریم ناتھ
 نواز نس اخبار ہمدردس منتر ملازم۔ ”ہمدرد“ ہندو سیدی تہ
 روڈی کیشنس کالس بیکار تہ کرکھ ڈی۔ اے۔ وی ہائی سکول امرا
 گدیہ ۱۹۴۶ء۔ پپس ۱۹۵۲ء۔ پپس تام لوکری۔ ۱۹۵۳ء۔ پپس
 منتر سیدی پریم تالیم ہندس محکمس منتر ملازم تہ اڈکل چھ پریم اٹھ
 محکمس منتر نوکری کران۔

اقتصادی زندگی منتریوت سوڈر مجبور صالس حصہ
 آمت چھ تیرے تیز رفتاری آہ یکن پر نکس ماداس منتر حصہ
 تمن تہ فکرن ہندس آڈ لیس منتر کوڈر پو حال حالے ایم۔ اے
 ہندی تہ بی ایڈ امتحان پاس۔

مجبور صاب چھ واریاں تہدی انجمن سہ والہ تہ
 روڈمت۔ ”کوٹنگ پوش“ رسالو چھ پریم اسسٹنٹ ایڈیٹر تہ
 روڈی ہت۔ ماسٹر ان ہنر انجن متحد کرس منتر چھ پو واریاہ
 کام کر منتر۔ مجبور چھ سے سٹھار لوٹھ بکنا نہ سے چھ اکھ دیپ دوس
 تہ شریف تہ باعتبار آدم۔ سے چھ تو انسانو منتر یکن نہ دل اکھ تہ

تاریخ لوان -

مجبورس تہ پو حالانہ کتری کین - تس تہ پیور مانگ
 میزان زمانہ تہ پے وکھ رشتی - چنانچہ امی کور مکھنگ ابتدا آزاد
 اظہار غمن تہ فاکرین پو پو کون چھ مٹر چھ مجبور صاحب ۱۶ اگست
 ۱۹۲۲ء م پ پ مٹر زمانہ پور - پتا جیسس اوس کالاس
 رام ناو -

مجبورن حقہ ماحوس اندر اچھ مٹر روڑہ اوس جاگیر داری
 تہ سوڈ خاری سہند سہ ماحول ہیچہ مٹر شہر پیون تہ گوپ باسان
 اوس - آتھ ماحوس مٹر کور اوس لکھو شہر ۱۹۲۲ء م پ پ مٹر مٹر مٹر
 جاتہ شہر مٹھان پاس - زید روزہ بانچہ اوس اوس کینہہ
 زید کینہہ کون - چنانچہ کون کو اپر پیٹہ نیکس مٹر ملازمت تہ نہ
 پتہ کور کہ مٹھن مٹر تہ نوکری - مگر اتہ تہ او مجبور مٹھن
 سہ اندر لہ زید لیس تھو نیو ویمپت اوس - جیر ہیچہ تہ او کو
 نوکری تہ سہ ۱۹۲۱ء م پ پ مٹر تہ او پور - لوہور روزہ نکس
 وکٹس مٹر لہ پور بل سنکر تیاین مٹھن وکٹ داری کینہہ
 تہ آہ سہ ۱۹۲۱ء م ماکسی طرز فکر نکھہ -

امور اہل تہ کو رحمت تہ آمد مگر کہ چھینے آتے تھے مگر اس کا کیا
 پتہ چھوڑ گئے تھے پتہ پاہ لکھنے پر ہر سیم کا شکر دیا لیکن
 ہمیشہ گنہگار رہے ہیں۔ جو عہد مانی نہ کیا ہے، کلام مجبور تہ
 "امن زندگی" چھ شایہ سپیدی مگر ہمیشہ جاندار کلام
 چھ ساریک سورے دین چھاپ گئے۔

نمونہ کلام :- شونگان سیلہ راہے بالن شانڈھاوتہ

وہ تھان میان خیلن ٹھانڈوٹ لوت لوت

قلم میوئے گرتھت آنادہوئے زن

بہارن نالہ دی دی شیر لاگان -
 (شونگان پیل راہے)

جگر ژٹاں چھے چائی بار دی نظر بکھنا

یہ راہے متگاں چھے شہلی سحر بکھنا

خونہ سنگ دتھ دواں چھے شار بہار

اکھ اچھر باد شالہ مارچ کتھ

زبان بياکه چھي۔

شائري :-

محبور جي شائري زانئو ٻڌو نه چي به پهرين
اسو زانفوس نسبت نه ٿو ڦله نظر۔ سڄي ليکڪان به۔

ڪاش ٻڌو چي به سيم ڪيتر سڀ سڄي پوئو بهار سيم سڄي سڄي
سارني ماچ ٿي پاڻي پوئو بهار سڄي سڄي پوئو بهار۔ لي چي سڄي
زندگي سڄي تمنا۔ اهي خاطر چي سڄي ليکڪان :-

محبور ماني شائري چي ڪيترين گريستن ته ڪامگار
پهرين شائري۔ سڄي چي به مقصد ليکڪان ته ٿو سڄي ليکڪان
چي به مقصد ٻڌو نه ڪن آسان زانئو سڄي گوتو بهار سڄي پوئو بهار
ته پو چي لکن۔ محبور چي ڪيتر سڄي چي لکن ته ڏري يا وڌ
پوئو بهار لکن ته باله نيا سڄي سڄي نه ماڻھ۔ اهي سڄي شائري منهنجي
لايه نيمرنگ شينجار ته مظلوم دن سڄي آه ڪيتر گوتو بهار سڄي
چي سڄي شينجار فنڪار۔ اهي سڄي شائري منهنجي اها ڪم
ڪانه پي يا به ڏي زانئو اها ڪم زانئو ته چي به لکن پوان۔

محبور چي نظم شائري۔ غزل ليکڪان سڄي چي

دکھ۔ ہم چھ طنز بہ کلامہ لکھاں تہ باضہ باضہ چھ تیوت اسناوان
 زہار کا بن چھ گھر س گڑھاں مگر تپتہ چھ انسان دپان زہر اشارہ
 اوس میں کتن۔

محو چھ سارہ نے ٹینہ نرطان، رومن رواجن، ووتھنس
 بیہنس تہ یہ دپری زہر خورالیں تام چھ کد نہ ورائے تزلوان
 کامبختی منتر چھ شجید نرک تہ مذاک سراپہ سٹھاکیم۔ یہ کبشترھا
 موجود چھ تپتہ منتر چھ واریا کپتہ کدس کھارن لالین۔ چھ صابن
 لپہ سپہ وکھ رگمتر چھ اگر ہم اکھ ورنہ سپٹہ شجیدگی تہ ذمہ داری
 سان یکان روزن ہم کرن اکھ بوڈ مقام حاصل۔

پہشہ طنز کر تپر چھ زندگی تہ زندگی ہندین انہ گپن تام
 پڑاگاش واناونک حوصلہ ہجہ۔ بامقصد فنکی قابل آسنہ کپ چھ
 ہم بڑاڈ شہنی یاٹھ اکھ رھورلفہ لکھنس تہ تیار۔
 پہشہ اندازہ تحریر تہ اندازہ تناسب چھ بدھ چین تہ

دلچسپ۔

ونیشام چھہ پہنر کاٹھہ علاحدہ کتاب چھاپ کامبختی پن
 چھ سٹھابہ جلد پننی کتاب چھ "پہنر رگمندی گولاب" ناد آسہ

کھن لالی محو

مکھن لال کول زار اکتوبر سنہ ۱۹۲۶ء م۔ پ۔ میں
منتر سٹ وار ملک اصلی وطن چیس ڈل خسن یار منتر پتا
جیسس او سکھ سینڈیت دیا رام کول نادو۔ ڈیر بہ عیادت تمام بیر نہ پتہ
گو مکھن لال تالیہ مندر محکم منتر مدیس حقیر مگر ہینگہ تر کر اسنے
کو گوس تنہ شینی ریتی روخت - کیٹرئس کالس کوورن کار بارہ
مگراتہ آلیں نہ برابری - آخرس کوورن اخبار نویسی ہند پستہ بختا
پہ پیرو ہووری لوپیو چھ اکتوی پیشس سی والبتہ

کوئی صاحبِ حق ہے بحیثیت اخبار نویس اخبار سمندر تہ اجداد
 "خدمت" ہوئی اخبارن منتر گام گو منتر تہ انہ کو چھے یکن کشیر سندن
 بہلہ پایہ قلم کارن ستی واسطہ رود مت -

کہے کا لہ گو ز اخبار تو ایس نکھن لال کول گو تنگ تہ تنگہ شاہیر
مینہ تہ محو کو رن تخلص۔

محو صابن لیکن آندازہ اکثر کاشتیں نہ گوئی باتن لشد

راوی ناتھ منتر

راوی کرشن راوی اگرست ۱۹۴۹ء میں پاپیس منتر
 تحصیل کوہاٹا پاپیس ڈائری پور قہنہ منتر۔ پچھو پتہ تیلے پیوس راوی پتہ
 آلہ نیر سہ لڑکس تالہ ترپل۔ ڈیہ اوس واری شون پتہ گڑھنے ز
 مانج گہنہ منتر گواس۔ غڑوی سہند نارالہ وون آسہ پتہ اورادھا گڑھ
 لیس یگاہ گہنہ ناتھ پنن رول اوس بڑو چاوتہ پلاہ سان رچھنہ۔
 اہستہ ای تالیم حاصل کرکس منتر آسے پنن بڑو مشکلات
 عہدہ نہ گیاد پنن اوس پرا میری سکولس تام پنن گڑھنہ ڈہہ مل
 سہند گڑھنہ پیران۔ پرا میری پاس کر نہ پتہ سیدی کیم ترال ہالی
 سکولس منتر داخل۔ ڈیہ مہ سہند امتحان دیکھ مگر تھہ۔ منتر رودی
 ناکام۔ قبل گڑھنہ شک وچہ اوس الجہراتہ جیو میری فکر نہ تر نہ لقل
 منتر "جیو میری سچہ آس میناہ خاک پرا پلیم۔"
 امتحان منتر پیران رور نہ پتہ کور کہ پاپیس آتی ریت
 تہ آسے گڑھ واپس تہ تہ کور کہ دکا نڈار تھنک سہند۔
 "منتر" مابلس کور کہ دسمبر ۱۹۵۳ء میں پاپیس منتر پچھ۔

چپا کرنگ بیاؤ۔
 محو صابن دُن چھ بزمین ووتا لو کپا ریتھ شاپری
 گران لگا سبہ لوز راختہ راختہ۔

نمونہ کلام :-

بھوٹ الصافچہ لببہ ٹار خوردا گورنہ خار گورن
 پیکہ کیتھ کز وونیہ بچار خوردا گورنہ خار گورن
 دینہ تیتھ ماشوقا سیمہ باپتھ برتھ عاشق
 بھٹہ ہنس نہ بھٹہ مار خوردا گورنہ خار گورن

نہ ویوٹھ پوٹھ چھکھ چھے وزن جان کو کرو
 چھہم دودھ کلو تھو د پراسان کو کرو

یو د وے زاپکھ افسوس کھیکھ
 بیہ میانی پاٹھو زالس بھیکھ
 بیتھ نو زلو کہ بیتھ نو زلو کہ
 ”زینہ والس اولاد گن“

مورثش مژگنہ جاپہ چھاپ سپد رت نگر رسالن پو اخبارن پند
برکتہ چھ کینہہ نیتہ کینہہ استقام واپہ روزان۔

مورثہ کلام :-

یو دتے اسون روے پو دلشکھ سریتے نڈرم چھے روا
چیم خبر لوارن چھ میدان کار و مسٹہ کہ لاؤنس
آے زبیمان عالمس امہ چاہہ پھولہ پوہ روہ ستر
چاہہ ڈیکہ چي دپسہ چھنے آسان نار لاؤنس یادونس

مار مژگن ووتہ ڈوٹہ اکھ وہ فی چاوسان

مار پیچا بہ سچتہ بہتہ حوہ واریا بہ

مخفلاہ کیا لا چھتر ساندندرو

لیہ با مقابہ مہر عشق شامک مقام

پیشا بہ مالا مال بڑی بڑی زن پھلے

یو رکتہ بینہ دول در امت بہتہ مشاکی

ہو رکتہ مژگن شریو کر کہ نار ما

یو رکتہ کستام لا گتہ واپہ وان ————— مار پھٹ

نیتس نسبت چو بسند خیال ز برگاه نه یمن یار با نی بدد کرمین به
 گام اندو اتنا و ز بنه به یمن کومت خدایه - حالانکه ساین پرانین
 بسند و نون چجه ز نه چجه مبراز و یکس پیچ ره ز رتقه گز معان ته نه
 چجه مود و کچه پیچ و ولان - از نعل چجه مسرت صاب کار و بار کران
 ته مبرز سان اسان لبان -

مسرت صابین و نون چجه ز یمن اوس باله یانه پیچ سار
 نه شایری سستی مثل - استد آلی دوس منتر اسی یکم اردو پا کھی لکھا
 مگر آفرس دامیر که ز پینه زبانی منتر لکھنے سپید پایدار ثابت -

مسرت صابینی شایری چجه لو کچا رکن ول و نون ته رتبه و نون
 خابن لر لو به کران مگر اوس سند انهار پیچ و نان ز لکاسه چجه کاشدار
 اته چجه آبشارن نشد و گینه و نون ته رایه نیرج شتی ته خار -
 ویشو پیتر نه پینه تر حاله تر نونی آرک شور چجه اوس پیتر شایری منتر لو
 لوت مگر شورو دار اندازس منتر آدنی ناد دیوان - اوس پیتر
 شایری منتر موجود شک رس ته عشق ریتمه چجه السانس و لساوا
 نه ته بانراوان ته - بگوان کرن ز زانه لو کچا حالانکه یه فرزند
 مکتون ماجر کشیر نشد پود گوهر - وختام چجه پیتر کلامه لاجه

مسرور کو لگائی

لو کچا رنگ بد یعنی سرور آریک مسرور کو لگائی زاد
 اپریل ۱۹۲۹ء پ مین منور و محال با منور پور۔ یہ کام چھ پچھل کو لگائی
 منور آباد۔ بابہ صاحبس جھکھ خواجہ غلام احمد میر ناد او سمیت۔

یختہ خاندانس منور مسرور زاد سے اوس منور سے
 درجک اکھ زمیندار گراہ مگر زمیندار آری سیتی اوس آتھ گرس
 منور فارسی پتہ عربی زبانین ہشد گزینہ گنن گڑھان۔ چنانچہ
 امیکہ انور پور مسرور صاحبس بیٹہ تیرہ یکن اوس اکھ جھکھ مایا ایس
 عبدالقدوس ناد اوس، انس اوس فارسی پتہ منور شاپری سیتی
 کافی دلچسپی تہ وابستگی۔ مسرور مابن و فن جھکھ زمین شاپر
 بناد انس منور جھکھ عبدالقدوس مابن انور تہ تھنر شخصیت واریاہ
 حدن تام ذمہ دار۔ چنانچہ عبدالقدوس مابن انور کور چھ مسرور
 آب پینہ منوروی باسے کہتہ "منور جھکھ پانچ کران۔"

اکھ اندر مینے بیتراہہ جھکھ عام مرد
 بد دنیا کی جھکھ مین گرم دسرور

روسل چہرے تھے گہرے و چہرے خوش چہرے
 دقبت تانکے چہرے تھے و چہرے خوش چہرے
 زلف تھرتھرتے تھے و چہرے خوش چہرے
 چہرے و زلف و فاف تھے و چہرے خوش چہرے

نظر اکھ چاہی چہرے سپینہ دارون
 نظر اکھ چاہی تھوڑے و آسن چہرے دارون
 کنھن چاہی آٹھ و ڈالہ و چہرے دارون
 گوناہا باسوم کنھن ماسہ دارون

اکھ ادوتھ تھوڑے و چہرے دارون
 اکھ ادوتھ تھوڑے و چہرے دارون
 بیس باسہ تھوڑے و چہرے دارون
 مے بلے یکھ تھوڑے و چہرے دارون

مسرور سارین کلامہ نظر تل رطبت چہ بہ کتھ نشان ز پو چہ
 واریاہ اصناف سوسن ورتاوی ہو۔ غزل۔ نظم، ترکیب بند
 و کشتوی، رباعی، بیت، چہرہ، اسہ، پندس، کلام، شعر، نظر، گزہ، ان
 دگر مغربی ادب کی شاعری پسندی کی قسم از کل شعرس منتر مروج چہ
 بہن کن چھینہ مسرور سارین کلامت ممکن چہ ز برو نہ کن مارن
 ہم تمن چہر ستر تہ لوہ گرے۔

و لہذا چھینہ بہنر کاتہ ملاحد کتاب چھینہ بہنر۔ البتہ
 چہ ز بالین اخبارن بہتر منتر پسندی واریاہ چہر اسہ تام وائی ہو۔
 بہن چہ سبھا چلید بہنر کلام چھاپ بزرگ یاد۔ فکھ لجا
 تہ چھینہ بہنر شاعری سبھا بہ جان تہ باصنہ باصنہ پرنر پور
 چہ کتہ جاپہ بحر یا لفظن بہنر تہ ترا و منتر گز اے یا پھیر لبہ یوان۔
 مسرور صاب چہ و بہ جوان تہ کاشغری ادلس چھینہ بہنر
 واریاہ و وسید البتہ۔

مکونہ کلام :-

میرا سان واری داچھ زندگی بہش
 بہنر اس شوق سے ارمان مٹو

غلام احمد مہجور

”مہجور صاحب چھ اکہ دور کا شہر رہنا اسی مہجور۔ مہجور صاحب
 تیس نوے ہزار پتہ نوے رنگ شامش غزل سر حلا کوڑے چھ اکہ لادوال
 کارنامہ۔ جدید دور کی دیوار یا ہوشیار کو مہجور صاحب لیتے اثر حاصل۔
 مہجور صاحب اسی ۱۲ سوال شدہ بھی اس منتر مہجور
 کام نہ مہجور۔ پتہ شہر یا مہجور صاحب اوس پتہ نوے تک تحصیل زور رنگ
 روزانہ دول مگر شہر کر تھ مہجور صاحب یا مہجور صاحب مہجور گوم روزانہ
 تھ اسی مہجور ہر پر کر تہ روڈی تھی۔ مہجور صاحب آئی خانان چھ
 از تہ قصبہ نوے تک منتر مہجور۔“

مہجور صاحب گرام پتہ آئی تالیم پتہ یا مہجور صاحب
 پتہ حاصل تہ پتہ گئے عاشق صاحب پتہ پتہ۔ عاشق صاحب
 پتہ پتہ پتہ عالم۔ مہجور صاحب پتہ پتہ پتہ پتہ پتہ
 کم پتہ کہ گئے تم پنجاب تہ پتہ پتہ پتہ پتہ پتہ پتہ پتہ
 پتہ پتہ پتہ۔ پنجاب پتہ پتہ پتہ پتہ پتہ پتہ پتہ پتہ

مے برتیں چاہئے سواریت چاہئے سیرت چاہئے دلشہد نون
ہو مانیتہ منہ ہنس موزر بندشس چھیس پڑی وان آفر

○
مہ راور زندگی و بہن گمان مفر غنم اند
سہ دہ بہ کر چہ پین کر و غنم ایس مانس اند
تو یہ غنم دہ چہ راور بہ دہ بہ غنم غنم اند
چہ بولن دہ یک آریخ لبس مفر غنم دمن اند

○
موہ چھین مفر آفتابک گاش کر روٹ
سمند پریہ ہیکیا ہو کما ورتچہ نوٹ
زمانہ بارہ از موومت — لی
چھیتہ نوٹان و راور پریہ کانسہ زانہ کھوٹ

○

مہجور صاحبان عفتت مند تہ دوستن سہند دایر او من چاہ
 وسیع - کثیر نمبر تہ آسوس سہند تہ لوکھ آسوس سہند تہ دوستن تہ یمن
 والی - گورؤ دیوشنگورن تام آسوس سہند شاپری تہ ایف تہ
 دیوندر سہند تہ سہند ڈری تہ میلہ مہجورن کلام گورؤ دایر
 تام ووت تہس باسینو آمیک انداز پالش سہند تہ لار تہ تہ سہند
 مہجورس ستیار تہ سہند ڈری تہ شاپاش - بلراج ساہنی او
 مہجور صاحبان اکھ نزدیکی دوس چانچہ تہ گوروار یا تہ کوشش تہ تہ گورؤ
 بلای سہند تہ کن تہ تام واتج - بلراج ساہنی تہ گوروار یا تہ
 اکھ فلم مہجور - ناوشاپاش تہ تہ علاؤ آسوس مہجور صاحبان باقی اہل
 نظر تہ اہل دل لوکن سہند تولقات -

مہجور صاحبان گور شاپری سہند ایستہ ۱۹۱۲
 منتر - مگر آسوس تہ اردو پاٹھی لیکھان - اردو سہند سہند
 محو پتہ فارسی پاٹھی لیکھان - گاشریس منتر ہیوت مہجور صاحبان
 ۱۹۲۱ء پتہس منتر لیکھان تہ سہند سہند رود تہ تہ زیدی ہیوت
 آخرس تام جاری -

مہجور صاحبان سہند قبول عام تہ لوسہ شہرت پتہ زیدی

واریا ہن اہل علم تہ اہل دانش لاکن ستری زان پچھان
 پنجابہ والیں پتہ آ۔ مہجور صاحب گریو مت کلات
 گرگہ سون کیان ز آبائی پیشہ یانے پیر مری گریو مت گریو مت
 اتس نہ پائس اکتہ ستری براہی۔ اتس سپدی خیم حکم بند و پائس
 منتر ملازم۔ اکہ لہ یہ نوکری تزا دقتہ گریو مت یہ نوکری دبار پختیار۔
 اتس گریو مت حبیب پتہ آری نوکری نشہ رعایا۔ پٹا یہ گریو مت
 پتہ گریو مت صاحب ۹ اپریل ۱۹۵۲ء پتہ سون منتر رحمت حق۔ تہ خیم
 آری پانڈی شیفن نشہ جرنی ستر کہ پتہ سون ڈنڈس پتہ سون منتر
 منتر دقتہ گریو مت۔

مہجور صاحب ادس گوہ ڈنڈک کا شرف شایر پتہ سون
 منتر پتہ سون حاجی اعزازی سان کفن دقتہ گریو مت انتظام آوری پتہ سون
 تین آری اکوہن توفیق منتر ستر دقتہ۔

پتہ سون زون پتہ آری دارماہ جلیو ستر دقتہ۔ رماہ مندر
 حضوری منتر آری شایر گریو مت۔ رماہ کوٹک پتہ سون منتر
 اکتہ سلیس منتر اکتہ خاص، اہمیت تھاوان۔ اتہ پرک منتر منتر
 چہ پتہ سون اکہ تادریو تہ نایاب دستاویز۔

مہجور مابن کلام چہ "کلام مہجور" "سلام مہجور"
 "پیام مہجور" ناؤ کین وار یامین بیتا کین منتر شایہ سُدھت۔
 علام چہ کچل اکاڈمی تہ پشند اکھ انتخاب کلام شایہ شہادت۔
 سرہدیہ بیان حضرت بل ناؤ چہ بیتا کہ منٹوی تہ چہ مہجور مابن
 یادگار۔

مونیہ کلام :-

و دھتہ مشور یامنت واو حشد موج تلیہ گو
 اظہرتی کور زلفہ چہ حقمرایہ ونے کیا۔

باہکی ریٹزل وارین گالن۔ بلبہ غم تراو کڈ پکھن واش
 پینتہ لیور چونے مذہب پائن سنگر مالن چو پزاگاش

اکی شکہ ٹھلی مٹو دھیم ساسہ بیدی پوش
 ز انسان ہوی نور لان ٹاٹھ یارو

منزل باگہ آہ تہج مثال میلنی چھتے دشوار۔ ڈورین۔ دجن تہ کھنہ تہ
 کھنہ، مہفلن تہ مجلس منظر و دس بچاہ کالس ہجوار صابن چہ
 ہجوار صابن لوسہ شاپری کر تہ شاپری خاطر اوس
 کاتر ذہن بروٹھے تیار۔ اکتہ شاپری منظر اوس بروٹھاگ
 کس تہ نورک رنگ۔ ہم دو شتوے پیر کھنہ عوامی ذہنیں تار تہ
 پیر شاپری سپد قبول عام حاصل۔

اکتہ کھنہ بیکہ نہ کا نہ شک کر کھنہ ہجوار صابن بنو
 کاتر غزل غم جاناسی سہ سہتی غم دورا رنگ تر جان تہ۔ جو کورین
 رنگ تہ شاپری تہرہ۔ مگر کھنہ کر تہ بیکہ روایت تہ اکتہ
 بقا و بچہ و کھنہ و تہ قبول۔ یوہے وجہ چہ نہ پیر کلامہ باسٹو
 تہ عام لوکن دو پیر دہیو۔ ہجوار صاب اکتہ اگر دو پیر اہام تہ
 لوسہ نہاگی، سہا بہت تہ شاپری کاتر شاپری عطا کر سہ چہ
 روٹھل میرس پتہ صرف ہجوار صابن چہ۔

میان نظران شہر چہ ہجوار صاب بنیادی طور و رنگ
 تہ لوک شاپری تہ فتنہ تار تہ منظر تہ کھنہ یہ کھنہ ہجوار باہر تہ
 سہ اوس بر پور تہ تہ جاندار تہ۔

سُلب گزایہ ماران تہ عاہ پائے دوت واولوشن نش
لوشس پہ چھے وگہ راسے چائی ہاسے ندا آلو

گل ہر دہران سوئتہ بیہ دیار گران دور
مٹری مٹری چھے پھیران زندگی و سواس مٹن تراو

چھو صحن سجتہ چھلختہ لوشن تران شبنم حین تر آوتہ
پتھس دل دس تہ لوشن کن و چھتہ اتھ راپس و تہ کیا

گلو میانہ آتہ وائہ گری جامہ رنگین
رنگکھ جامہ کبہ وائہ یو دوسے بو راوے

میون لو کچار ترلہ ون آب رٹو آ
گو نیرتہ پھیرتہ مین چھے د شوار
کولہ رادن دودیر سبزاد ہو
تو بہار و میانہ لو کچار و ہو

سوں پہ روپے ہجھتہ دڑاس باز رتور دڑیم چلے ناس
نہر سیم واپر پرداہر کھچیم باز اریشانی -

شہر نالان میٹھر ساری پریشان
مشیٹیا پڑھ لولہ شہر س حکمرانی

چھنہ عانیہ متین ستو رلان دادی لہ عملین
مٹھر پوشتہ چھنن رٹ نہ توے جائے گولالین

چاہنہ بڑھ مہراب مستحرد روے چون رشک منم
دون اچھن تل جلور گڑھیم کایہ تے بٹخانہ چون

بہار س تلر گڑھین دور انہ ہن مانچہ سو نہر اویتھ
فضا چھنہ صاف تہہ گیس گیس کران پنن پھرین اندر

ترقی پڑا دیکھ رہا تیر۔ ادبس ستر چھ پن ان حد کا۔ انسانی
 چھ پنہ پڑکھ اواز تہ پڑکھ کر گزرتا منہ پڑکھان۔ دین ستر
 تر تہ پڑکھ ستر پڑکھ ستر پڑکھ ستر پڑکھ ستر پڑکھ
 ویر ستر پڑکھ ستر۔ ان کل چھ پن کس پڑکھ لپک ستر و ستر
 تہ دھروہ ستر چھ ادبی کام اند و اتنا دان روزان۔ ازل
 چھ پن ستر کس کس کس۔ ہم چھ دکن دلال محلہ پڑکھ
 روزان۔

مجبور صاحب چھ شاپری علاء اردو کینو کا شتر شتر تہ
 لیکن تہ پڑکھ مضمون چھ چھ چھ تہ۔

نمونہ کلام :-
 اشی و اند دامن ترے کورم پڑکھ دیر آڑ روڈ
 کیا پان تر پڑکھ روڈ ہم در دانه پتا مو۔

حیا پک آہ شہی چھ کج نادانہ مٹی چھ
 نلندی عین شہی چھ اگر چھ کج بے مد جانو
 نقش فانی زار و زخم کو چھمس رنگ دوام
 فطر ستر پڑکھ ستر بے معنی ستر ستر راز گوم

عبد الفقار مجبور

زمان کس ستری کور انصاف تو حال لیس مجبور اسے
 ٹو سنز حصینہ کہتے ، مے دوت مجبور مائیں ۱۹۳۱ء میں لکھان
 پوزوائن و آئی اسس نہ تو مشرو و کھ۔

مجبور ماب چھ اردو ، فارسی تو پیشدی علا و کاترو
 پانچو لکھان تہ سٹاپو آئی شائیر چھ۔ لکھنؤ چھکے پن آگہ
 مخصوص رنگ لیس ز کلا سکی رنگس نکچہ چھ۔ پشند حصینہ
 پانچو علا و کاترو مجموعہ کلام حصینہ موت مگر برسالن تو اخبارن
 منتر چھ پشند کلام حصینہ روزان تہ مشائیرن منتر
 چھ پشند آواز کنن گزنہان۔

مجبور مائیں چھ زینہ ناو عبد الفقار ، کرام چھ
 منتر تو اعلیٰ گر چھکے اسلام آباد میں ۹ اکتوبر ۱۹۱۴ء میں
 منتر حصینہ پشے۔ بابو مائیں ادسکھ خواجہ احسن شاہ ناو
 تہ ادیب نامنل کرنہ پتہ سیدی بیگم آکباری پشند س حکمس
 منتر لایم تو ۱۹۴۱ء میں منتر گمیر انیس پکڑی تا ۳

سرور کتبہ بہارِ پایہ گروک - چنانچہ ۱۹۵۶ء میں مشرقی ٹبرک یاس کرنے سے
کوڑن بی۔ ای سی تہ ۱۹۶۰ء میں مشرقی ٹبرک یاس کرنے سے
مستند نگہ والاں۔

سرور می آید که کجای من میسر شایری بیشتر ز تویی بیشتر مگر نوی جانده
بیه بیشتر می آید یا کجای شایری کز تو

سرور نہ شامیری منتر لڑوے گو میر تہ سمنیر لہنے چھنے لوان مگر
جوان جذباتن تہ شبا بکین رنگین نظارن کن و چھتہ چھتہ یہ موت تہ فکوا
گنہ گان تہ چھنے جذباتن تہ اظہار چھے اُمی منتر شامیری تہ -
سرورس چھو نہ زندگی بھڈن دہ لاین شمن تہ شبا بکین جذباتن سماں تہ
واریا کن رسالن منتر اُمی شند کلام چھنے ملاو چھے اُمی زکو کیر کو کیر تہا بیجہ
صد " یہ میگج آتش " ناو چھتہ تہ

مختصر مثنوی کلام :-

کوچ یار شاه زاز سو در مال جھنیا   گویاں ہری تہ مختصر رس رٹان مال جھنیا
 مٹس زوینہ گشتس نہ حسان یونگ نار   یہ جھیس پھر اصہ نالھ زول مال جھنیا

زانہ کیا بگاہ اعلیٰ مانہ وصلک دود کر لوی طے
 دراویس میخانہ مس جتہ آتشی چشمین خمار

بیلہ کاری و قتل سبجہ فکر گزشتہ اندیشہ کن کتہ چاکر دلی
 مشرا و کشتند غم تھا و کشتند دو گتیارہ دس کہتہ عمارت

باسیوم شام ششپن بیہ آفتابہ کیا کھوت = اتنی روز نماہرا جیم پوت کھور یا آمت
 گتہ گنور کنیہ مے آتس کور و زلموز و پاری = آسکھ سہ نامہ زانہ شایہ شرا آمت

نیامتر شیر کچہ ملہ بان ہے = آکاش اُنی ہے سالی
 دس پاکھ تہہ دھیت مجبورن = من ہے گوم و و با لی
 (سارنگی واد)

جواہر لال سرور

جواہر لال سرور چھ ۲ نومبر ۱۹۳۹ء ہندوستان تحصیل نزد دریں
 منتر زامت۔ چتا جیس او سس پندیت رو گنا تھ ناو۔ گرو اریہ گنہ

نصرت و نصرت کیسے نظر۔ میلہ واؤن تبدیل تہ نہ دورے کیچہ
 کوڑن میرک پاس پتہ رعا نجین نوکری مگر سوکھتہ۔ دوین خبر کم پرین
 سببہ ماچینہ نوکری بنان تہ کوڑن ۱۹۵۴ء پ مہس مشرادیب فاضل
 امتحان پاس مگر توتہ تہ بنیوس نہ روہ نہ روہ نہ۔ آخرس کو حاکم بن العنا
 تہ سوز کہ نگر پیرتہ پاندر مین لداخ مشر۔

نماجی آو ۱۹۵۴ء پ مہس مشر لداخ مشر ترے وری گزارتہ۔
 واپس کشپرتہ اذ کل چہ پنپس علاقش مشر ماشری سٹند مقدس قرش
 نکہ والان۔ آذ چہ ناجی۔ بی۔ اے۔ بی۔ ایڈ، ادیب فاضل۔

ناجی چہ حلپی تہ شرافتک اکھ داؤن لایق نمونہ۔ باسان
 چہ زنتہ کمر تام دیوتا بن امس پنن اچہ دولمت چہ نیمہ موجاب
 ناجی اکھ وند سوچان چہ روزان۔ اوسپندس تھپس پیچہ چہ مگو
 بے سٹند سکون نظر زنتہ مان مگر دیس چاک ہریمیشہ مگر وہ تھان روزان
 کتھ چہ ہم سبھا کم کران مگر نہ کاہتہ کتھ چہ بامراد تہ با مقصد آس۔

ماو لکے شد تن چہ ہم کفایت شکاری تہ ساد زندگی ہنر وقتہ
 اختیار کرناو چہ۔ ناجی چہ کائتہ اکس دشمن گنراوان تہ پیر پیر
 چہ امس کاہتہ اکھا دشمن۔ ہم چہ تھو لیکن والہو ہنر ہم شری

علامہ بی تاجی

علامہ بی تاجی جو اکبر ٹیومبر ۱۹۲۲ء میں پشاور میں پیدا ہوئے
 زامنت۔ یہ گرام جسے گو لگاؤ تحصیل منتر آباد۔ پٹن چھوے ذات
 لون تہ بزرگن شہد پیشہ محکم زمینداری رود ممت۔ تاجی
 چھوے کم تخلص کران۔

تاجی صاحب س بابہ صاحب چھوے خواجہ منور لون
 ناو۔ چنانچہ بابہ صاحب ناو تہ پٹن تخلص رلاوختہ چھوے پو پالو
 تاجی منور قلمی ناو تخلص و ممت۔ کثیر مشہور ادبی حلقہ زبان
 اوس تاجی منور ناوے۔

پشاور نایہ دوش نسبت چھوے پیم اکبر تخلص منتر بکھان۔
 ”پوز بوزی توئے چھوے پتہ زبیر کر چھوے زامنت۔ مدد سس
 منتر چھوے تاریخ یاد آیش پتہ پانچو اکبر ٹیومبر ۱۹۲۳ء۔ پ ڈری پز
 ڈری آسٹس کم یا زیادہ کھیک چھوے سہیل۔“
 تاجی صاحب پتہ آچھوے منور ادب پائس انڈر ٹیکو وچھوے غری
 لوچھوے افلاس تہ ناداری۔ بے گسٹن ہندو دکن تہ گرسہ بنوین پشور

یہ کتاب کا مندرجہ ذیل نام و قیمت لکھی ہے تاکہ اس کی خرید و فروخت میں
 جلد سے باز نہ آئے۔

بہ ہیکہ کھور زہ شیکر آویختہ و نیتہ ز ناسخا چھ پینہ والہ
ز مانگ انکہ اہم شاپریس سو تہ سو تہ ہر گشتاری سان قدم
تلان ہوا وان چھ تہ ہر و ہر ہر و ہر پکان چھ۔

منوفیہ کلام :-

از نوے زندگی بہارن در
رو ز کورت تام تر لیشہ موت سابقہ

کاینات کس لڑم نلوے یا وین
گو ز صیلاہ حیات کے چا وین

چھپس بہ اکاشچ یم زوناہ
 چاند دادے گڑھان بوجھس ٹکلی
 یاسم رچھ نظر چھم تراوان
 زونہ ترندراہ بیتان بوجھس وڈوڈر

پنیر تر و برقاہ مجیدہ کن
لو کچھ لو کچھ کور لو ہریت میں شعلہ
یو کن بیٹھ تیرے لو شہ سہ تین
ماہتر لو مہرا نہ تیرے
لو کن بیٹھ تیرے لو شہ سہ تین
لو کچھ لو کچھ کور لو ہریت میں شعلہ

دو پہ گڑھ ڈنڈور واپس واپسی کام کران چھ۔

شائری :-

تاجی صاحب کور گائتری پانچویں لکھنک ابتدا
 ۱۹۵۳ء میں پانچویں منتر شامل مائیس و منیس پانچ۔ اہم پروڈیو
 اہم لکھنک مگر قبول تہندی اس مسہ آسان اردو پانچویں فطرت
 تاجی چھ ادب برائے زندگی ہند تہ جہان تہ طرفدار
 سہ چھ پڑھ گئے چیرس منتر افادیتک قابل۔ تاجی صاحب بجز چھ پڑ
 یو کور باقاعدگی سان شری ہند پانچ لکھنک سلسلہ شور۔ یہ چھ
 پڑی کو اکھ مبارک قدم۔ پانچویں شری پانچ چھ شری ہند پانچ
 ناو چھ کتابہ منتر چھاپ گائتری۔ یہ کتابہ پن چھ سائیس ادیس منتر اکھ
 رت اضافہ۔ تاجی پن چھ شجید شائری تہ لچھ منتر۔ تاجی پن چھ
 گائتری منتر پن علاحدہ مقام لیس کاہنہ ہیکہ حقیر ہجہ۔

شائری علاحدہ چھ پن منتر لکھنک۔ منتر ہند پانچ
 پانچ کتابہ چھ "موجودہ منتر" ناو چھ کتابہ منتر اوتار کرشن ہم ہری سہ
 اہم تراک گڑھ چھاپ گائتری۔ پندت عواہر لال ہنر و سہ منتر مشور
 کتابہ "Father's Letters to his daughter" چھ

دُری یادوں منتر میٹھس اہلس = ہاتھ یوڑوے گویا وان سوٹھ
 لاگھ کبیرے جامہ زہینس = پوش دوہڑ پھولراوان سوٹھ

وای پنس باغہ ہے اندر بوجھس = اکھ بلبلاہ ہر تھون گونڈ
 شالہ مارس منتر لگن کیا باو لوے = لول بونشی مٹیون چھک ٹھوڑو
 از چھ تم کنا مقام یارم ہونوان
 غارنے ہنرے سنہر چھک گنہر تھی مشہ
 "شب شالہ مار"۔

تر چھک غزلاہ نئے چھک غزلہ مہند نوڑک خیالاہ تر
 پتاہ چیم چھے کچ سنس اندر رے میٹھ دبرائے
 حیا چ کا تینا س ساری ہے منتر لویہ چھک ہمسار
 توے سمار ہے منتر زندگی ہنر چھک متالاہ ترے
 نئے چھک لولہ کس باغس اندر بدول جالاہ ترے

یادوستو گلو، گلو
کھلاہ بہ چھیس
ہوٹ میون کس
چھیس حور زن
آوان سس
منز پوشہ نے
چھیس تو نشہ نے
دلدار سے
غم حار ہے
منز خنک
پیٹھ راہین
بولان چھیس
چھاوان چھیس
گلزار نوئی
سبز ار نوئی
○ — یگیں —

نہ مشاہدین پختہ منہ منتر بھاسہ دتھ تھیر گھ کھاران۔

عظیم فنکاران ہنر چھان چھے پچے ز تہم چھ وقتہ آوارہ
وٹکس نادس ابدیت عماران تہ اکہ دورک تہ اکہ ویر منہ پانام پرتھ
دورک تہ پرتھ وٹک پانام بناوان تہ اکھ آے تہ پائے پنتہ نہ پرک
خون دتھ بختان۔

نادیم ماب پرتھ تھو واکس تھس دورس منتر لیس تھتھ
رنگہ انقلاب تہ تبدیلی ہند دور گنراونہ چھ لوان۔ سیمہ سادہ نادیم تھتھ
دھنس منتر شوژک آلاو بڑاوان اوس تہ ویر اوس کٹھیر ہند تھتھ
تھتھ موڈس پیٹھ دھتھتھ پنتہ اکہ طرفہ رجعت پرستی تہ جاگیر شاہی اس
دھرتھ اس تہ پنتہ طرفہ اسی زندگی ہند ترقی پسند طاقت سمیت گرتھ
فرسودہ خیالین رد اچن، جاگیر شاہی تہ مطلق العنانی خلاف جدوجہد
کران اسی۔

فکار نادیم مابن مل قلم اکتھس کہتھ تہ باگہ بڑن زندگی
ہنرن ترقی پسند قدن ستری روز گھ کورن پن فن عوام تہ عوام
جدوجہد بابت وقف۔ نادیم مابن گائتری پاتھ لیکن اوس گائتری
منہ اکہ تو دورک تہ طرزک ایندا۔ مئے چھ ذاتی خیال ز لیمہ حقیقت

دینانا تھ نادوم

ہاورد فاسٹ چھ اگس جاہ لکھان :-

“Great songs call for great
singers, and this is the time
for greatness.”

وقت آواز پر زنادی تہ اُمیک نبض رُٹن چھینہ
سہل کھٹا - وہ فی ہر گاہ کا تہ اکھا آواز تہ پر زنادی تہ اُمیک
نبض تہ رُٹ - اُمہ پتہ یہ تجربہ تہ آواز مولی جاہ و تہ
بیتن تام و اتنا دی چھ زیادے پین کدڑ تہ مشکل - عظیم
ادب چھینہ پتہ زمانہ کورنگو لٹہ عالی آسان - کا تہ تصور
یا کا تہ خیال چھینہ زہور یا بے مانے آسان - گنہ جنس و خیال
تصورس - نظارس عظیمت عطا کر دی چھینہ تہ جنس و خیال
یا نظارک بکر بلکہ چھ پتہ لٹہ لٹہ بکر لٹہ پتہ جنس

زیر پا دکران -

کاشی منتر بیسمه سانه نادم صائین قلم تل لوکن با
 اکر منتر آواز اکر نو آواز - اکر منتر آواز اکر نو آواز - لوکن با
 زرتشتی شمس راز آفتاب کھوت - دایه یاب پیله جاری تان
 منتر مگر وار وار کر نادم صائی آلون لوکن بیس دس منتر جاب
 تہ عوامی جد و جدس لوگ اکر منتر داکھ - بہتر شایری بیس
 کاشی منتر کھنن تہ کاشکارن بہتر جد و جدس بہتر نشانی - کاشی منتر
 تہ امن تہ کاشکارن بہتر جد و جدس و قش منتر گزیزیم بہتر شایری کاشی منتر
 گامن تہ کاشکارن بہتر تکیا ز عام لوکن باسے یہ بہتر شایری منیس پائش
 نکر تہ باسے یہ بہتر دیک آواز تہ دیر راسے -
 نادم صائین لوکس کاشی منتر زبانی سیمہ حاصل
 چہ تمیک المہار چہ سیمہ کم لوکن لنتہ نظر گزہان روای
 تلمحات تہ تشبیہات اکس کن تر آواز تہ سیم تو لفظ نادم
 صائین گندری تہ سیم علامت یو ورتا و تہ چہ کاشی منتر
 اکر شاعر اضافہ - بہتر شایری منتر چہ سیمیک وقت لکر این
 ہند شور، طوفان ہند رقصار - انقلابی خیال ہند شور

آزاد من نشہ تھنے بے مثر اس سو حقیقت گئی تا دم صلیب نشہ و انتہ
جوان تہ بھر تہ لپچھ لپچھ لوٹن۔ تا دم صاب چھنے مرف اکہ دورک تہ اکہ
طرزک بانی کارے اوت بلو کہ چھ سہ پانی پانے اکہ دور۔

تا دم صاب چھ عظیم۔ حالانکہ کمیشن لاکن گڑھ مٹون وٹن
گوٹ بیوتہ جن باسہ مٹون وٹن مفاطلہ مگرے چھنے اٹھ مالمس مٹن
کاٹھ مفاطلہ یاد رکھ۔ کاتر زبانی لیس ذہن تہ لیس طرز فکر تا دم
صابن عطا کور سہ چھ اکہ لامثال کار نامہ۔

کاتر س مٹن انگریزی ادب کین۔ اریا ہن طرز ن رواج کس
تہ انگریزی ادب کین زودار تہ زودار صنف کاتر س مٹن تار س مٹن
یو سہ کام تا دم صابن کرس کام ہیکہ صرف اکس باکمال تہ باجیوت
قلم کار سندسے کار نامہ آستہ۔

تا دم صاب چھ مار کئی تہ امی سندس مار کئی فلسفہ چھ
امی سٹیر شاپری سٹیر مٹن مل مقصودک دتہ ہاروک۔ عوامی شاپری
بہتر زودار مثال چھ تا دم صاب شاپری۔ امی سٹیر شاپری مٹن
چھ زلف و خالک نم کھے بہن بلو کہ چھ سہ پراہن علامت ن
تہ روایتن نو دمانے دیکھ تہ نو انداز و تا دم صاب مٹن مٹن زو تہ

سید منت -

نادیم صاحب نیچہ ماحولس منتر اچھ منتر راوتیہ ماحولس منتر
 افس غریبی تہ لوچھ اس واپر آوتیہ مگر ماحولس منتر دیکھ تہ ماری نادیم
 صاحب واپر ماحولس منتر تہ بڑو تہ بڑو تہ گولکان - گوڈ ماسیہم
 ERA سکولس منتر کام کران امہ پتہ ہندی ہالی سکولس منتر - ہم
 رودی اسمبلی منتر و استاد ہندی تہ پتہ تہ امن شمس سٹی گئیہ
 چین تہ - انجن ترقی لیند مصنفین جتاز ہندی عہد دار تہ رودی تہ
 کشمیر امن گولکان جنرل سیکریٹری تہ مگر کین بڑو تہ کتہ رودی ہمیشہ
 عوامی مفاد اہم -

ہم چھ پڑا آتی حبیہ کدل ہنگر کر روزن دار مگر اچھ ہم دارا
 رودی پتہ ہندی ہالی سکولس منتر - ہم رودی کثیر س کالس اسسٹنٹ
 ڈائریکٹر سوشل ایجوکیشن تہ -

نادیم صاحب اسی گوڈ گوڈ اردو پتہ لیکان تہ سلیہ
 ہتھو دیکھ پانٹرن ڈریکٹری - امہ پتہ ہیوت پتہ ہندی پتہ
 لیکن تہ ترین ڈریکٹری رودی ہندی پتہ لیکان - پتہ لکھنوی
 پتہ گوڈ لکھنوی پتہ ۱۹۲۲ م پتہ منتر مان کثیر "نادیم مگر دلس"

سویخته و اوچ نرخی ته ناگه بپرستند شنبه چار مؤخواد - کاشغریس اوس
منز چینه نادریم ما بینه قدر قاصتک و لستام کانه شایر یاد گومت -
روایتک بائی نادریم چینه ایه عیال پانے اوگرت ته ته دوتن ته - اوی
سند انقلابی آلو لوزرته چینه سون ذین مایا کوسکی ته لیشکن نس کن
اچته نلس پیچته مهور گوتان -

روایتک که آولنه منز گوتته یوسه دتته نادریم صابن کاشغری
مادیم و ته بپند برکت چینه از کاشغری شایر منز لن طکه تار گندتته برونه
برونه لکان ته بجه ته خضر پراوان - نادریم صابن یوسه لیکمن
والین منز لو چینه که کاشغری ادکیس مادلس منز دتته تمو منز چینه رحمان
راچ صابن پیچته تنه انظار میس تام برتته اکھا که نته بیته برکت نادریم
صابن اثر پیچته - یہ کتھ نظر تل رتته چینه یہ ون بر محل ز نادریم صابن
شخصیت - اوی سند برون آلو، اوی سند زودار فلسفه ته اوی منز
نسج ته باوقار زبان چینه اوی منز عظمتر نفیر کران ته لو چینه خشان
نادریم صابن اگر کتھ ترقی یافتہ ملکس منز زامت آسہ ہے اوی
منز شایر ته اوی منز زندگی پیچته آسہ ہن درجن واد کتابہ لیکھنہ
آمنر نگرستم ظریفی چینه یہ ز و لستام چینه بپند مجموعہ کلام ته چاپ

سید مت -

نادیم مابین نیچہ ماحولس منتر اچھ منتر راوتیہ ماحولس منتر
 افس غریبی تہ بوجھ اس واپر آدھ مگر ماجرہ منند ڈو کہ رٹھہ تری نادیم
 مابین واریا ہ منتر تہ بڑو تہ بڑو تہ گوکان - گوڈ مہویم
 ERA سکولس منتر کام کران امہ پتہ ہند ہالی سکولس منتر ہم
 رودی اسمبلی منتر وہ ستاد ہندی تہ پتہ تہ امن شمس سٹی گئیہ
 چین تہ - انجن ترقی لیند مہنٹن جتا ہندی عہد دار تہ رودی تہ
 کشمیر امن کونسلر جنرل سیکریٹری تہ مگر کین بڑو تہ کتہ رودی ہمیشہ
 عوامی مفاد اہم -

ہم چھ پڑا آتی حیدر کدل ہنگر کر روزن دار مگر اچھ ہم دارا
 ڈریو پیچھ ہوا ہنگر روزان - ہم رودی کثیر س کالس اسسٹنٹ
 ڈایریکٹر سوشل ایجوکیشن تہ -

نادیم صاحب اسی گوڈ گوڈ اردو پانچھی لیکھان تہ سلیہ
 مقو وکھ پانٹرن ڈریو جاری - امہ پتہ ہیوت پتہ ہندی پانچھی
 لیکن تہ تریو ڈریو رودی ہندی پانچھی لیکھان - کیو لوکھ کاتری
 پانچھی گوڈ ونگ بائٹھ ۱۹۲۲ م پتہ منتر مان کثیر ناد مگر دلس

سودن و اوچ زخمی ته ناگه بېرستد شته پچار موخواد - کاشانس اوس
منځر ځېنه نادیم ما بېرته دوقامتک و لستام کاشته شاپر یاد گوشت -
روایتک باغی نادیم ځېه اېه لځاپه پانے اوگرت ته په دوگرت ته - او
سند انقلابی آلو لور ته ځېه سون دین مایا کاسکی ته پشکېن نس کون
اچته تلسی پیچېه مجبور لکھان -

روایتک که آولنه منځر لکھته یوسه دځته نادیم صابن کاشته شاپر
بادکمه و ته پېند برکتېه ځېه از کاشته شاپر ځنځرن ټکه تار گنده بڅو ته
بڅو ته لکان ته بجر ته خزر پړوان - نادیم صابن پته یوسه لیکمن
والین پشتر لو چپو که کاشته اویس مادالن منځر و ته تھو منځر ځېه رحمان
راځې صابن پیچېه تنه لفظ میس تام پرتېه اکھا که نته پیښه ښکته نادیم
صابن اثر پیچېه - په کتھ نظر تل رښتېه ځېه په وټ بر محل ز نادیم صابن
شخصیت - اوسند بدون آلو، اوسند زودار فلسفه ته اوسند
له سچ ته بادقار زبان ځېه اوسند عظمت نفیر کران ته پوچېه پشتر
نادیم صابن اگر کتھ ترقی یافته ملکس منځر زامت آسپه په اوس
پشتر شاپر ته اوسند زندگي پیچېه آسپه ښ رځن واد کتابه لیکه
آسپه نگرستم ظریفی ځېه په زړ و لستام ځېه پېند مجموعه کلام چاپ

کو بہ پیٹھو یا شتراد رکھ کر تھ رو نہ دالائس چھو نہ موخہ نہ خبر تھ
 پوت رو نہ دھتھ وکھ پلنے پھ آہر موت یارن چھاوانے۔

گو مت گلان اچھن چھ پچھ پھر تہ سوئبلن پارو زان دھمتر
 چھا غنیمت چھنی ٹیئر زل ٹیمس اچھن منتر چھ آب باقی

ژکس یم لگی تمن قطن پڑن من کیاہ
 تمن پڑن دھنڈل یم زائے ساقی

لوہ ہا و ہا نارتاز خوش بوچین دیمہ ہاٹوس جنولس
 یہ شوق چوئے اگر نہ کھکھ ہے تہ قافلے اعتبار کرے

ژئے مجر کے دُون روں مے یاوٹنگ یہ لوش خیم
 ژئے بے جسی مے ہوش خیم ژئے چھے جنون مے ہوش خیم

سید کھنہ تسکین کینہہ ۱۹۲۶ء لیس منتر کر میو شوقس سید لستاس منتر
اکس منتر منتر منتر اکنت تہ آتہ پور کھ اکھ کا منتر غزل - نادیم صاب
چھ اکھ پنچ گوہ پنج کوشش و نان - امہ پتہ رود ہند لیکھنگ
سلسلہ جاری تہ رسالو پتہ رود ہند کلامہ امہ تام و آمان ، پتہ پتہ
و ما کران ز نادیم صاب پوشتن کا منتر ادیس و نہ واریا ہنس کالس
نادیم صاب چھ نظم تہ منتر و شوقی مادان ہندی شاہ
مگر ہند پو کھمت سورے کینہہ چھ و نہ کتالی سورس منتر پتہ پتہ
چھ پور پاکھی ایچاس زیتہ جایہ ہوگ نہ نادیم صاب منتر پتہ پتہ
پتہ پور پاکھی ایچاس سید کھ اگر موتن فرحت و نہ پو لیکھ نادیم صاب
پتہ پتہ ہند اکھ علاحد کتاب پتہ منتر پو امہ منتر شخصیت ہندی
زنگارنگ جلو ہا پنج کوشش کر ۔

نمونہ کلام :-

زرس پوش زردار پے راج روزیا   زرس پوش زردار پے راج روزیا
اکس زور تہ ہر بیکہ موجد روزیا   اکس زور تہ ہر بیکہ موجد روزیا
پتہ پتہ بانہ کن نوہارن پتہ پتہ چیم   پتہ پتہ بانہ کن نوہارن پتہ پتہ چیم

اُسے وطن رت گام ہو
 تھل روتھ زن بوئے شہساز گزلیس آرام ہو
 دل دہس پیچہ شام ہو
 آدائیک بادام ہو
 تریلہ ہتھ یز کالی دوتھمت گامہ پیچہ زن نام ہو
 ماجہ سہند موہ دام ہو
 "سون ولن"

ترے بوڑھتیل بلے کھیلہ ون یادن چھ ہندریوت
 پیٹھری تھل شاپج و سو ڈنگ ذی کل چھ بر گومت
 وچھس تل نار کچھ تل مایہ دل والین چھ سور یوت
 ترے کیا ہاوسے وٹھہ اچھ موٹرس ہنر گریل یر ہے
 بھن یو دتاری آسی لو بہار و داہر تل یر ہے
 "بہار س کئی"

لکھی چھ لکھن
 ہنر لکھی پیچہ

وچھک تر زندگی دنگ یہ میون لالہ زار وچھ
 وشن و دزل بہار وچھ کشپر بندہ امار وچھ
 تر کالہ کین کنڈ بن کھستہ لگا ہر چھ میون یار وچھ
 تیرا د و ستار وچھ
 مٹوئی تین نکل تہ نار وچھ
 "جنگ باز خبردار"

محبس و دشن کھو تم لوچھ تہ گوبس
 مے تمہ وار روٹنگ و د نہ جارجوئے
 سہ اوٹش لیس تر و رار لوچھ لیس
 بنووم شبنگ تھہ مار چوئے
 امارن میانہ نے پیم داغ کھنہ پیس
 تمن داغن مے تھو د اہار چوئے
 کریم رتہ تر آنگہ تہ اچھ گاش روم
 چھپووم راتہ کینت اخبار چوئے

"گو لالہ تہ شاہر"

[illegible]

موجہ برزل دُن
 زُن محلو نس نجد نس منر
 خاب چہ آمت
 لال چہ پزاران کھر دھک بال

نہ زُن راز چہ مہچہ تلکت
 شبنم تہ چہ بنو مت خال
 "لکھ چہ کچھ"

○

مے لکھ پتر شاہی کا تیاہ ٹاٹھی ارمان
 گہتر میاں خیاں شاہ پریشان
 ترے تر و دھک پویش پتر نہک لول میونے
 مے گہر گرکھ دھک مچھے منر سو نہ واران
 چہ دُر بلہ مار کھو تکت اول میونے
 وڈر سپہ ستر لوجاہ و دھک چہ پھیشان
 اماراہ تریشہ ہوت تیر کول میونے
 ترہتس پاوے کھکا اکھ کو کھترے ترکھ
 "ترہتس چہ"

○

سکھس منتر لکھیں تو اُن چھ بن رہے۔ جا اڑ ناز اکہ باوقار اشرقی۔
 نازیں اُس لو کپا ریں نرے شاپری ہنر تو لیں۔
 پیچھے رو دس شاپری سترے۔ باقا پو پا کھو لیکھن شہر و کرے
 پینہ حقو و پکو یا انس ناز خلس۔

ناز پنے شاپری منتر چپ زبانی پہنڈ دے جم شہر تو ورنہ
 طاکارہ پا پھر لہنے پوان ہم پک منتر پیچھے آئے۔ اُسی
 ستر شاپری منتر چھینے پوائے اوت ٹلو کہ چھ اہے سٹک
 منتر تہ موجود تہ لوگ شہر تہ سایہ کرتے۔

وہ منتر نام پنے پہنڈ کا تہ شہر کلام باز پیر
 منتر رسالو اخبار و تہ باقی و سہار کئی پو واریا پہنڈ
 بہ تہ ا دو تہ تہ۔

منتر کلام

ہم نہ لکھنے آئے ہم افسانہ کرتے
 ہم نہ سونے آئے ہم دانا کرتے

موتی لال خان

عنوان از ناز به ناز تخلص زاد ۱۹۳۴ سنبله
شماره جوگو نگار بدو وار - ویرا شویم نو کجا رو کینه خابن گیدان بر
پناه که گوشتور کوام - پنا جاسند سورگواس گز حلقه پیته
شماره پنجر باج خسته ناچم گوشه شش عاری ته زندگی پسندس
نامت منتر درین ناز کو کھو کھو کشته پرونده سرودانه پناونک
ایله باری - آقا جان گریه پیته سجد ناز تا کچه بندس

غنیعت از اگر پتہ چھڑے لائن
 یہ کس انعامت والی ہے درجہ تھارن
 بن نظر انڈس چھڑے تھارن
 یگانہ چھڑے باو تھارن تھارن

فرق کیا نظر سہا ہے چھڑے
 سنو کڑ و نیکو کڑ چھڑے آسان

گلشن چھو آخر برباد کھو
 قیال آہ کئے پوچھیں تہا گس
 تہا نالہ روٹ تھن بہار باغک
 بہار آخر بہار نہ رہی
 شباب بابت تہا مانعہ چھے
 شباب گاتیاہ تہا راہ اوتھ
 اگر نہ وئی کن جواب دے
 تہا خاک برونہ کن شمار دیا

حسن نہ ساز کر کہتہ برونہ پکس کا
 عشق نہ مارش کس پلہ نہ رونا
 کبیرا اگر حسن پکس پچھن پیو
 نظر نہ پلہ نظر نہ چھپک شہوت کیا

[illegible]

تہ شولہ و نر بٹا و مہتر۔

نوزک صابن کا تھہ مجموعہ کلام چھپتہ دین باز
در امت - شاپری علاوہ چھپتہ یہ مضمون بتیرتہ لکھیان۔

مضمونہ کلام :-

مہ اس چھ داغ جگر غون ناخا خاموش
انس وں حقہ زاپے یہ چاہے شوق ناک مرہم
خیالہ بیچتہ بر مکھ دل چھ مرغ باد نما
حیاتہ بیچتہ نر لکھ لولہ نیاسہ کر سرخم

چھپری مہتر بنگر دے کئی تام و می تھے یاروں و نر و نر
لوے ما آد لہو بنو بنو بھٹان چھپری بھٹان و نر تو

بلی گیشہرت دل گوارام ○ = ○ احو چھ کم کم دل آرام

غلام رسول نازکی

”نازکی صاحب چھ سانی بزرگ تاثیر تہ کشی پھیر
ادبی زندگی منظر اکہ مصدقہ قلم مالک۔ پھیند کلام چھ تبرک
تکیانہ پھیند سورہ کلام چھ تبرک کو پاٹھی سٹھا ہنر دار تہ
عقیدت مند چھ اکہ تبرکچہ نظر و چھان“

میر غلام رسول نازکی صاحب چھ ۱۹۱۲ء میں منظر
میر غلام مصطفیٰ صاحبہ گزرا مہتر۔ پھیند صاحب و نسب چھ حضرت
علی مرتضیٰ صاحب سیدی زلال۔ نازکی صاحبہ زمین پتہ ترقی دہری
گئے تم پھیند پور روزنہ تہ مادر گاہکی بسکین سیدی۔

پنپس فاضل بابہ صاحب لکھ ابتدائی تالیم
حاصل کرنے پتہ گئے یم سکول تہ تہ کوڑکھ آٹھی مہ جاز پھیند
امتحان پاس۔ امہ پتہ سیدی پیم جھیت ماسٹر ملازم۔ ماسٹر
پنپہ پتہ گئے نہ پھیند علیچ تریش کتہ رنگہ کم تہ کوڑکھ وار وار ادب
فاضل، منتشی فاضل امتحان تہ پاس۔ تالیم پھیند س محکم

دِیئے مار دوتہ زو خاموش خائبہ زلّی اجاہہ بیہ صبرن توتا بن
 نہا سنبال دم دن کم ستم گئے = دوپے ماکوری بد نامی چپے با بن
 زون از کشار چھکھ خاموش خاموش

کچھ تام مودہ رلے تراو بالہ بڑ بڑ
 کو تمام پزاران کتام گئی زون
 زن سنگتراشن تصویر کھن کھن
 مار فی چپے تھو مہر تھہ جابہ لولو — راتھ آہ لولو

سیتج پرتھہ کاٹھہ ڈور چپے طور سپنا
 پیتیک پرتھہ چشمہ گریان چشمہ بننا
 پیتیک پرتھہ ذر ذر سر مایہ چمنک
 سیتج پرتھہ زون خوتن ماہ حبنا

ترتیب و زمہ - یکہ دہ متوے کتاب چھ کو ڈیج محکمہ اطلاعات
تہ دویم کلچرل اکیڈمی شایہ کریمہ -

کاتھرس کن کو نازکی مابن سچھا شیری توجہ
گر اٹھ کس وقتس (۱۹۵۴ء پپ لورکن) یہ کینٹر صایو
لیو کا سہ چھ ہاؤن تہ باؤا لایق - کاتھرس قطس دژ نازکی
مابن اکھ نو زندگی -

بہت دن قطاتن مہندھمبوء نمرو دنامہ " چھ ال
چاپ سیدمت -

بہت نر نزل چھ بیری باٹھو غزل آسان مہندھمبوء
نراکت تہ خیالاتن مہندھمبوء چھ نظر گڑھان - اگر نازکی مابن
مرو نہ بہن کاتھرس کن توجہ دریمت آسہ ہے کاتھریا آسہ
واریاسہ فایو وومت -

نمونہ کلام :-

بوجھیں اعلیٰ سیاست کا چھپنا؟
گنڈن مہندھمبوء شریف آزا چھپنا؟

منز لو کری ز کس وقتس منز اسی کہ تالیسی رسا کی ایڈیٹر تہ کثیر
 کالس۔ تالیپہ ہند محکمہ منز نہر تہ گے ہم ریڈیو ہنس منز تہ تہ
 اسی ہم ادتہ تام کام کران۔ ریڈیو چہ لو کری نشہ ریڈیو سید تہ عید
 ہم فیلڈ سروے محکمہ منز ایڈیٹر۔

نازی مالبس چہ ناری تہ اردو زبانی چہ عالمیہ بخور
 حاصل۔ تہ مین زبانی ہندی شو تہ وہ گنی چیک جان پاکھو مولیم۔
 نازی مالبس اس شاپری لو کچا پیچھے وہ زرد و لساوان
 گریم اسی لکھان اردو پاکھو۔ ہند اردو کلامہ چہ پاکیز نیالاتن
 ہند اکھ شولہ دن پوشہ باغ۔

کاشف منز چہ ہم ال دید۔ شیخ نور الدین تہ محمود
 یس نشہ متاثر۔ عبد احد نادہ نوت چہ ہم بد عقیدہ تہ همان
 وثر صادقان تہ دکھان۔

شاپری تہ مضمونو بیترا علاو چہ ہم اکھ کتاب
 روح غنی تہ ترتیب دژ ہندی منز کشہ ہند اس عظیم
 فارسی شاپریس پیچہ تفصیل درج چہ تہ بیہ چہ کلامک اردو لکھ
 کو تہ امت۔ دویم کتاب چہ ہم عبد احد نادہ سن پیچہ

تنبس سنگین دلس و تو هم نه تروک تل
گران زنده و طعنه کنن آید دگر زدی

خود دالین سیم عنوان آستن
فرشتن لش تهنه دهمان آستن
مگر با این همه انسان آستن
په گو یا طمیزی همنده نشان آستن

تر کن دلشده گزدهان سوسن گوه لاسی
تر کن دلشده گزدهان سوسن گوه لاسی
نمتان یوسف زلیخا توی و هیان خاب
اسان مے خانه مخته دو نملان شوره لاسی

مدنک شام زلفن شانه طویس
مدنک شام زلفن شانه طویس
مدنک دو جلد دله کس حفره کس
مدنک دو جلد دله کس حفره کس

چیس گورین دیان توہر گوہ لٹا ہی
پنر چیس لورین گورن ان دستار چیس ناہ

نظر کر ختم تہ زن پیوتاں شہینس
کلین توہر ہر تہ توہر گل کھڑ زہینس
اکی ویز آم زن دھن عالمین سوئمتہ
نہنہ ویز ہر زہن و دنیائے جہینس

نہینس لوگ نار ورج و دے پیر و دھتہ داو
اڈین لچ بوکھ اڈین چھٹ بوکھ لکھتہ ناد
سے وون ما شرن مہ بر اندیشہ نم تراو
چھ پانسنہ نار پانسنہ داو ڈری یاہ

نتران بالین بیا بانن تر صیم پیر
اچھن سیوود جوہ چیم درامتر مے ددی ددی

گاشری مہند گو نہ ماتھ۔ اچر پڑ شاپری مقرر کچھ گامہ شہید باریں تہ تھدن
 تھدن پاشترالن، داس دودین تہ ہاکہ وارن، شندی جھکھن تہ کنگہ
 دھن تھند لول گزایہ ماران۔ شریپ گزیتین تہ نو جوان کامکارن
 مہندی لوتی تہ شریپ، موصوم تہ ماری تھندی جذبہ جھ تاپر تہ
 شاپری مقرر جھ دیکھتہ السانس داد دس پیچہ مہیور کران ایو
 سدر اپتدائی کلام پیران پیران جھ السانس پے مہلی دکہ ہوی
 نکال مگر تاپر تہ ایتھ شاپری جھ یتر تہ ماف تپہ ستر کیتھ
 تہ کنگہ جاپہ مور تہ نہ کنگہ جاپہ آولن جھ۔

گاشہ تارک "ناوچہ بیاعہ علامہ جھتہ اچر بیہ کنگہ
 باز کر کتابہ رگس شتر تروومت مگر بیہ تہ جھ کنگہ ماتھ بامالو
 بیتہ کنگہ اسہ تام واتی مگر حال حالے جھ دلوان ناظر تہ باز پتومت۔

مہندی کلام : جھ تاپر لیکن

جھ اچر بھالہ ستی دانڈول سپر لیکن
 کھنچہ ماجہ بتر تہ تقدیر لیکن
 تہ پیر پیرول ماتھ جھ تاپر لیکن
 تہ پیر پیرول ماتھ جھ تاپر لیکن

غلام نبی ناظر

ناظر چھ جون ۱۹۳۱ء میں منتر کوٹہ گارڈینز میں
 یارپوری کانس مشن رامت - بابو عباس چک حضرت محمد پاک
 ناو - ناظرین کوٹہ گارڈینز میں سکولس مشن میں لکھنؤ امتحان
 پاس - میٹرک پاس کرنے پتہ روڈ کینٹونمنٹ پولیس بیکارہ از کل چھ
 یہ محکمہ نہایتس منتر میں پوسٹ انسپکٹر -

ناظر چھ انڈین ٹیبلر ہوئے - اسی سبب شخصیت چھ
 کامیج شریف سادہ دوس تو از شخصیت - رشید و پاک و نہ لہو
 فی نہ غلام نبی ناظر، اکہ شخصیت کو ہم نہ رنگ - اکہ تصویر کو ہم نہ
 روح - اکہ ٹوٹا کیم نہ ناو چھ دو مشورہ شریف -

ناظرین ہیوت ۱۹۴۹ء میں مشن شامری میں
 مائیس کنٹنٹن مگر نئی پاکٹو آویز ۱۹۵۶ء میں

ابہ بروہہ کنٹنٹن - ناظر چھ کشمیر میں رہنے وینے چکے تہ رہنے وینے

غلام محی الدین نواز

پن چھ اصلی ناول غلام محی الدین نواز کین چھ سید
 تہ تخلص چھ نواز کوان - نواز صاحبہ چھ سید محی الدین
 پور دامپو - پیدیس بابہ مالس اوس سید ولی اللہ ناول پور
 پانکھ ولی اللہ اسی -

نواز صاحبین بزرگن ہندیشہ چھ پیر مردی
 اوسمت تہ پیم تہ چھ ونہ بزرگن ہندی و تہ سیٹھ پکان - پیمو جھنہ
 کین سکولہ یا کالج ہنر کا تہ ڈگری حاصل کر ہنر - بلکہ چھک گری
 عربی فارسی تہ اردو پورمت - پیمون تون و لی زبانین ہنر چھک
 جان واقفیت -

نواز صاحبین چھ پیر مردی شاپری شاپری
 ہنریشہ کینہ ڈگری تہ اسی پیم محی الدین تخلص و تہ اوان تہ تہ کورک
 نواز تخلص اختیار - پیمو چھ واریا کینہ لیو کیت یا پیمو چھک
 واریا بہ جہہ جازار تہ نر وار چھ - پیمون شاپری ہنر کورک

چھ اُسہ دل قرارس
 قدم گہ ڈچھ کھران پیتی نو بہا رس
 پوان سو نکتہ اولے چھ اُسہ زار پارس
 چھ کھران ز پان ہول شگندہ نیر کارس
 چھ اُسہ مال کارس۔

ڈیکہ پڑ زلہ کو نہ تھم سٹندہ پیتی نہ تھم سٹندہ پیتی
 ووند کاشش آفتابن گہ ڈسنگرن تہ بانن

سپنہ کس پنجرس اندر لٹوم تہ ووند مس رختہ پنن
 راستہ دو بہ بے تاب روزان دل یہ کھردیلانہ کھو
 آواز! اچھ کاشش لیس سے زانہ لالین ہنتر قند
 اچھ ڈختہ پڑ زلہ وندیم سہ لہو دردانہ کھو

آسن - نو نہ تہلک غم چہینہ کا تہ غم علامہ اقبالؒ نورانی
 من از غم ہائے تیر ستم و امین
 بدہ آن ستم کہ نمایان در نیست

بیٹھے پاٹھو چہینہ دود تہ دگ بدستہ ہی بلو کہ خداوند
 ستر بُد عنایت بشر طیکہ پر آسہ نہ کلمہ دود
 خداوند ا خدا آلی در در سر ہے

نوا دس چہ مولوام نہ غم کیا گو تہ دود کتہ چہ و نان
 پچوسے دہ یو چیز و چہ پر سرشار تہ سنت کورعت - نو نہ تہلک
 غم تھاؤن والین چہینہ آسانی سان تم لطیف کنایات فکر تران
 یم نوا دس تہ غم غم تہ دودس تر حباتی چہ کران لیس کر تہ شد
 بیش قیمت سرمایہ چہ

نوا نہ تہلک غم چہینہ کا تہ غم علامہ اقبالؒ نورانی
 چہینہ اسہ دور گزشتن تکیا زشتہ اسہ و ہر میں آواہس سہ غم کہ
 بیٹھو امر ستر نہ ندگی کڈر تہ کر کتہ بناد - بابہ ما بہ نہت حق
 گزشتہ بیتہ پوچن گرک سورے بار پینن شری طیکن
 پچھ بیون - یر بار ہتہ چہ ہم از تہ مادران ماران ماران

زندگای پندین سنین و در گنجین شد ز یاد کوی که ناد چینه مگر حالای
 به محتج لویه سینه و نری به سوب دگ آتھ منتر موهو چینه تمه دگ
 چھ بهنر شاپری اکھ علاجد رنگ دیمت به اکھ علاجد انداز
 عطا کورمت - براد به محنگک به مرود به سر مشتی چھ بهنر شاپری
 بر تھ گائنه انسانه سپد دپچ آواز نیاوان - نواز نس دلس منتر
 چھ منگ به دایک اکھ آلاو و مان به به آلاو چھ رتر کھو به رتر
 به اوان به تیرانی - یو سار و سه چیز و چھ شیمت امو سمنر
 شاپری اکھ داخلی رنگ دیمت - آتھ داخلی رنگس اگر کتھ جاپه
 رنگ ر آتھ بهوان به چھ شیمت به زن امیک اصلی خال و خال

نواز نس سورے تو چھ چھ پننس محبولنس کن - به
 محبولنس کن چھ - کیا چھ ، به کتھ چھ ، تھتھ نسبت ونه لبو لی به
 امو سمنر نسبت چھ کارانی منتر زخم لیان به دردس به حنولنس
 منتر جوان گزھان - نواز نس کلامس سام بهوان چھ نازکی مای
 ایکمان به -

نواز نس حقیقی سرمایہ چھ غم به درد - علم نصیب
 آسن چھنه کم لویب آسن مگر غم گزھ بهون لایق

باجہ تراوس تہجہ آم سر دکت آم
 واجہ لکھنوی کونیکس جگہ گام
 راجہ ریتہ تہجہ ویشہ تہجہ مایہ کنس زام
 کوتہ کوتہ ویشہ یورنہ آو

کتہ یامت لوزم کتہ ویشہ ناہ
 رتہ تہجہ تہجہ کتہ اوہ آواہ
 دل رتہ ویشہ تہجہ تہجہ ویشہ
 بالی لوی تہجہ لانی لوی تہجہ لانی

اوہ لے اوہ کیاہ نا وکھہ پوہ
 توہ وکھہ تہجہ تہجہ تہجہ تہجہ
 موہ تہجہ وکھہ تہجہ تہجہ تہجہ
 آہ کوہ تہجہ تہجہ تہجہ تہجہ

ریکان۔

وہیشتام چھے نواز ماہیہ "سوزِ دل" گلِ ریکان۔

پہلے اولہ تب "ناوچہ ترے بیاغہ باز در امیر۔ امہ علاو
چھاسپ پھو "بغراب" ناوچہ ۱۷۸ دہن صفحہ ہینز کتاب
پہ کتاب چھے باز رس مہتر مو جود۔

نمونہ کلام :-

حیا زردی سچس کاچ کرہنی کو
چھے کہوٹ عشقہ درد انس مہتر ہو
شما سوڑژ جا دزنک طہا جھیس
اناکن سہ زنجو چھے پروانس مہتر ہو

قولس مانے بادد زانے ہولس چھے کران واو
ہولس چھے کران ہم نالہ مٹی۔ لٹی تہن کبیا

نشہ لال امباردار ننے

اصلی ناو نشہ لال تہ ذانتہ امباردار۔ ہم چھ
 ننے تخلص کران۔ لو کہ چارس منتر او سکھ مول مارج ٹاٹھ نیا پسان
 "ننے" و نان۔ و و خچہ پیمو لو کچا رک ناو تہ ذانتہ ر لاوتہ
 پالنس "ننے امباردار" ناو تھو و مت۔ ادبی حلقن منتر چھ ہم
 "امباردار" ناوے ونہ۔ شاپری منتر چھ گاہے "ننے" تہ گاہے
 "امباردار" تخلص کران مگر ہم چھ "ننے" پین تخلص مانان۔

امباردار صاحب چھ ۲۷ مارچ ۱۹۱۵ء پسن
 منتر سو پورس نکچہ شری پور ناو کس گامس منتر زانتہ۔ پتا جیس اوکھ
 پندت رام چند امباردار ناو ہم صوفی لیہ پندت آسی۔ پتا جی اوکھ
 زمیندار تہ زمیندار سی آپکھ زندر و رنگ و سبل۔ پسن
 علاو وقتس منتر آسی تم پوشہ چین بنادان تہ سگہ وان تہ آنتہ
 سستی آپکھ شاپری رستی تہ جان و جی۔ پسن پتا پندت کنتہ
 ججین چھ اند تہ ننے امباردار مایس لبتہ محفوظ۔

وقت سپٹا کم تہ ہجر کے غم ییاری یارس ہپاری نیرن
 یو پاری لگہیں مے کتہ تہ نکہیں ہمیشہ گوشہ انتظار آس

بہ چھس زندے مگر چھس موتہ کے موت
 خوہد الیں پتہ مے دیتے موتیے دروت
 مے دوں بزر آس یاس زندہ روزنگ راز
 سہ سیر لوز نہ خبر چھینہ کوت ترلان و

تہ سستی ہم سفر لگی کد نہ کند کی کھورن تہ گوہک تہ نہ
 تہ دراکہ کند کی سچہ چھو لک یتام یارن تام وائن گوشہ

انجمن سحر و البتہ رودی متری ہم آسوی رسالہ کو نگ پوشش مثریہ
 یکھان - بھو جھہ اکھ بود امار لیو کھمت نیٹھ مثر غزلو نظم و علاو
 بھجن - اپلا یہ تہ مثری باٹھ تہ شابل جھہ -
 ویتنام جھہ ہندی نو کتابچہ - "لول تہ حسن" تہ
 "مخدہ پائیک فقیر" اسے بروٹھ کن آہر -

نمونہ کلام :-

دل چھاوے لیمک رُج دزاو زونہ کاشس
 وٹھہ لہر واو مالن لہجہ کرنہ نالہ متری یہ -

○
 حنو حین رو یومس پیالہ ہیش نظر جھہ
 گری نے رٹے نالہ متری یہ متری یا ون کو لالہ

○
 تہس اندر داو منجک ٹہ گارن
 بیہ یا ون نمین پھیر نے شالہ مارن
 منن چشمہ تصویر رنگین نظارن

امباردار فی بزرگ چھ اعلیٰ رتہ دار گروہ دار و املاک
 متو۔ پندرہ بیگ گیش داس امباردار اوس نثری پوری علاقہ
 پٹواری۔ یہ علاقہ آوتس کافی پسند ہے آواری روزہ تہ بنیو و اہل
 بسکین۔

امباردارن کر ابتدائی تالیف مقامی پڑھیری سکولس منتر
 حاصل تہ پتہ کورن ۱۹۲۰ء میں منتر سری پرتاب کالج پیرنگری۔ آ
 تہ ۱۹۲۲ء میں منتر پرنس آف ولز کالج جہلی۔ لی۔

لیکن چھ امباردار تالیف میں دس محکمہ منتر گز بیڈ ایفر
 امباردارن لیکن چھ زامس اس کو کچھ شہری ہنر تسلنگر
 ۱۹۲۷ء میں پیٹھ ہیوٹن باقا پٹھ لیکن۔ کالجس منتر پرنس و قش
 منتر دود امباردارس جناب جلال کول مائیس ستر تولتی تہ بقول
 امباردار دھیت کول مائیں پندرہس اہلدارس نو و اہلدار۔ امباردار
 چھ کول مائیس پٹن گروہ دیو مانان۔

پرتاب میگز پرنس اسمویم گوہ ڈیوٹو ڈنٹ ایڈیٹر
 تہ جناب کول مائیس اسمو ایکو نگران۔

امباردار چھ کثیر ہنزن واریا ہن تہ پی تہ مدنی

غلام نبی جانن باز

جانباز چھ فنکار - اکھ فنکار یے سنن لیه سچھ زندگی قس
 چھ کران - اوس سنن چھ شبنم تہ ذاک سچھ مثل لیس زند
 حرا سچھ تہ شرافت عطا چھ کران - یہ آتش نفس سچھ کو گناہ
 تہ - اوس سنن شامیری منہ چھ سوز تہ گدار لیس اوس سنن آواز مثر
 چھ - سچھ جانبازان پکاہ کتہ شکہ وراسے گاندار تہ تابدار لیس
 دیوان

یہ میلہ نہ جانن چھ کو تہ ترانہ من تیلہ تہ اس اوس سنن آواز
 میا لیس منس تہ سیانن کنن و تہ - سچھ و چھ تہ سچھ اچھ
 ہر پر - اوس سنن لو لیسو چھ عنن مثر میا لیس لو لیس و لیس قرار
 تہ سکون عطا کورمت - اوس سنن داووری لیسو چھ میا لیس چھ
 لند لیس مہلا مہ کورمت تہ شبنم چھ کورومت - از یاد پکاہ میلہ
 سچھ جانباز بیہ سمکہ بہ کر مولوم ز کس لیسہ کس جرد و چھ ہر
 سچھ تہ اکھ عالم دیوانہ چھ کورمت -

حسین گئی روغنِ مست زیاں گارن
 ————— اُوے کو گزہم امنِ عالم سے

دُلس کن گزہت پھیر بھہ پوشہ نے منتر
 اُن سالہ یادوں یکن گوشہ نے منتر
 بے نئے واپس پوت زو نہ یک پوشہ نے منتر
 وزن بے شدہ شونگی منتر آنکھ پوشہ نے منتر
 ————— اُوے کو گزہم امنِ عالم سے

گل لالہ جوان سالے پھول دورِ بیا بان
 ظاہر چھ زہینہ تلِ سنخِ خونِ خرابوہو

یہ تیرا دلِ نظرِ دلبر = میٹر میا نہ بن مندر
 پیہر گاش جہاں اندر = عالم گزہ نورانی

جانباز یا جانباز کشتواری -

جانباز صابن چھنے شاپری منتر کا آئینہ مدد میو تھمت ٹالی کہ چھ
پیم پانی پائے آئینہ منتر لکھ کر پڑھتے تھے وہ تہہ ہاؤ کرتے۔ رسا صابن
ستو چھ پیم وار یا ہنس کالس روزنگ وقت میو تھمت پیمہ کو
پیشہ ذوق بولس تہہ لوٹھنس منتر مدد چھ لوگ تھمت۔
کیو کہتے یا تھی چھ نار ٹاپتہ زند روزنگ سامانہ کو رمت
تہہ بوزی کو پیمہ کشتہ۔

” زندگی تھمت کیا وئے۔ میاں زندگی چھنے میاںہ گیونہ تہہ میاںہ
شاپری ورائے پیمہ کینہ۔ پیلہ تہہ میاںہ رخص قرار آدھے رڈساز
نالہ تہہ شاپری میو۔

وقتہ ادرن پیلہ تہہ ماحوس میون موسیقار آسن نار کھوت۔
مئے آدھ لٹار پیمہ۔ کتہہ وائر لوت تام نہ وولس لوگم نہ چار پالوس
پیوم تاؤن۔ پیمہ پیمہ گوگم کڈر۔

موسیقار ڈولوالن چھ ماحولک پیمہ رالجتہ وہ ڈاسن پیمہ
تھنس چھ وار یا ہنس پیمہ دینہ آمتی۔ رید لو پیمہ گیونہ علا چھ موسیقار
میو زکل آئینہ تھمت تہہ شریک سید تھمت۔
جانباز چھ جھوں کشمیر کچل اکاڈمی پیمہ جنرل کوٹسک

راکھ تامل زانیہ من بہ جانباز اکہ ناو۔ شہ لغون منند دلولال
مگر از چہ شہ دیکم ناو تہ منے نشہ و دمکت۔ از چہ شہ جانباز۔ اکہ شاپر
اکہ گہ نہ ماتھ۔ منی سنہر شاپری ترپے و منتری تہ شہج چہ پترہ ٹکی سنہر
آواز چہ۔

اگر سنہر شاپری منہر چہ زندگی دینہ وان تہ رو و کران اٹھ
منہر چہ جوان دکن پتر دیر رایہ تہ لاوین دکن منہر ارمان
جائے کر تھ کر لوہہ کران۔ اٹھ منہر چہ لوہہ ہار کہ واوٹ شہجارتہ
منہر تہ بالہ کو نہ منہر و نہ وں۔ شاپری منہر دیوی اگر اُمس پیٹھ
سایہ کر تھ روز۔ لکھ آسہ تیلہ جانباز کشاوارک اکہ شہ اسم شاپری منی
سنہر جس کاشہ اکھا چانچ بیکہ کر تھ۔

جانباز اس عجب بڈائی ناو غلام نبی تہ منگن چیکھ داتھ۔ بابہ
صائیں چیکھ غلام ولی ناو او سمکت۔

پنہر زینہ تار چس لہریت چہ جانباز لیکمان۔
درج سکول ساریفینہ منہر چہ تار چ پاد آیش ۲۴ ساون ۱۹۸۲
درج نگر اعلیٰ چپس بڈ ۲۱ مارچ ۱۹۸۰ کبریٰ لیس منہر زامت۔

پنہر ناوس و کھ کران چہ جانباز لیکمان بہ بیون ہونہ
بڈ غلام نبی منگن پیٹھ غلام نبی دلولال تہ شاپری بنو دس غلام

اُکرام تہ اُکر حمان دوئے اُک شام تہ اُک سبجان دوئے
اُک کزیشن تہ اُک نردان دوئے اُک اللہ تہ اُک کھلوان دوئے

ناوچ چھ فرق مطلب چھ کئے
یا میتہ مانن یا تہ معانن۔

مرغوب بانہال

”بانہال نے کھڑا ہے مرغوب صابن ناو آسہ نہ بیتس کالس
لوکن تام و اتنے رد ممت۔ مرغوب چھ شاپر، لہ گاہ شہ شاپر آسہ
نہ تیلہ آسہ۔ یہ مصور نکسایز شہ چھ حوسنس موت۔ شہزادہ قرار تکر
چھے پرتھ و زکما تہام ساران تہ تھاران۔ شرافتس تہ خولو صس

ممبر تہ۔ کاشغری علاوہ چھ اُمس کشتواری، بھدر واری، سرورنی، یادری
تہ ڈوگری زبانیں منز تہ دسترسہ سان گنوں لگان۔ وشتنام چھینہ اُمسند
کاشغری مجموعہ کلام باز درامت صرف چھ شتایی شہد کینہہ حصہ ربوہ لوزاری
لوگن تام دوگمت۔

کھونہ کلام :- اکھ لوگمت مائیں شالیں کن

اکھ لوگمت مائیں زبانیں کن
اکھ لوگمت شورالیں کمالیں کن = اکھ لوگمت اکھ لالیں کن
بہ تہ ویشہ با سجدہ کھلے کن = کاشغری اشتا اشتن امام ویشہ

شارین، سوزین، سازین، سیارہ، پائیں لشن مئے حصم ادا
ذوق و شوق چیم پین تپا کو تپیم لزار، میام نہ لوار توتہ پون شکرہ

رنگہ رنگہ وچیم تپسندی رنگ کاشغری :- اکھ نورس منز اکھ نارس منز
اکھ نپز نورچہ اکھ دارس پیچہ — اکھ طورس پیچہ گشتایس منز
پین سنگ پترچہ اکس روزن سہمت = اکس نکایس فنار پوشتن۔

برگاہ و نہ تہ کا تہ ناو ہینہ و ول چہ تیلہ بز لیس مرغوب صاحب سستی یارانی
لاگن۔

غلام محمد گیری زاو ۵ مارچ ۱۹۱۳ء ہنس خاجہ عبداللہ
گیری صاحبہ گریو نہ کوٹ باہالہ۔ تھہ علاقہ س منتر لیس خود الیس تہ تھہ
چہ گوشت انسان پشتر چہہ کتھے۔ میٹرک پاس کرنہ پتے سپد تالیمہ
بہدیس محکمہ منتر و ستاد ناہ اس سٹھ ملازم۔ یوز منر و تھہ بیوٹ
تہ تھہ بلکہ کر تھہ باگاہ ہندی امی گنہزن مسلسل کو شمش تہ واریا
امتحان کرن پاس۔ چنانچہ از چہ مرغوب صاحب ایم۔ اے۔ بی۔ ایڈ
بی۔ ای سی، تھہ فاضل تہ ادیب کامل۔ یوتے یوت نہ یو کہ وائی
یم براہیری سہ کو لیمہ اسٹری سٹھ یو نیو سٹی پشتر پروفیسری نام۔ از
چہ یم کشمیر یو نیو سٹی بہدیس فارسی تھو لیس منتر و ستاد۔

شاپر آسینہ علاو چہ مرغوب صاحب نشر تہ لیکھان ملوٹ
تہ موڈر نشر۔ پوچھ کلپہ و دہینہ ناو چہ فارسی کتابہ سیمیک اصلی اگر
کشیر منتر لیکھان امتر کتاب "شیخ تھہ" چہ، آونک تراٹہ ہال،
ناو ترجمہ گوشت ایس حلیہ باز پیٹہ۔

مرغوب صاحبین کیا تھو مرغوب تھلص تہ لیس منتر

کتابچہ ”بہ گویا کشتی“ چھ از بڑو ہتھ وار یاہہ کال چپا سہ سہ
 پوٹیری صابن کلاس منتر چھ لہو ہنج وار وار وہ وہ وہ
 تہ یہ نہج چھ اُم سہنر شاپری سو ہنر لہ سہ سہ رنگ نشان
 نظمہ علاوہ چھ ہم سہ چھ ہری موٹہ نثر تہ لکھ ان تہ
 تنقیدی مضمون لکھن چھ یمن یمن اکھ خاص انداز۔

نمونہ کلام :-

دولہ شوقیہ لہ لہون اُری مہرین
 وق چھ مہر از موت ٹھکانہ وراے
 دنی یا دنی یا ! حد سہ حد روس
 مشکل کھور و ہراون ہتہ ست۔

راون تہول

بے مروتہ !
 کھسہ وس شہج
 وائس چاری گی۔

کمر پانچہ
 کیو پانچہ

بے !
 بے گوناہہ !
 بے کھل !
 بے فرستہ !

رؤسل پوئیر

”رؤسل پوئیر چھپنے سہ پوئیر لیس شہر ہنس اندر آندی گتھ
دی دی گویا پان زالاں چھپ۔ یہ چھپ پان سر کر نکہ یار بلہ تن ناوتھ
و جہانکو منزل زینتی نیرھان۔ یہ چھپ زار سہ شہرک پوئیر دوہ
کیا تہام دایران تہ یوہ دایران چھپ اٹھ سہ شہر شہری سہند اختیار
ازنیک رؤسل پوئیر تہ ماجہ سہند غلام رؤسل شہاد
زاد مارچ ۱۹۳۹ء۔ پاس منتر حسن پور (یہ چھپ نانڈی پیر گنس منتر
اکھ گام)۔ لوکچارس منتر و جھن زندگی سہند سون تہ و گن سیمہ کو
دھری مہ جات پتے میوس گر گنس نکھ دین تہ سید چارو این ہنس
بہتری سہندس محکمس منتر نکھیزم۔ اٹھ دورالس منتر لکس مارکس
انہج چھپ تہ زجور مالس سہند لکس و دھ سہند سہند مارکس
زانہ۔ قدم قدم رودوان تہ کورن لی۔ اس پاس ازل چھ پوئیر
صاب کچل اکھ می منتر اسٹنڈ ایڈ میٹر۔ پوئیر مالس گر لوکچار
سرسوئی نظر تہ کیا تہ ہم سہند گر۔ پوئیر کورن۔ ای سہند اکھ لوک

محمد احسن احسن

” دِپان آسمانن پیچھے چھ دوتاہ آسان۔ خبر لوز چھا
 کینہ اُنیز۔ دوتاہیم سرایا نور تہ رخصتہ چھ۔ گئیہ نہ مئے کینہ نظر از نام
 انسان روپیہ لیس دوتاہ مئے نشہ بہتہ چھ سہ چھ محمد احسن احسن۔
 لوکن پیہ نہ میا لیس و نہ لیس پترہ لوز لیس اکھا لیس زانہ سہ کر میا نہ
 کتھ ستر اتفاق“

سوانہ وار سید سوانہ چیر تہ میون بوس تہ رفیق محمد احسن
 چھ ۲ جون ۱۹۳۷ء مئس مئس حاجیہ تحفہ پرموت۔ اکس آدیکھو
 تہ آسن لیس و آلس گرس مئس۔ بابہ صا لیس او سکھ حاجیہ حبیب اللہ
 ناو تہ کرام چکھ پرے۔ احسن صابن کور پیر کتھ امتحان
 اسلامیہ سکول سرگرمیہ پتہ گئیہ کالج پر نہ پتہ ہم ”پرتاب“ میگزین
 سٹوڈنٹ ایڈیٹر تہ رودی۔

وق کر چھ اکھ دُنجہ روزان کتھہ حالات گئیہ تہ مین
 پیہ نوکری کرن تہ سیدی تالیمہ مئس تحکیم مئس بطور استاد
 ملازم۔ اتہ روز کتھ کور پکوبی۔ ۱۷ پاس تہ ۱۹۴۲ء مئس مئس

سوئے پانچ !
پتہ پتہ
ستہ پتہ !
دو سراو فی
دو براؤم !

دیان !
سٹہ لیس مؤر
کس آس فرسٹریشن
کم پوش لاگس ؟
کس پونی بادس ؟

خبر !
سور گچہ میچہ شیند رچہ پس
میانی ملی ہیتر مشر !
کترہ تمام دم کچہ ٹرھاے -

..... (فرسٹریشن) .....

نمونہ کلام :-

تاواژولن و دھ دھ پھوج
ژک کوہ س بڑا س گنہ لائے

○
و چھپس اند و چھپم لوگمت گلاس داغ مینالی پاکی
تھپس لوگ اکھ تہ ہورن چھپم مے تھوڑا عرادہ مہر کاٹیا

○
میانہ مروج گنہ چھپے پارے تیلی
ترخانہ دینہ اکھ مرگزارن ارن

○
مشقنی چھپہ اکھ لچ منصورس
لول بوڑم نتہ داس کھو حیا

○

کو رکھ لی۔ ایڈ۔ ازل چھیم کلچرل اکاڈمی منتر نام کران۔ احسن
 صاحبس چھیم کاشتر ٹیک تریپہ تہ امہ خاطر چھیم کینتہ تہ کرنس تیار۔
 چنانچہ اوس پندے زور کو روار یا سو کاشتر امتحان پاس۔ احسن
 صاحبہ نرکتہ چھیم وار یا سو ادبی انجمنہ گاش پڑوان۔ چھیم حلقہ ادب
 حاجتو بانی ممبر۔ چھیم بانی تہ کاشتر امتحان پاس کرے پتہ۔

شائیر آسنہ علاو چھیم احسن صاحب نثر تہ لیکمان تہ تحقیق
 تہ چھیم شوقل اکوٹ کس پاتر چھیم۔ مٹانہ خیالہ چھیم پارسنگ گڑھ
 دھت۔ چھیم ویشتام "کلام نمبر ممبر" تہ "کلام لالہ تاشترے ناوچہ
 زور کچہ لو کچہ تحقیقی کتاب تہ ترتیب دتر ممبر۔ ازل چھیم اکھ ناوچہ
 منوی "گل لکاولی" کلچرل اکاڈمی بانیچہ تیار کران۔

احسن صاحبس اوس لو کچہ ریسٹ گنگراے گرنک عادت
 تہ یہ جوہے وایہ چھیم کس شائیری پشتر و تہ منجہ۔ اشنتر شائیری
 منتر چھیم یار و ن پشتر مٹی تہ زندگی سہد تری موٹا نسا گڑھ
 ماران۔ نئی لہانہ چھیم پشتر شائیری پختہ تہ ربوایتی زولانہ پھر تہ
 چھیم و دنی لوین سرحد کن روان تہ منتری کن ٹیکہ تار گندان۔

کئی چھپکھ خانہ ماہر سنا تو دے باگہ امت۔ میٹرک پاس کرنے پتے
سید عرماستر۔ اذتہ چھ مشعل صاب ماسٹر کوڑ کا نجس مٹنریٹرک
پاس محمد رمضان چھ اذتہ پروفسر مشعل سلطان پوری ایم۔ اے
بی ایڈ تہ پیپر تہ کیا تہامتہ۔

پتہ رتبہ و فی اذتہ ٹکھی کور کو کچاے مشعل
گینڈاے کر نس پیچھ جمبور۔ تہ گینڈاے بنے یہ پتہ شاپری پتہ
دو دکول۔ لیس امہ دو دکولہ تر لیش جینے لس چھ پتہ اور
پور گز صنس وار یوان۔ گاتر علاو چھ مشعل صاب اردو باکھی
تہ شاپری کران۔ اردو تہ گاتر نشر تہ چھ بیکال پتہ رت
بیکال۔ پتہ جموعہ کلام ہی ون چھ جلدے پتہ دل۔

شیر دامن تہ گندہ گز صنس پوشتن
مول برکات تہ گز صنس اذتہ وکھ
خاکہ تہ گز صنس تانین تہ
نادیم تہ گز صنس کاتہ تہ
یاد تہ گز صنس تانین تہ
ما خود الیون تہ گز صنس تانین تہ

(اکہ تہ تہ تہ)

مشعل سلطانپوری

”ستی ہر گنہگار تو رشتہ دار مالیں ہمایہ روزن دول مشعل
 سلطانپوری چہ قوت در چہ کو چہ منتر بچا چلیو مت سہ فنکار سیمو
 سہنر آواز منتر کو ستوری لہن سہند و د فوارتہ پوشہ مرگن سہنر
 سرشتی چہ۔ رو مانجین ناگہ مرگن منتر کھن دول محمد رمضان
 مشعل سلطانپوری سیمہ ساتہ زندگی سہند شس جسٹس سنن لہن
 پشتر تار سیمہ کھاران چہ سورے اوڈ لوکھ چہ و شلان تہ
 زہد روزنگ امار چہ و لہن لہن لوان“

محمد رمضان لیس و فی خالے کاہنہ امہ ناو زمانان
 چہ، زاد ۲۷ دسمبر ۱۹۳۶ء پ ہس منتر سلطان پوری کندی
 منتر۔ رمضان ماب سیمہ گرس منتر قہنہ سیمہ سہ اوڈ لہن چل
 گرتہ بابہ ماب خواجہ اسد اللہ رب تہ چیکہ جان پوری لہن
 گوڈ گوڈ پوری گری تہ چیکہ س پتو کہ سکو لن ہنر و ہنر لہن
 کنڈ و پتل پتہ گزٹھن۔ مالیں مابہ چہ ہم کتہ اچہ کاش تہ امہ

الف - اے تیر پاس۔

نہ پش دوت ۱۹۵۶ء پہ سچے شاعری گران۔ تار دمن
سند و خنتہ امہ کنی پھر ن لوکن نہند کو جہ پائنس کن۔ امہ سند کلام
رود رسالن مشر ۱۹۶۰ء سچے چھپان۔ از نام جہ امہ سند مجموعہ
کلام چھپنے۔

مکوثہ کلام :-

آدن بڑا اکس بندس ہتھ ہتھو
ہتھ ضمیرس ز کیم مے کاتیاہ باز

شیشہ دل ہتھ بہ آس کتھ سمیس
ایس دسے کئی کنین تہند دنی یا

تلیخ ہار کتھ تہ خشک زہنتہ رود
زار آخر جہ زار متہ پڑھو تو

نچہ عمارت گری مے دو ہدش چو نہ چچہ
 تھہ عمارت درائے نہ نہ داس تنگ
 خالی بیتہ ساکتا پیتہ ہے تبتدر زول
 زنتہ بار سو گنڈی لگان حم لوشہ نرنگ
 لائے پتر ما آسہ شیشس تھہ لٹہ سترنگ
 نہ نہ نچہ لبتی اندر کس وایہ جنگ

عبدالقی ندریم

عبدالقی نادر تہ قاضی ذائقہ - زاو ۸ اپریل ۱۹۴۵ء
 منتر کوثر (پریگ) - بابو صاحب جسکے خواجہ عبداللہ قاضی ناو
 ندریم پور ساکسوں منتر تہ کیشرس کاشس مگر ادوتی کوثرن پرنس
 رفہ خصت - جاو اردو منتر کوثرن پیتہ ادیب کامل تہ پیہ کوثرن

و چھتہ لیتیں زیرہ بنتہ بکھک بوڈ شاپر۔

عبدالخالق مابن جگر گوش تہ میون جگر پارچہ غلام
رسول زاد ۱۶ جولے ۱۹۲۹ء میں منتر کنبہ دجینہ - کنبہ دجن چھ لکھو
مرگہ نکھہ اکھ ماری موڈ گام - شاپری کرنگ اوئس سوکول دوہو
پہلے جوئون - پوزیتھے میٹرک کرکھ دوہ ستادی سندا ناوپروون
اتھ جوئونس لوگ ولش تہ مینہ کہ ناگراد دراپہ دوہ کول وپہ
وان - خوش بختی چھے زیرہ دوہ کول چھے دوہ نہ نہ دوہ
تولیشہ متین تولیش کاسان تہ دوہ شیشلاوان - لوکپارک
جوئون تھاو نووہ پالنس جوش تخلص لودوے زن یہ کلہم
شیہ جارجھ۔

جوستی شاپری چھے ونہ رنگ رٹان مگراتھ چھ جیتہ
پھلیہ سندا انہار - ام سندا کلامہ چھ اکثر چیان تہ لشر سپان روزان مگر
کتاب چھین نہ ونہ چھاپ کر مٹہر۔

نمونہ کلام:-

خبر تم ستوتہ مٹی جانانہ کوت گئے
دوہ رس واژوتہ لکھ ترلو وان دی دی۔

کابری

یکہ پتہ یکہ پتہ پتہ لوط گوم
پیش پیش پیش ہارے آئے

ناو کھنڈ کھنڈ چھ بچہ سرا بہ شہ پاری
آے بڑی بڑی ہنزار مہمتہ پشور تھی تو

غلام رسول جوش

یار و ن سیدس شہید ہارس منتر کھا ٹھلیو مت خوش
چھ میا نہ علاؤک وہ تھو ون شاپیر یہ چھ مے سچھا لوٹ
مکیانہ امس چھ کیا تمام ون نیچہ یہ وار وار زبان چھ دو ان
مے چھ از عکس امس لو جو ان شاپیر شہد جو لون تہ اصلا

یہ جیسے از کتھے شطیمتر یہ جیسے شوق را کو گوشت
نہ و نہ چھایہ ممکن منصفہ نہ دارا۔

سبھا بڈ شوقی کتابہ اہمہ کے
لفظ اکھ کرن تام حرفن بنو مت

بچہ کن مے رو دمت جیم سوعات اولہ گامک
ہے شہر باش گرا کو تو بہ کیہہ نکار آسٹیا۔

وژہ آہ ققو مبا جھو کنس

تتہ نے۔

بچہ ققو کنس اتھ طھر کا تہ ماوچھ

پان پنن ترٹہ ذہ

تالہ جہ سچ مس کیشتی جیم درنتر

